

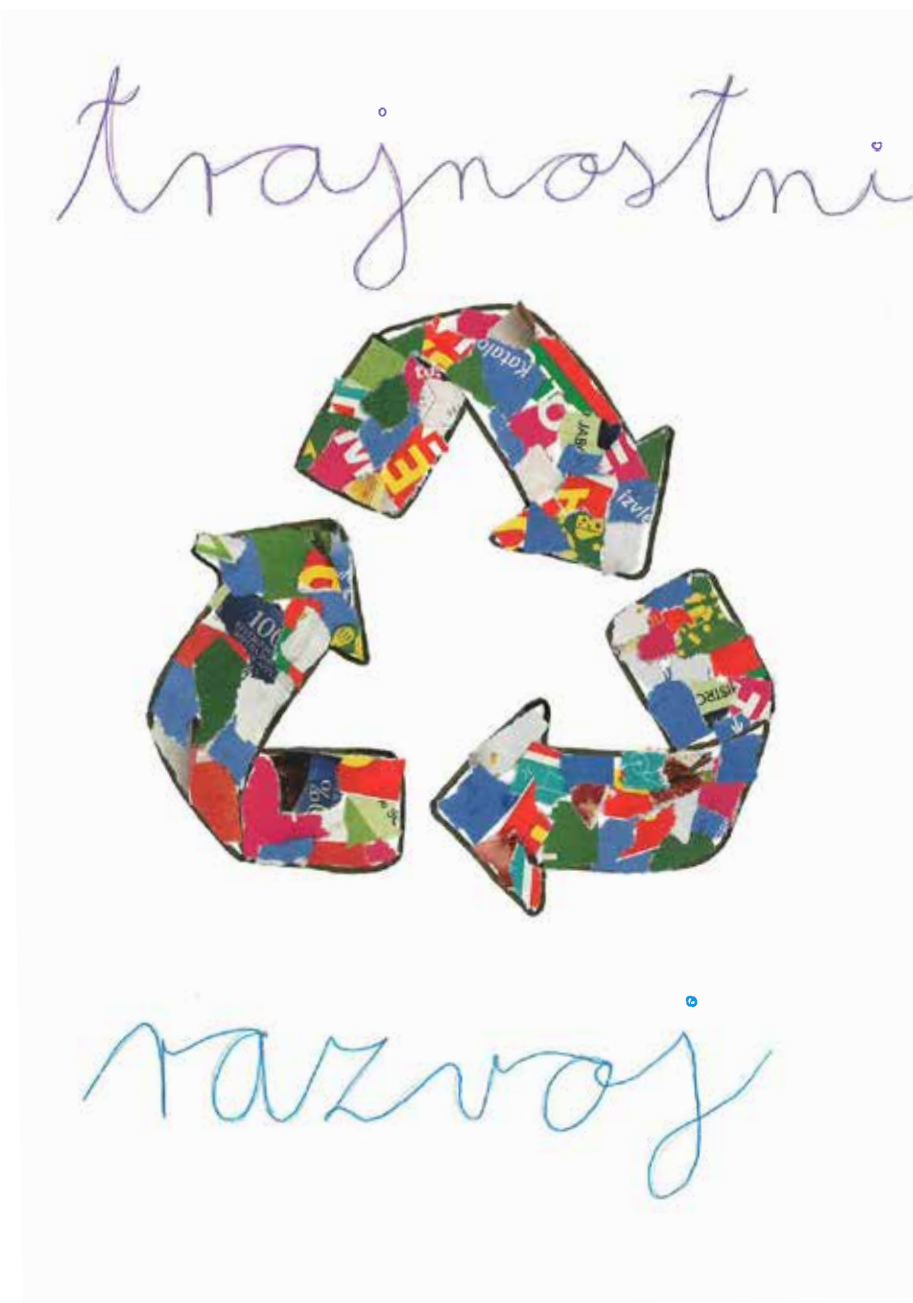
Glasilo

Srednje šole Veno Pilon Ajdovščina

IZVIR

JUNIJ 2023

Izvir, 2022/2023

Glasilo Srednje šole Veno Pilon Ajdovščina

Tina Rudolf, Jera Uršič, 4. e

Zadnja stran: Pia Curk, 4. e

Slika na naslovnici: Eneja Panjtar, 4. e

Oblikovanje in priprava za tisk: Beti Bratina, prof.

Lektoriranje: Alenka Vidmar, prof.

Urednici: Andreja Kokošin, prof., in Alenka Vidmar, prof.

Tisk v EU

Naklada: 850 izvodov

Izvir, 2022/2023

500-3644

junij 2023

**SREDNJA ŠOLA
VENO PILON
AJDOVŠČINA**

Kazalo

Uvodnik	5
Ali je v šoli prostor tudi za vsebine trajnostnega razvoja?	7
Vzgoja in izobraževanje za trajnostni razvoj – imperativ 21. stoletja	8

Kakovostni

Priznanje Blaža Kumerdeja – Priznanje Srednji šoli Veno Pilon Ajdovščina za odličnost	11
Aktivno državljanstvo za lepši jutri	13
Šolska dijaška skupnost	16
Mladostnik, pripravljen spremeniti svet	17
Dvig digitalne kompetentnosti	18
Decembrsko veselje v vrtcih	20
Medvedek Benjamin reče oprosti – igrice dijakov 2. č.	21
Ob 130-letnici rojstva Danila Lokarja	22
Pomen branja leposlovja in javnega nastopanja za uspešno grajenje poklicne poti	23
Portugalska – dežela sonca, vetra in portovca ali Portugalska – dežela petelinov, dežja in prijaznih ljudi, ki prečkajo cesto pri rdeči	24
Človekove pravice v praksi na primeru Anhovo	28
Izseki iz razmišljanj o jeziku	29
Tutorstvo v dijaškem domu	33

Trajnostni

Slovenec sem	34
Ali je tujstvo občutje sodobnega človeka?	35
Krasni rajski svet, kje si?	36
Ajdovščina – moj krasni rajski svet	36
Evropi	37
Biodiverziteta ali kako pomembni smo za obstoj planeta vsi	38
Prva okrogla miza: Naravoslovni vidik trajnostnega razvoja	39
Druga okrogla miza: V skrbi za zdravje in dobro počutje	40
Prostovoljstvo v zavodu Cirius	42
Problem (ne)trajnostne mode	43
Trajnostna moda iz oči in rok nekdanje pilonovke	44
Ne le v skrbi za naš planet, ampak tudi zase	47

Danes za jutri.	.48
Varovanje okolja: odgovornost posameznika in skupnosti: Protéger l'environnement: une action individuelle et collective	.50

Zdravi

Metoda Feldenkrais: učenje prek gibanja	51
Raziskovanje zgradbe in delovanja srca	.53
Projekt Zdrava šola v dijaškem domu.	.54
Tujec, zazri se vase!	.55
Skrivnosti in modrosti Ženske	.56

Ustvarjalni

Once, I was King	.57
Beautiful world, where are you?.	.59
Živeti srečno	.60
Krasni rajski svet	.61
Iskra	.62
Labirint	.62
Dragi ti!	.63
Pogled v prihodnost	.63
Umazani svet.	.64
Sploh ne vem	.64
I believe	.65
Cinderella in Modern Times	.71

Uvodnik

Letošnje šolsko leto smo na Srednji šoli Veno Pilon Ajdovščina posvetili skrbi za trajnostni razvoj ter se v sklopu projekta *VITR – Podnebni cilji in vsebine v vzgoji in izobraževanju* zavzemali za doseganje podnebnih ciljev *Agende 2030*. Zavedamo se, da je treba na področju trajnostnega razvoja delovati celostno, usmerjeno in sodelovalno, tako z lokalno skupnostjo kot tudi znotraj vzgoje in izobraževanja, ki sta podstat za oblikovanje trajnostne, kakovostne, zdrave in ustvarjalne družbe. Strokovni delavci smo elemente trajnostnega razvoja vnašali v pouk in obšolske dejavnosti ter se tako trudili za uresničevanje okoljskih ciljev. Izmed sedemnajstih, ki jih ponuja *Agenda 2030*, smo se osredotočili na štiri: kakovostno izobraževanje, skrb za zdravje in dobro počutje, odgovorno ravnanje do porabe in proizvodnje ter skrb za okolje. Torej bi letos že sicer srčnim, vedoželjnim in ustvarjalnim pilonovcem smeli dodati še pridevnike kakovostni, zdravi, odgovorni in skrbni.

Trajnostni razvoj je poleg krovne teme šolskega leta postal tudi rdeča nit letošnjega *Izvira*. Šolsko glasilo obsega štiri tematske sklope, ki se nanašajo na izbrane cilje iz *Agende 2030*, v vsakem pa se literarne, likovne in druge umetniške stvaritve prepletajo z razmišljanji dijakov, učiteljev in drugih, ki soustvarjamo vzgojo in izobraževanje za trajnostni razvoj. Skladno s tovrstnimi prizadevanji je glasilo natisnjeno na recikliranem papirju.

V tej številki posebej izpostavljamo nagrajena dela z vseslovenskega natečaja *Krasni rajski svet, kje si?*, ki ga je prav tako v okviru projekta *VITR* razpisala naša šola. K sodelovanju smo povabili dijake in učence zadnje triade osnovne šole iz Slovenije in slovenskega zamejstva v Italiji. Svojo ustvarjalnost so lahko izrazili s fotografijo, likovnim ali literarnim prispevkom v slovenskem ali angleškem jeziku.

Mladi so dokazali, da je skrb za boljši jutri postala del njihovega vsakdana in želijo soustvarjati našo skupno prihodnost. Čeprav se včasih posameznikova prizadevanja zdijo kapljica v morje, pa je v skrbi za trajnostni razvoj ključen prav posameznik in njegov način življenja. Prav je, da se tega zavedamo, še posebej tisti, ki smo del vzgojno-izobraževalnega procesa in (lahko) neposredno vplivamo na oblikovanje vrednot in stališč mladih.

Urednici Andreja Kokošin, prof., in Alenka Vidmar, prof.

Pri sebi začet

Besedo trajnost uporabljamo često,
tudi tam, kjer ni njeno mesto.
Pomembnejša od besed so dejanja,
pomagajo nam, da se življenje ohranja.

Prihodnosti naše sami smo tvorci,
bodimo pogumni zeleni borci.
Vsakdo bi moral tako živeti,
da nas za prihodnost ne bi smelo skrbeti.

Do okolja se ne smemo obnašati objestno,
odpadke ločevati moramo vestno.
Vire porabljati preudarno,
da bo življenje za vse varno.

Vsak naj dobro razmisli,
v kakšnem bi svetu hotel živeti.
A preden kaj pričakuješ od drugih,
moraš pri sebi začet.

Lovro Krapež, 1. b

Sara Žvokelj, 1. b

Ali je v šoli prostor tudi za vsebine trajnostnega razvoja?

Zadnje leto smo priča intenzivnim razpravam in člankom o trajnostnem razvoju, pojavljajo se skoraj dnevno. Mogoče je to posledica večjih sprememb in težav, ki se kažejo v naravi ter v negativnem smislu vplivajo na življenje človeka, kot npr. poplave, daljša sušna obdobja in požari, tudi na področjih, kjer jih do sedaj nismo poznali. Zanimanje za te vsebine je lahko povečano tudi zato, ker so prednostno izpostavljene na številnih evropskih razpisih za sofinanciranje projektov. Vzroke lahko iščemo v obojem, posamezno in tudi v medsebojni povezanosti.

Aktivnosti, povezane z okoljem, ohranjanjem narave, zdravjem, recikliranjem so bile v družbi v manjšem obsegu vedno prisotne. Na podlagi pregleda preteklih let ugotavljam, da na šoli temu področju namenimo pozornost že dalj časa. Pred približno desetimi leti je največ aktivnosti, za katere so dijaki prejeli tudi državna priznanja in pohvale, potekalo v dijaškem domu. Vedno pa se je vsaj znotraj zainteresiranih skupin pripravljalo aktivnosti v okviru izbirnih vsebin. V lanskem letu smo pristopili k nacionalnemu razvojnemu projektu, zaradi česar smo se dela lotili bolj sistematično in na ravni cele šole. O določenih konkretnih aktivnostih boste več lahko prebrali v posameznih prispevkih te številke *Izvira*. Dejavnosti smo na ravni šole načrtovali na več nivojih. Nekatere aktivnosti so namenjene samo učiteljem, saj moramo najprej sami prepoznati potrebo in vzroke za nujnost vnašanja tovrstnih vsebin v šolski prostor. Določene aktivnosti so pripravljene za vse dijake na šoli, spet druge le za zainteresirane in izbrane posameznike. Organizirali smo tudi javne okrogle mize, na katerih smo se z nekdanjimi pilonovci pogovarjali o družboslovnih in naravoslovnih pogledih na trajnostni razvoj ter tako pripomogli k ozaveščanju splošne javnosti. Večkrat v letošnjem šolskem letu smo gostili tudi zunanje predavatelje, strokovnjake na izbranem področju, da se seznanimo z določenimi raziskavami in dejstvi.

Najpomembnejše se mi zdijo tiste aktivnosti, ki smo jih zastavili tako, da vodijo k manjšim spremembam pri obravnavi vsebin iz obstoječih učnih načrtov, obenem pa z njimi dijake sistematično vzgajamo in izobražujemo na področju trajnostnega razvoja. Vsebinsko je področje namreč tako široko, da je pri vsakem predmetu moč poiskati povezavo s katerim od 17 ciljev, zajetih v *Agendi 2030* (ZN, 2015).

Zadnje leto smo priča tudi velikim dvigom cen električne energije in zemeljskega plina. Starejše stavbe so energetske zelo potratne, saj se v preteklosti ni gradilo s sodobnimi izolacijskimi materiali. Velika količina energije tako odteče v vesolje in je ne dobimo več nazaj. Zaloge tradicionalnih virov energije se manjšajo, zato je v razmahu tudi proizvodnja električne energije iz alternativnih virov. Zaveze držav članic EU so na tem področju velike, koraki pa zaenkrat še (pre-) majhni.

Ministrstvo se pri izvajanju lastnih ukrepov na tem področju zgleduje tudi po praksi naše šole, obenem pa zavode, ki podobne načrte pripravljajo sami, usmerja na pogovore z nami. Na strehi naše šole in dijaškega doma imamo namreč dve lastni sončni elektrarni. Naš zavod je relativno velik porabnik energije, saj imamo poleg šole še kuhinjo, jedilnico, večnamensko dvorano in dijaški dom. Na letni ravni porabimo približno 300.000 kWh električne energije, statistika proizvodnje v treh letih obratovanja pa izkazuje približno 200.000 kWh električne energije. Z namenom dodatnega zmanjšanja porabe energije bomo letos zaključili celostno energetske sanacije stavbe šole in dijaškega doma. Ta zajema menjavo oken v dijaškem domu, izolacijo šole in dijaškega doma ter menjavo varčnejših plinskih peči in namestitev učinkovitejših toplotnih črpalk. Z menjavo prezračevalnih sistemov v večjih predavalnicah in vseh učilnicah bo poskrbljeno za zagotavljanje svežega zraka, kar bo vplivalo na dobro počutje in zdravje, ki prispevata h kvaliteti posameznikovega življenja in sta obenem pomembna cilja trajnostnega razvoja iz *Agende 2030* (ZN, 2015).

Dobro počutje in zdravje sta temeljni vrednoti, zato ju pri načrtovanju različnih aktivnosti za dijake in zaposlene ne gre spregledati. Omogočata kvalitetno izobraževanje, ki je osnova za zdravo družbo in odnose v njej. Zato si v šolah moramo vzeti dovolj časa tudi za vsebine trajnostnega razvoja, jih sistematično vpeljati in opozarjati nanje skozi celo leto in pri vseh predmetih. V šoli se stalno in sistematično odvija vzgojni in izobraževalni proces, ki na posameznika vpliva in ga oblikuje. Vemo, da je oblikovanje navad najbolj učinkovito v zgodnjem obdobju, zato je prav, da se omenjene vsebine sistematično vnašajo že v vrtnice. Čeprav menim, da je prostora v vzgojno-izobraževalnih ustanovah dovolj, se zavedam, da je to trenutno preveč prepuščeno projektnim pristopom, vodstvu šol ter posameznim šolskim timom. Za večje učinke so potrebni sistemski ukrepi na izobraževalnem ter splošnem državnem in evropskem nivoju. Kot vedno pa sistemski ukrepi sledijo dobrim praksam, ki se ustvarjajo na mikro ravni. Prepričan sem, da se bodo nekatere naše izkušnje in prakse razširile tudi na druge šole in bile upoštevane pri sistemskih ukrepih na področju izobraževanja.

Ravnatelj Andrej Rutar

Fotografija: arhiv Srednje šole Veno Pilon Ajdovščina

Vzgoja in izobraževanje za trajnostni razvoj – imperativ 21. stoletja

Od druge polovice 20. stoletja je človek priča in soudeleženec vse večjega onesnaževanja in prekomernega izkoriščanja naravnih virov, ob globalizaciji družbe in medsebojni povezanosti držav pa tudi zagovornik bolj trajnostnega načina življenja. Tako se je izoblikoval koncept trajnostnega razvoja, ki poudarja celostno dojetje življenja, njegovo nenehno spreminjanje, prilagajanje in iskanje ravnovesja. Nanaša se na kakovost življenja, kar se odraža v pravičnih družbah, trajnostnih prehranskih sistemih, odgovorni proizvodnji energije, njenem pravičnem dostopu in porabi, razvoju trajnostnih mest in skupnosti, spoštovanju življenja na Zemlji v njegovih različnih pojavnih oblikah, znanosti in izobraževanju kot nosilcema napredka pa daje moč in podporo, da nas vodita v bolj kvalitetno prihodnost. Interdisciplinarnost koncepta predstavlja težavo pri njegovi natančni opredelitvi, na splošno pa zajema okolje, družbo in gospodarstvo ter kliče po večji predanosti soustvarjanja boljšega jutri, tako na individualni kot kolektivni ravni.

Koncept trajnostnega razvoja je najbolj celovito obravnavan v *Agendi 2030* (ZN, 2015), ki predstavlja zavezo vseh 193 držav članic Združenih narodov. Vključuje 17 univerzalnih, medsebojno povezanih ciljev, ki poleg normativne narave pomagajo opredeliti in uresničevati prednostna področja trajnostnega razvoja ter služijo kot povezava med različnimi pristopi in sektorji v lokalnem, regionalnem, nacionalnem, nadnacionalnem in globalnem kontekstu. Ključ do uspešnega izvajanja *Agende 2030* je v uravnoteženem posvečanju vsem ciljem na kognitivni, socialno-čustveni in vedenjski ravni. Ambicioznost in celovitost agende presega vse dosedanje poskuse globalnega upravljanja, zato je ena najbolj zahtevnih globalnih pobud na področju trajnostnega razvoja in okoljske politike.

Izobraževanje kot pomembno gonilo razvoja poziva k vzpostavitvi bolj kohezivne in enakopravne družbe, če ga razumemo kot skupno odgovornost, vpeto v širši gospodarski, socialni, kulturni in politični kontekst, in ne kot niz doseženih meril, kazalnikov in ciljev, zaradi katerih države tekmujejo med seboj; zato bi moral biti poudarek na tem, da se države učijo druga od druge z razumevanjem različnih sistemov, struktur, pravil in virov ter dejavnikov, ki so povzročili vzpostavitev različnih stvarnosti.

Vzgoja za trajnostni razvoj predstavlja globalno prizadevanje, katerega cilj je ozaveščati o vprašanjih, povezanih s trajnostnim razvojem, in tako človeštvo usposobiti, da bo lahko inovativno reševalo težave in odgovorno oblikovalo prihodnji razvoj, ki bo vodil do vidnih družbenih sprememb. Vzgoja za trajnostni razvoj je kompleksen, nenehno razvijajoč se koncept, ki ni univerzalen v smislu ene same pedagogike ali enega samega pristopa. Uresničuje se lahko na številne načine, ob predpostavki, da se udeležajo vrednote strpnosti, nenasilja, miru, socialne in ekonomske pravičnosti, spoštovanja človekovega dostojanstva, človekovih pravic in raznolikosti v vseh njenih oblikah.

Kakovostno izobraževanje je nuja na vseh ravneh poučevanja, od osnovne do terciarne ravni, ter med drugim vključuje področja informacijske in medijske pismenosti; učenje učenja, poudarja ustvarjalnost, inovativnost, kritično mišljenje in reševanje problemov, razvija veščine komuniciranja in sodelovanja, prožnosti in prilagodljivosti, vzgaja za medkulturnost, vodenje in sprejemanje odgovornosti idr. Tudi če si želimo hitrejši sistemski odziv, je treba poudariti, da je proces preobrazbe posameznika in družbe dolg in nikoli enostaven proces.

Potrpežljivo, vztrajno in predvsem celostno v luči teže, ki jo nosi trajnostni razvoj, delujemo tudi na Srednji šoli Veno Pilon Ajdovščina. V vse vidike našega delovanja vključujemo trajnostno obarvane vsebine ekonomskega, okoljskega in socialnega področja ter tako sledimo ciljem *Agende 2030* in nacionalnega projekta *VITR (Vzgoja in izobraževanje za trajnostni razvoj)*. Posebno pozornost kot izobraževalna ustanova namenjamo kakovosti izobraževanja, ob tem pa ne pozabljamo na temelj, tj. zdravje. Skrb za zdravje in dobro počutje vseh, ki smo vpeti v učni proces; dijakov, strokovnih delavcev in drugih zaposlenih na šoli ter staršev oziroma skrbnikov naših dijakov, je ključna v prizadevanjih za kakovostnejši jutri. Zato vsi učitelji in vzgojitelji elemente trajnostnih vsebin vnašamo v pouk in obšolske dejavnosti.

Stalnica znotraj našega šolskega leta je izvedba projektnega dne, na katerem se odzovemo trenutnim trendom in potrebam. V šolskem letu 2022/2023 smo ga obarvali predvsem trajnostno ter ga naslovili *Danes za jutri*. S pomočjo aktivnih učnih oblik in metod dela smo se ozaveščali o ciljih *Agende 2030*. Učitelji, nekdanji pilonovci in drugi zunanji sodelavci so z izkustveno in življenjsko naravnanimi delavnicami poskrbeli za to, da so dijaki mnogokrat visoke ideale in abstraktne definicije, ki nam jih ponujajo mednarodni dokumenti, prenesli v svoj vsakdan ter jih osmišljali v okolju, ki ga sooblikujejo. Tako so lahko začutili smisel v ponovnem obujanju starih in mnogokrat pozabljenih načinov gojenja živil, njihove obdelave in shrambe; osmišljali ponovne uporabe odrabljenih predmetov, iskali poti do notranjega ravnotežja, se ozaveščali o človekovih pravicah, o tipičnih in mnogokrat izkrivljenih predstavah spola v literaturi, poskrbeli za ozelenitev in postavitev zatočišč za divje opraševalce ipd. V zasledovanju skupnih ciljev smo se utrjevali tudi kot skupnost pilonovcev.

Posebej pa želimo izpostaviti pobudo našega dijaka Nejca Franka, ki je oblikoval medrazredne izzive na temo trajnosti. Pripravil je osem pobud, ki so učiteljem ponudile snov za oblikovanje tematsko obarvanih razrednih ur, dijake pa na zabaven način ozaveščale o pomenu trajnostnega razvoja, posledicah njihovih dejanj v domačem okolju in moči, ki jo imajo kot posamezniki pri gradnji jutrišnjega skupnega dne. Razredi so si tako izračunali svoj ekološki odtis, zbrali igrače, oblačila oz. hrano z daljšim rokom trajanja, ki so jih podarili v dobrodelne namene, kritično prevetрили svoj odnos do okolja, razredno uro preživeli v objemu narave, se podučili o uporabi marketinških simbolov, ki ozaveščajo ali zavajajo potrošnika, se udeležili delavnice na temo duševnega zdravja idr.

Poleg tega smo letos na šoli oblikovali t. i. trajnostno omaro oz. kotiček, ki je namenjen izmenjevanju odrabljenih in odvečnih oblačil ter preseganju predsodkov, da je odrabljeno manjvredno. Nadaljujemo tudi z izvedbo okroglih miz, na katerih z našimi nekdanjimi dijaki razpravljamo o različnih tematikah. V letošnjem letu smo se osredotočili na tematiko trajnostnega razvoja. Delujemo tudi širše – k sodelovanju na vseslovenskem natečaju z naslovom *Krasni rajski svet, kje si?* smo povabili srednješolce in osnovnošolce, da so skozi glasbo, fotografijo, likovno in literarno ustvarjanje razmišljali o tematiki trajnostnega razvoja.

Tudi v prihodnje si bomo prizadevali vnašati vsebine vzgoje in izobraževanja za trajnostni razvoj v šolske in občolske dejavnosti. Nekatere obstoječe bomo nadgradili, saj si želimo preseči zgolj projektno delovanje. Prizadevamo si, da določeni vidiki našega delovanja postanejo del nas in so okolju in družbi vzdržni tako danes kot tudi za prihodnje generacije. Ker so za lepšo prihodnost ključni prav mladi, je prav, da damo prostor njihovi ustvarjalnosti, pobudam in tudi kritikam. Poskrbeli bomo, da bo glas dijakov slišan in upoštevan.

Dr. Melita Lemut Bajec, Fakulteta za humanistične študije Univerze na Primorskem, zunanja sodelavka projekta *VITR*

Fotografije: arhiv Srednje šole Veno Pilon Ajdovščina

Zavod Republike Slovenije za šolstvo podeljuje

Priznanje
Blaja Kumerdeja

SREDNJA ŠOLA VENO PILON AJDOVŠČINA

za odlično partnerstvo pri razvoju in uvajanju novosti

V Ljubljani, 8. maj 2023

Zavod
Republike
Slovenije
za šolstvo

[Signature]
dr. Vinko Logaj
direktor

Priznanje Blaža Kumerdeja – Priznanje Srednji šoli Veno Pilon Ajdovščina za odličnost

Letos spomladi smo se pilonovci razveselili novice, da smo dobitniki priznanja Blaža Kumerdeja. Prejeli smo ga 8. maja 2023 na slovesni podelitvi v Muzeju novejši in sodobne slovenske zgodovine na Cekinovem gradu. Priznanja Blaža Kumerdeja podeljuje Zavod Republike Slovenije za šolstvo (ZRSŠ) od leta 1999 posameznikom, skupinam ali institucijam za izjemne dosežke pri razvoju in uvajanju novosti v vzgojno-izobraževalno prakso v partnerskem sodelovanju z ZRSŠ.

S priznanji Blaža Kumerdeja se ZRSŠ zahvali za visoke dosežke pri zahtevnem delu z mladimi, za vzpodbujanje njihove ustvarjalnosti in inovativnosti ter za kakovostno sodelovanje, s katerim zavodovi strokovnjaki ter učitelji, vzgojitelji in drugi delavci v vzgoji in izobraževanju prihajajo do skupnih boljših rešitev, ki ustrezajo zahtevam časa.

Priznanje naši šoli je rezultat trdega dela in predanosti naših učiteljev, dijakov ter drugih sodelavcev šole. Z velikim ponosom lahko rečemo, da skupaj ustvarjamo dinamično in inovativno okolje za učenje ter dvigamo kakovost izobraževanja tudi na nacionalnem nivoju.

V obrazložitvi priznanja lahko preberemo, da smo si priznanje prislužili za izjemne dosežke pri razvoju in uvajanju novosti v vzgojno-izobraževalno prakso ter za partnersko sodelovanje z ZRSŠ, saj se strokovni delavci z vodstvom šole aktivno vključujemo v razvojne projekte, naloge in usposabljanja ZRSŠ ter Šole za ravnatelje in tako prispevamo k razvoju stroke na področju srednješolskega izobraževanja. S projekti *Ugotavljanje in zagotavljanje kakovosti, OBJEM, NA-MA POTI, PODVIG, MUNERA, Učim se biti učitelj, Dvig digitalnih kompetenc, Vzgoja in izobraževanje za trajnostni razvoj* je naša šola dosegla opazne rezultate na strokovnem področju. Za sodelovanje pri razvojnih projektih je značilno, da se vanje vključijo vsi učitelji – dejavnosti izvajajo sami, vodi pa jih razvojni tim. Šola sodeluje z Območno enoto ZRSŠ v Novi Gorici pri uvajanju mladih učiteljev in krepitevi vloge mentorjev, strokovni delavci objavljajo v tiskanih in spletnih publikacijah ZRSŠ, več učiteljev je svoje didaktične primere uspešne prakse predstavljalo tudi na različnih nacionalnih in mednarodnih strokovnih konferencah.

Vodstvo šole omogoča strokovnim delavcem, da se učijo tudi v drugih okoljih, z institucijami v občini, regiji in državi, prav tako pa je šola odprta v evropski prostor z mobilnostjo dijakov in osebja. Svoje izkušnje strokovni delavci delijo s sodelavci in kolegi iz sosednjih šol – rezultat je spoznanje, kako se lahko predmetni učitelji učijo od razrednih in obratno. V projektu *Munera 3* je šola organizator in izvajalec usposabljanj za vzgojitelje, zaposlene v vrtcih. Dejavnosti smo tudi v lokalnem partnerstvu za povečanje zaposlovanja mladih na lokalnem trgu dela, v projektu *Razvoj inovativnih učnih okolij in prožnih oblik dela za dvig splošnih kompetenc na področju kulture*, v *eTwiningu*, v *Evropskem tednu mladih*, v središču karijerne orientacije *SKOZ*, v projektih mobilnosti *Erasmus plus* in v projektu *AI4T – Artificial Intelligence for Teachers*.

V obrazložitvi je komisija zapisala, da v svojih prizadevanjih uspemo ohraniti ravnovesje med visokimi in ne previsokimi zahtevami, ki nas predstavljajo iz cone udobja, a dovolj prizemljeno, da lahko sodelujemo vsi. Tako lahko iz dijakov izrabimo tisto najboljše in tako nastaja šola, ki vzgaja in izobražuje mladi rod za danes in jutri, ki teši in spodbuja njihovo radovednost, željo po odkrivanju novega in jih usposablja za reševanje nepredvidljivih vprašanj, ki jih prinaša življenje.

Kot v času Blaža Kumerdeja je tudi danes vlaganje v izobrazbo ključni element za razvoj posameznika in družbe, saj se na pragu novega časa srečujemo z izzivi digitalizacije in hitro spreminjajoče družbene stvarnosti, v kateri z negovanjem temeljnih kulturnih in moralnih vrednot, ozaveščanjem o pravicah in dolžnostih, prenašanjem dediščine, spodbujanjem strpne in solidarne skupnosti vzgajamo mladi rod.

Za nas je prejem priznanja velik dosežek, ki predstavlja spodbudo in zavezo za nadaljnje delo, obenem pa potrjuje, da smo na pravi poti pri doseganju zastavljenih ciljev.

Hvaležni smo Zavodu Republike Slovenije za šolstvo za priznanje in vsem, ki ste bili z nami na poti do tega dosežka.

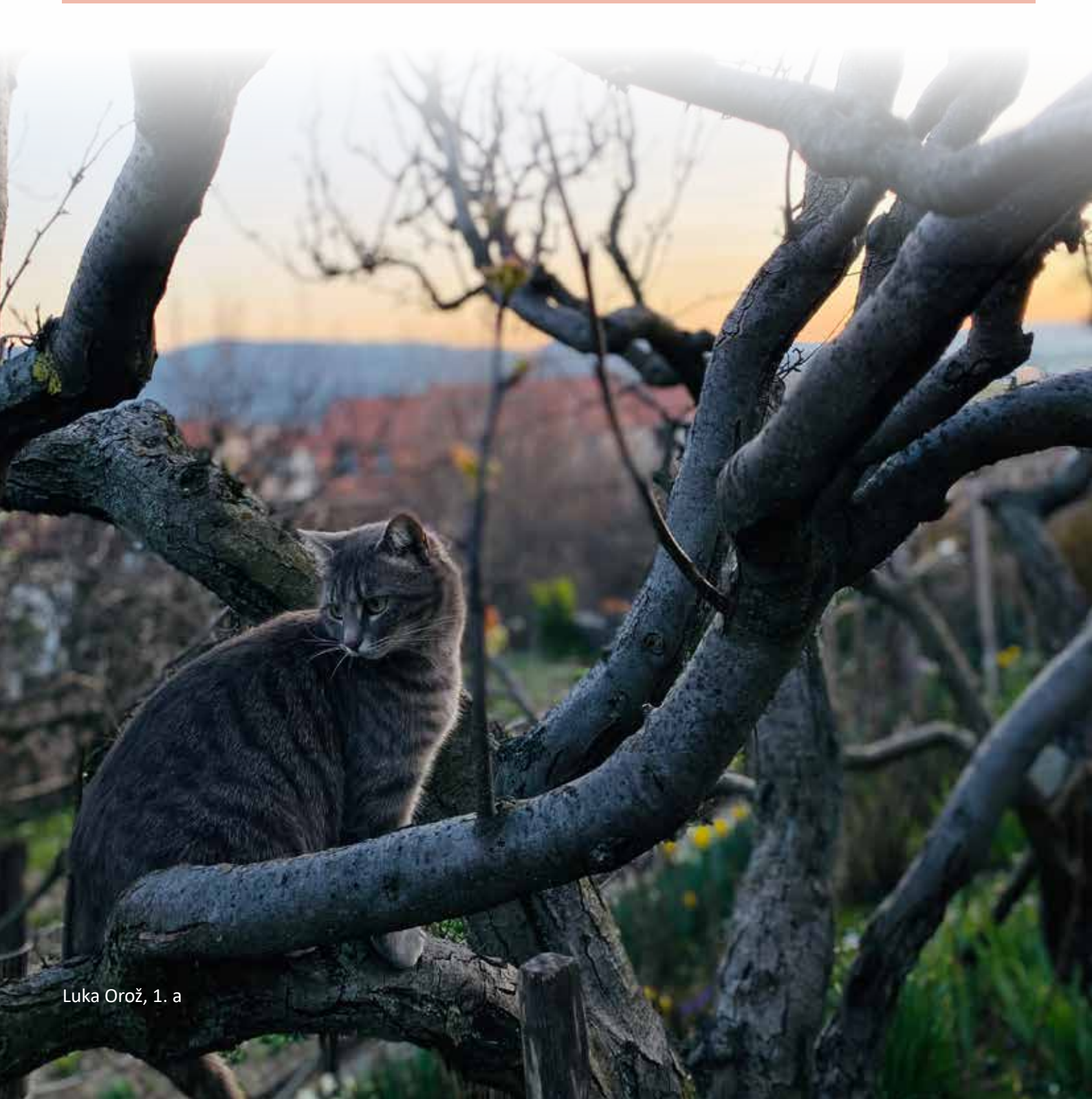

Kolektiv Srednje šole Veno Pilon Ajdovščina

Fotografija: arhiv ZRSŠ

Blaž Kumerdej (1738–1805) je bil slovenski razsvetljenec in narodni buditelj, ki je svoje življenje posvetil izobraževanju. Kot prizadeven ravnatelj ljubljanske normalke in okrožni šolski nadzornik je deloval na področju šolstva ter se zavzemal za izboljšanje kakovosti izobraževanja in razvoj šolstva na Slovenskem v času Marije Terezije. Svojo razsvetljensko miselnost in slovensko narodno zavest je izpričal še zlasti z načrtom za organizacijo osnovne šole na Slovenskem. Pri tem je upošteval načelo, da je za izobraževanje nujno poznavanje slovenščine in ne le nemščine. Prizadeval si je za dvig splošne izobrazbe na Slovenskem in s tem izpričal svojo visoko narodno zavest. Poleg tega je bil tudi prvi, ki se je v slovenskem prostoru zavedal pomena izobraževanja učiteljev in je to izobraževanje tudi izvajal v praksi, v skladu s potrebami in usmeritvami pedagoške stroke tistega časa.

Aktivno državljanstvo za lepši jutri

Svet, v katerem živimo ter v njem odraščajo naši otroci in mladostniki, se spreminja skorajda s svetlobno hitrostjo. Tehnološke in družbene spremembe se nikoli v zgodovini človeštva niso dogajale tako hitro. Tempo narekuje razvoj znanosti in tehnologije, ki vpliva tako na človeka samega kot na njegovo ravnanje in okolje.

Aktivni državljan mora biti opolnomočen in pripravljen na sodelovanje pri varovanju okolja, človekovih pravic in ne-nazadnje demokracije. Pogovori in ozaveščanje mladih o pomenu aktivnega (so)delovanja v ožjem in širšem okolju (lokalnem, državnem, evropskem) jim lahko pomaga, da razvijejo osnovne kompetence in veščine, ki so in še bodo potrebne za spopadanje s trenutnimi izzivi globalizacije.

V letošnjem šolskem letu smo na Srednji šoli Veno Pilon Ajdovščina začeli z izvajanjem obveznega vsebinskega sklopa Aktivno državljanstvo na srednješolskem programu Gimnazija in Predšolska vzgoja. Aktivno državljanstvo sicer ni šolski predmet, vendar pa to ne pomeni, da dijaki ne pridobivajo novega znanja. Gre za modul, ki je zasnovan tako, da poudarja procesni vidik oziroma načrtno razvija kritično mišljenje dijakov, osredotočeno na problemska vprašanja. Pri pouku aktivnega državljanstva so dijaki aktivni sooblikovalci učnega procesa, ga soustvarjajo in pri tem razvijajo svoje interese, vrednotijo svoja prepričanja ter skušajo razumeti večplastnost in prepletenost različnih družbenopolitičnih ravni, na katerih delujemo kot posamezniki.

Temeljni cilj aktivnega državljanstva, kot ga opredeljuje učni načrt, je spodbujanje aktivnega, informiranega in odgovornega demokratičnega državljanstva. Prednost omenjenega modula, ki ga izvajamo v obsegu 35 ur, je, da narekuje drugačne organizacijske in izvedbene oblike pouka. V središče je postavljena aktivnost dijaka, ki znanja štirih tematskih sklopov *Državljan posameznik*, *Sodelovanje v skupnosti*, *Državljan Republike Slovenije* in *Državljan Evropske unije in sveta* pridobiva preko izkušenjskega učenja, avtentičnih nalog ter v sodelovanju z ožjim in širšim okoljem.

Kaj aktivno državljanstvo prinaša dijakom na osebni ravni?

Željo in občutek moči, da lahko nekaj spremenim; dviga samozavest, ko lahko druge seznanjam s problemi.

Ana Gorup, 3. a

Ko sem sama aktivna, skrbim za lastno kvaliteto življenja, si širim obzorja in večam samozavest.

Ana Ipavec Sladič, 3. a

Delavnica *Abeceda tolerance*, Maja Marc, prof.

Aktivno državljanstvo veča solidarnost in omogoča, da so-oblikujem družbo, v kateri živim.

Ema Gregorčič, 3. a

Kot aktivna državljanica rastem tudi osebno, saj sprejemam mnenja drugih in sem odprta za nove izzive.

Patricija Črnigoj, 3. b

Strukturirane debate o tematikah, kot so pravila skupnega bivanja, svoboda in človekove pravice, so med dijaki 3. letnikov dobro sprejete. Radi izražajo svoja mnenja, jih branijo in zagovarjajo z argumenti, so pa vešči tudi poslušati in slišati sogovorca, ki je s podvprašanji preverjal njihovo resnico. Zanimanje, radovednost ter pripravljenost za sodelovanje je pri dijakih pohvalila tudi vodja učenja človekovih pravic pri Amnesty International, Simona Podobnikar, ki je z dijaki izvajala delavnico *Abeceda tolerance*.

Včasih imam občutek, da moje mnenje ni upoštevano zaradi moje starosti. Starejši najstnikov pogosto ne jemljejo resno, ker nimamo dovolj izkušenj. Res je, da izkušnje dobiš skozi leta, ampak časi se spreminjajo in z njimi tudi različni pogledi na situacije.

Larisa Koren, 3. b

Trenutno mi veliko pomeni pravica do izobraževanja, saj je velika prednost, da se lahko brezplačno šolam in razvijam svoje kompetence.

Julija Rupnik, 3. b

Menim, da je pravica do lastnega mnenja zelo pomembna, saj vsak doživlja svet drugače. Svoj glas sem že uporabila za skupno dobro.

Lara Rupnik, 3. b

Med dijaki so bile dobro sprejete tudi strokovne ekskurzije, kjer se prijetno uspe združiti z doseganjem učnih ciljev. Dodana vrednost strokovnih ekskurzij pa je gotovo tudi socialni vidik: druženje med vrstniki, povezovanje skupin in krepitev komunikacijskih veščin. Dijaki so izkazali veliko mero zainteresiranosti in vedoželjnosti na obeh strokovnih ekskurzijah, v Ljubljano in Bruselj.

Prav odhod v Bruselj je bil za večino dijakov aktivnost, ki so jo čakali od začetka šolskega leta. Glede na povratne informacije dijakov in mentorjev smo uspeli organizirati in izpeljati dejavnosti, ki so zajemale odkrivanje Evropske unije in seznanjanje z njenimi ključnimi institucijami, spoznavanje dela evropskih poslancev, vrednotenje množičnosti informacij in pomen njihovega kritičnega presojanja ter razvijanje glasbenega doživljanja.

Ogled studia RTV Slovenija, Maja Marc, prof.

Učna ura v Slovenskem šolskem muzeju, Maja Marc, prof.

Uživala sem v tiskovni konferenci Evropske unije, saj so novinarji izpostavljali aktualne geopolitične probleme, ki so pomembni tudi za nas. Zanimivo mi je bilo opazovati, kako previdno se je izražal njihov predstavnik, kajti vsaka njegova beseda nosi neizmerno težo in odgovornost. V veličastnem parlamentu sem se z užitkom zastrmela v dvorano, kjer potekajo eni izmed najpomembnejših pogovorov o naši skupni evropski prihodnosti. Samostojno branje ali suhoparna razlaga o tem mi nikakor ne bi mogla prinesiti takšne izkušnje niti znanja o Evropski uniji, kot ga imam po tej ekskurziji.

Manja Praček, 3. b

Ozaveščanje mladih o skrbi za sedanjo družbo, da bo v prihodnje uspela zadovoljevati tudi potrebe naslednjih generacij, bi moralo biti eno od temeljnih poslanstev vseh strokovnih delavcev v vzgoji in izobraževanju.

Dijaki 3. a in 3. b ter Maja Marc, prof.

Nedeljski izlet v Gent, Maja Marc, prof.

Na obisku v evropskem parlamentu, Maja Marc, prof.

Šolska dijaška skupnost

Dijaška skupnost naše šole je prostor, kjer lahko izražam svoje mnenje, kjer je moj glas slišan. Za dobro počutje dijakov na šoli je nadvse pomembno, da smo med seboj povezani in si pomagamo, k temu pa zagotovo pripomore tudi dijaška skupnost. Uči nas, kako kulturno izražati svoje mnenje, kako biti glas razreda, in krepi še mnogo drugih pomembnih vrednot. Veseli me, da sem lahko članica dijaške skupnosti, kjer se vedno počutim sprejeto.

Zala Prah, 1. a

Foto: Metka Buček, prof.

Znotraj dijaške skupnosti sem spoznala nove ljudi, navezala veliko stikov, bolj začutila šolo, obenem pa sem ugotovila, da le nisem tako sramežljiva, kot sem sprva mislila. Priznam, da je včasih težko, saj odgovornost, ki jo nosi predstavnik razreda, ni majhna, kljub temu pa mi je dijaška skupnost dala veliko, med drugim tudi občutek, da me nekdo razume, da so moje ideje slišane in da te nenazadnje sploh niso slabe.

Taja Masten, 2. e

Dijaška skupnost je skupina povezanih ljudi s skupnim ciljem. V skupnosti si pomagamo in sproti rešujemo konflikte za čimboljše delovanje šole in šolskega sistema. V naši dijaški skupnosti nam to zelo dobro uspeva. Za to so zaslužni predvsem naša mentorica Laura Brataševic, ki nas usmerja, nam širi spoznanja ter spodbuja jasno utemeljevanje naših mnenj, predsednica Nika Rojc in podpredsednik Svit Panič Nardin, ki dijaško skupnost vodita samozavestno in s polno zagnanostjo.

Menim, da lahko dijaki s svojo aktivnostjo in pozitivnim mišljenjem spremenimo svet na bolje. Pripravljeni smo pomagati in sprejeti pomoč za boljši jutri.

Maja Renčelj, 3. č

Če je skupina povezana, komunikativna in v šolski sistem uvaja novosti, je poglobitveni cilj dosežen. V šolski dijaški skupnosti sem letos že drugo leto, počutim se sprejeto in slišano. Slednje je pomembno, da lahko izražam svoje želje, ki jih skupaj s profesorji poskušamo realizirati. Pravijo, da na mladih svet stoji, zato menim, da sta tako dijaška skupnost kot tudi dijaška organizacija za šolo in tudi celo Slovenijo izredno pomembni. Mladi se angažirajo, da si prihodnost ustvarijo po svojih merilih. Nekatere ideje so že realizirane, druge ostajajo samo ideje. Mladi lahko s svojo inovativnostjo ustvarimo boljši svet, a le če nas na poti spremljajo odrasli.

Daša Mlakar, 4. č

Mladostnik, pripravljen spremeniti svet

Kako vemo, ali je nek mladostnik pripravljen spremeniti svet? Je to vidno v njegovih očeh? So te oči polne življenja, kot bi pričakovali, ali so morda ravno te oči najbolj utrujene, ker najverjetneje vejo precej več, ker je ravno to, da so utrujene, njihova motivacija? Oči verjetno niso pravi pokazatelj. Kaj pa če pogledamo njegovo držo – je bolj pripravljen tisti, ki se drži pokončno in samozavestno, ali bi prej tako pomembno nalogo zaupali tistemu, ki se drži premagano in obupano, ali morda tistemu, ki se drži tako kot ostali, torej prav nič izstopajoče? Ne vem, če je drža to, na kar bi se zanesla v odkrivanju takega mladega posameznika.

Poglejmo tiste mladostnike, ki vsak dan spremljajo večerna poročila, pa tiste, ki so prebrali že mnogo knjig o svetu, in tiste, ki o tem pišejo, da bomo vsi vedeli, da so jih razumeli. Zanimivi so tudi tisti, ki na Instagramu sledijo stranem, kjer se posmehujejo slovenski politiki, saj so te šale popolnoma nezanimive, če jih ne razumeš. Ne smemo pozabiti tudi na zveste člane dijaške skupnosti. Tam je zanimiv čisto vsak, od tistega, ki so ga sošolci za predstavnika izbrali samo za hec, do tistega, ki so ga izbrali, ker je najbolj glasen in ker vejo, da jih bo dobro zagovarjal, da jim bo izbral kakšno ekskurzijo več. In četudi se dijaške skupnosti udeležiš z namenom, da bi prešprical kakšno nezanimivo uro matematike, sestanku ne moreš prisostvovati, ne da bi poslušal, o čem teče pogovor.

Od ur, ko se na vse krepilje borimo, da bi nam uspelo izpeljati šolski ples, do tistih, ko nam predstavnika dijaške skupnosti razlagata o tem, kako je potekal 4. sestanek Dijaške organizacije Slovenije – prav vse so koristne. Tudi če to ni tvoj namen, boš ob tem nedvomno uril svoje organizacijske sposobnosti in morda bo kakšna tema celo pritegnila tvoje zanimanje, saj je šolska dijaška skupnost res dobra simulacija boja za lastne pravice in posledično seveda tudi mnogih neuspehov. V osnovi se mi s tem ne zdi nič narobe, saj je srednja šola še zadnje varno okolje z veliko prostora za napake, iz katerih se lahko brez trajnejših posledic učimo, med drugim tudi tega, da bolj kot smo borbeni, več možnosti imamo za uspeh.

Zanimanje mladih za politiko in trenutno situacijo sveta je nedvomno večje, kot se zdi odraslim, saj smo aktivni na popolnoma drugačen način, ki ga oni ne poznajo. Na primer na socialnih omrežjih, z gledanjem videoposnetkov ali poslušanjem podcastov na politične in družbene teme. Vseeno pa aktivnost mladih ni na tako visoki ravni, da me za našo prihodnost ne bi več skrbelo. Menim, da se v vsakem od nas skriva mladostnik, pripravljen spremeniti svet, in samo čaka na svojo priložnost, da plane na površje. Res pa je, da mu absolutno ne dajemo dovolj spodbude in priložnosti, da bi pridobil znanje, ki bi ga porinilo iz ozadja. Predmet, kot je Aktivno državljanstvo, bi lahko veliko bolje izkoristili in se mu bolj posvetili, četudi vem, da bi se mnogim mojim sovrstnikom vsaj na začetku to zdela potrata časa. Še en korak naprej bi bil, da bi si, na primer vsak dan za domačo nalogo morali ogledati večerni dnevnik ter o njem poročati.

Ampak ni treba, saj se lahko tolažimo s tem, da je mladost čas brezskrbnosti, četudi osebno drugje kot v nas ne vidim upanja. Kdo pa se bo ukvarjal s problemi današnje družbe, če ne mi? Naši starši so svoje delo opravili ali pa nad njim obupali, mi pa smo tisti, ki še imamo čas in voljo. »Tako pač je,« je škodljiv stavek, ki nas ovira in nam krade motivacijo. Seveda en sam mladostnik sveta nikakor ne more spremeniti, vendar lahko informira svoje sošolce, lahko sodeluje v dijaški skupnosti, četudi s tem samo nabira izkušnje za svoje poznejše delo. Tudi tako, da zgolj sledi šaljivim Instagram objavam o slovenski politiki, naredi nekaj za svojo izobrazbo na tem področju.

Žal nisem našla mladostnika, ki je spremenil svet, ker tega našega sveta še ni, ker ga ne moremo najti, ampak smo ga dolžni narediti. In mi ga bomo naredili. Ta mladostnik ni en sam, temveč nas je veliko in še več nas bo. Ta mladostnik je pravzaprav samo koncept, ideja dijaške skupnosti, ideja, ki pa ne bo padla z neba, temveč si jo bomo primorani ustvariti in jo nato tudi izpeljati. In če nam ne bo uspelo prvič, nam bo drugič. Ali tretjič. Tako kot nam je skoraj uspelo izpeljati zloglasni šolski ples. A tudi na napakah se učimo.

Manja Praček, 3. b

Dvig digitalne kompetentnosti

Namen projekta *Dvig digitalne kompetentnosti* je izboljšati kakovost in učinkovitost izobraževanja in usposabljanj ter spodbujati razvoj inovativnih učnih okolij in prožnih oblik učenja, ki bodo prispevali k dvigu digitalnih kompetenc vodstvenih in strokovnih delavcev, otrok, učencev in dijakov. Na Srednji šoli Veno Pilon Ajdovščina smo člani tima zaposlenim želeli približati digitalno pismenost z delavnicami skozi celo šolsko leto. Izvedli smo naslednje: *Pošiljanje večjih datotek, Predstavitev aplikacije Wetransfer, S pametnim telefonom do kakovostne fotografije, Urejanje šolskega spletnega koledarja, Navajanje virov in spletnih virov – šolska pravila, Uporaba orodja Storyboard, Aplikacije in zdravo življenje ter Canva in oblikovanje tiskovin.*

V okviru projekta, ki traja eno leto, bomo do konca šolskega leta izvedli še dve, in sicer na temo montaže videoposnetkov in uporabe pametnih tabel v razredu. Pri načrtovanju delavnic sicer izhajamo iz evropskih smernic, s pomočjo anketnega vprašalnika pa smo na šoli izvedli tiste delavnice, ki so jih želeli spoznati učitelji.

Nosilci projekta ugotavljamo, da kljub številnim strateškim dokumentom, strategijam, smernicam, projektom, usposabljanjem in drugim pobudam v slovenskem šolskem prostoru problem smiselne rabe digitalne tehnologije ostaja. Zato vodstveni in strokovni delavci potrebujejo sistematično podporo, ki jim bo omogočila učinkovito rabo digitalnih tehnologij za doseganje vzgojno-izobraževalnih ciljev in razvijanje digitalnih kompetenc. Izbrane kompetence so odgovor na rastoče potrebe znotraj držav članic, ki se zavedajo, da učitelji za opravljanje svojega poklica potrebujejo specifična znanja. Cilj našega šolskega tima pa je poleg zapisanega tudi, da z dejavnostmi, ki jih izvajamo na delavnicah, povezujemo zaposlene in da se ti delavnicam priključijo po lastni izbiri oz. takrat, ko jih tema zanima. Želimo si, da bi učitelji pridobljeno znanje redno uporabljali in bi ga prenesli v izvedbo učnih ur ter tako vplivali na razvoj digitalnih kompetenc dijakov.

Alenka Močnik, prof.

Na sejmu BETT v Londonu, Alenka Močnik, prof.

Elizabeta Kobal, 3. e

Decembrsko veselje v vrtcih

*Noben poljub, ki ga daš otroku, ni izgubljen,
ne izraz veselja, ne dotik v pomiritev,
nobena pesem, nobena zgodba o čudesih.
Vse to se bo zlilo v tisto, kar bo postal.*

(Pam Brown)

Tega se dobro zavedajo tudi dijakinje in dijaki programa Predšolska vzgoja, zato so po dveletnem premoru, ki ga je povzročila epidemija, v sklopu strokovnega predmeta Ustvarjalno izražanje pripravili dve decembrski igrici, kot smo jih bili vajeni pred tem. Letošnji 30-minutni uprizoritvi sta temeljili na znanih pravljicah *Sneguljčica in sedem palčkov* ter *Mojca Pokrajculja*.

Ob koncu tretjega letnika so pripovedni besedili pretvorili v dramski scenarij, v tem šolskem letu pa je sledila razdelitev vlog in poenotenje scenarija, pri čemer so dijaki razvijali veščine sodelovalnega učenja, saj so morali upoštevati drug drugega, prezreti kakšen nestrinjavajoč se pogled, glasno izraziti svoje mnenje in presoditi, kdaj ga zadržati zase. Prav ob preoblikovanju replik in urejanju didaskalij so pokazali, kako dobro poznajo otrokov razvoj, njegovo razumevanje in dožemanje, in povezovali teoretično znanje z izkušnjami s prakse v vrtcu. Pri ustvarjanju celovite igrice so med seboj povezovali tudi različna področja – od glasbe in plesa do likovnega ustvarjanja in slovenščine. Sestavili so pesmice in jih nato uglasbili, sešili kostume, oblikovali rekvizite in naslikali sceno.

Po številnih vajah, napotkih in nasvetih mentorjev z različnih področij so se v ponedeljek, 5. decembra 2022, odpeljali v prve vrtce. Tam so jih pričakali navdušeni otroški obrazi, ki so komaj čakali, da si ogledajo predstavo. Tudi najbolj zadržani dijaki so se ob prisotnosti otrok in njihovih vzgojiteljic sprostili in se uživali v svoje vloge, marsikdo je odkril svoj skriti talent. Žareče otroške oči so zavzeto spremljale Mojco in njene živalice ali pa Sneguljčico, njene palčke in mačeho, ponekod pa sta otroška iskrenost in spontanost poskrbeli za smeh tudi med dijaki-igralci. Lisica tako ni mogla lagati Mojci Pokrajculji in živalim, saj se je iz dvorane hitro zaslišalo: »Lisica! Lisica je pojedla med! Lisica je kriva!« Palčki pa niso bili sami pri objokovanju mrtve Sneguljčice, saj so tu in tam solzico zanjo potočili tudi otroci.

Kljub utrujenosti zaradi številčnosti uprizoritev, ki so se zvrstile v treh tednih, in šolskih obveznosti obenem smo se tako mentorji kot dijaki z nastopom vedno znova vračali polni veselja, ki ga lahko dajo samo iskreni otroški nasmehi in dobra volja, in zavedanje, da smo otrokom polepšali dan v vrtcu. Za vse udeležene je to neprecenljiva izkušnja povezovanja šole z vrtci, v katerih dijaki opravljajo prakso, ter dijakov z otroki in svojimi mentorji, izkušnja medpredmetnega povezovanja in lep zaključek štiriletnega izobraževanja, ko lahko dijak združi vse svoje pridobljeno znanje ter ga uporabi v praksi.

Barbara Batagelj, prof.

Fotografija: arhiv Srednje šole Veno Pilon Ajdovščina

Medvedek Benjamin reče oprosti – igrica dijakov 2. č

Letošnje šolsko leto smo se že septembra dijaki iz 2. č začeli pripravljati na igrico, ki smo jo konec oktobra zaigrali otrokom iz okoliških vrtcev. Naša razredničarka Metka Buček nam je pri razredni uri predstavila zgodbo o medvedku Benjaminu, ki se nauči reči besedo oprosti. Razdelili smo si vloge in kmalu začeli z vajami. Pri pouku plesa smo naredili dve krajši koreografiji. Profesorica Urška Krečič nam je pomagala in popravila napake. Pri urah smo po delih igrico odigrali, potem pa smo vse združili. Za sceno in kostume smo poskrbeli pri profesorici Damjani Plešnar pri pouku likovne. Glasbeno skupino, ki je poskrbela za boljše vzdušje med igrico, pa je usmerjala razredničarka. Igrico smo v dveh dneh igrali pred več skupinami.

Otroci so v gledanju zelo uživali. Na koncu so se preizkusili v poznavanju inštrumentov, ki so igrali v igrici. Dijaki smo se med pripravami in igranjem na prijeten način tudi veliko naučili in pridobili izkušnjo nastopanja pred otroki. Ob vsem pa nam je bilo najbolj pomembno, da so otroci v naši družbi preživeli prijetno urico.

Radi bi se zahvalili profesorici, ki so nam pomagale, da smo igrico izpeljali tako, kot smo si zamislili.

Aleša Gvardjančič in Teja Škrli, 2. č

Fotografiji: arhiv Srednje šole Veno Pilon Ajdovščina

Ob 130-letnici rojstva Danila Lokarja

»Pisanje je samo v meni. Samo o tistem lahko pišem, kar je del mene ali moje zavesti, kar me vznemirja, kar pritiska name in kliče po rojstvu.«

(Danilo Lokar)

Preteklo koledarsko leto je minilo 130 let od rojstva Danila Lokarja, zdravnika in pisatelja, Prešernovega nagrajenca, ki je s svojimi literarnimi deli skupaj z Venom Pilonom kulturno močno zaznamoval Vipavsko dolino. V ta namen je letos Lavričeva knjižnica v Ajdovščini pripravila sklop predavanj o pečatu, ki ga je Lokar pustil v našem lokalnem okolju in širše.

Pomemben del ajdovske skupnosti seveda predstavlja tudi naša srednja šola. Kakšen vpliv ima Lokar na nas, koliko ga dijaki poznajo in kako ga doživljajo? O tem imamo, žal, bolj malo povedati, saj Lokar ni vključen v srednješolski učni načrt, zato se dijaki z njim navadno sploh ne srečajo. Njihovo poznavanje povečini ostaja na ravni imena, ki ga nosi sosednja osnovna šola. Učiteljice slovenščine, ki se kljub temu zavedamo njegovega pomena za lokalno okolje in ne nazadnje kakovosti njegovega pisanja, ga zato pogosto vključimo v obravnavo književnosti 20. stoletja.

Letos smo se z dijaki četrtyh letnikov programa Predšolska vzgoja še dodatno približali njegovemu ustvarjanju. Vsak dijak je pripravil govorni nastop iz ene ali dveh Lokarjevih novel. Po prebranem so povzemali vsebino, jo ovrednotili, skušali aktualizirati in pripravili temeljito literarno analizo. Na ta način so utrjevali poznavanje značilnosti že omenjenega literarnega obdobja, posredno pa tudi spoznavali Lokarjev čas, pokrajino in jezikovne posebnosti. To je bilo zanimivo predvsem tistim dijakom, ki sicer ne živijo v Vipavski dolini in njeni okolici.

In kako so dijaki brali Lokarja? Številni so izpostavljali težavnost pri razumevanju del. Je to razlog, da v učnem načrtu ni prisoten? Kot učiteljica slovenščine opažam, da je prav to pripomoglo, da so se dijaki v pripravo nastopa res poglobili. Tu jim splet ni pomagal kaj dosti, saj velik del Lokarjevih besedil še ni analiziran. Informacije so torej morali iskati v knjižnih izdajah, spremnih besedah in dodatnih študijah. To pa je, po mojem mnenju, izjemna popotnica za njihovo nadaljnje izobraževanje. Ob koncu svojih nastopov pa so se vsi strinjali, da je v teh besedilih nekaj čarobnega, tudi pretresljivega in nenavadnega, predvsem pa so odločno menili, da moramo lokalne avtorje poznati vsaj mi, ki smo vpeti v ajdovski prostor. Nekaj njihovih mnenj si lahko preberete v nadaljevanju.

Laura Brataševac, prof.

Lokarjev ekspresionistični slog pisanja je težak za razumevanje, če se vanj, v Lokarjevo življenjsko in ustvarjalno pot ne poglobimo dovolj. A se mi zdi obenem nujno, da mladi, ki smo kakorkoli vpeti v ajdovski prostor, poznamo lokalne pisatelje. Predstavljajo namreč našo kulturno dediščino.

Eva Lekan, 4. č

Lokarja sem začela brati z radovednostjo in v pričakovanju zanimivih vsebin. Glede na to da prihajam z drugega naravnega območja, mi je dal ogromno novega vedenja o primorski pokrajini. Spoznala sem veliko primorskih besed ter številne značilnosti kraške pokrajine in Vipavske doline.

Loti Holzbauer, 4. d

Brati Lokarja je težko. Šele ko sem se bolj poglobil v njegovo življenje, sem ugotovil, da sem pri prvem branju Lokarjevih novel pisateljevo sporočilo razumel v omejeni meri. Zato sem dela bral ponovno in začel raziskovati. Branje Lokarjevih del me je opomnilo, da je za boljše razumevanje včasih potrebno tudi širše znanje oziroma seznanjanje, če želimo bolje razumeti sporočilnost pisateljev.

Aljaž Vadjunec, 4. d

Nagovorila me je Lokarjeva novela Grenka osmina. Avtor v njej popisuje pretekle dogodke in čustva, povezana z njimi. Ta so pogosto težka in temačna. A vključuje tudi lepe spomine, ki jih opisuje doživeto in idilično, tako da lahko bralci začutijo toplino, ki jo je v določenih trenutkih svojega življenja doživel sam.

Tiana Hor, 4. č

Pia Curk, 4. e

Pomen branja leposlovja in javnega nastopanja za uspešno grajenje poklicne poti

V današnjem svetu je branje leposlovja med ljudmi zelo upadlo, saj ljudje večino časa preživijo na pametnih telefonih in drugih napravah, ki jih zasvojijo, in pozabijo, da največ znanja pridobijo prav z branjem knjig. Branje je kljub mediju, ki nas obkrožajo, še vedno eden odločilnih dejavnikov otrokove uspešnosti v šoli.

Ljudje se z branjem začnemo srečevati že v predšolskem obdobju. Otrok začne pridobivati znanja o črkah, besedah, knjigah in spozna različne vidike jezika ter naravo besed. Branje leposlovja oziroma umetnostnih besedil je zelo pomembno, saj z branjem pridobimo veliko novega besednega zaklada in ga poleg tega še nadgrajujemo. Učitelji in profesorji v šolah zelo spodbujajo branje umetnostnih besedil, saj želijo pri učencih in dijakih doseči, da jim branje knjig prinaša veselje, da se poglobijo v knjigo, da spoznajo veliko novega in s tem postanejo bolj splošno razgledani. Velikokrat bralci ne dobijo prave motivacije za branje knjig, predvsem pa tistih, ki jih ne zanimajo. Bralci imajo veliko več motivacije, če berejo knjige, ki so jim všeč. V osnovnih in srednjih šolah poskušajo učitelji in profesorji motivirati učence in dijake prav s tem, da jim na primer z veseljem razložijo, o čem knjiga govori. Velikokrat učiteljem in profesorjem to uspe doseči. Prav tako dajeta spodbudo za branje predšolska in šolska bralna značka, ki se izvaja v vrtcu ali osnovni šoli, ter obvezno domače branje, ki se izvaja v osnovni in srednji šoli. Obe obšolski dejavnosti predstavljata dopolnilo k pouku slovenskega jezika in književnosti. Branje je zelo pomembno za boljše in učinkovitejše učenje in pomemben dejavnik za uspešnejše izobraževanje.

V našem življenju je zelo pomembno, da znamo javno nastopati, saj s tem gradimo svojo samozavest in samopodobo. Veliko ljudi se boji javno nastopati, saj zaradi slabih izkušenj v šoli ali kje drugje občutijo strah ali tremo pred tem. V šoli učitelji in profesorji precej spodbujajo javno nastopanje, saj želijo, da učenci in dijaki premagajo strah in da z vajo postanejo bolj samozavestni. Številnim učencem in dijakom se javni nastop ponesreči, zato je naloga učiteljev in profesorjev, da otroku in mladostniku ponovno vlijejo samozavest ter da ga spodbudijo, da se iz napak učimo. Javno nastopanje je pri mladostnikih pomembno tudi za grajenje njihove prihodnosti, predvsem pri iskanju službe. Prej ali slej se bodo mladostniki po koncu študija srečali s situacijo, ko bodo iskali zaposlitev in bodo z delodajalci opravljali razgovore. Pri tem morajo biti ljudje zelo samozavestni, suvereni in imeti dobro samopodobo. Če kandidati za zaposlitev skozi vprašanja, ki jim jih postavljajo delodajalci, pokažejo, da nimajo dobrega mnenja in mišljenja o sebi, delodajalci z njimi niso preveč zadovoljni in posledično ljudje lahko izgubijo priložnost za zaposlitev.

Mislim, da na naši šoli profesorji slovenščine zelo spodbujajo branje leposlovja in javno nastopanje med dijaki, saj imamo vsako leto obvezna domača branja, ki jih moramo sami predelati doma, ter veliko govornih nastopov, da vadiamo pred svojimi sošolci. Všeč mi je, da so profesorji zelo dostopni in da radi pomagajo dijakom, če se jim zalomi ali ne vejo, kako bi nekaj naredili. Vseh teh veščin se namreč šele učimo in zgolj z dobrim mentorstvom in občutkom varnega prostora za nenehno nadgrajevanje bomo lahko v prihodnosti uspešni.

Vir: <https://www.knjiznica-celje.si/raziskovalne/4201703768.pdf>

Marija Kralj, 4. č

Portugalska – dežela sonca, vetra in portovca ali Portugalska – dežela petelinov, dežja in prijaznih ljudi, ki prečkajo cesto pri rdeči

Od 22. oktobra do 6. novembra nas je dvanajst dijakinj iz tretjega in četrtega letnika programa Predšolska vzgoja v okviru programa *Erasmus+ mobilnost* opravljalo prakso v tujini, na Portugalskem. Čez dan smo bile razvrščene v različne javne in zasebne vrtce po Bragi, popoldnevi in večeri pa so bili rezervirani za pisanje poročil in raziskovanje

Dijakinje pred znamenito romarsko cerkvijo Sameiro, Maja Renčelj, 3. č

Brage v družbi naše spremljevalke, profesorice Mateje Ceket Odar. Ob koncu tedna smo se udeležile organiziranih ogledov in izletov po Bragi, Portu, Guimaraesu in Viani do Castelo, kjer smo se v Atlantiku celo kopale, četudi je imela voda le 17 stopinj Celzija. Večerjale smo v centru mesta, v restavraciji Cafe Vianna, ki si jo bomo zapomnile po odlični hrani, gostoljubnem osebju in atraktivni lokaciji, saj je postavljena v staro mestno hišo s pogledom na renesančni vodnjak.

Pred odhodom na Portugalsko smo deželo poznale iz zapisov in pripovedovanj drugih, potem ko smo tam preživele dobra dva tedna, pa si na podlagi lastnih izkušenj upamo potrditi ali ovreči deset stereotipnih trditev o Portugalski, njenih ljudeh in kulturi.

1. V severnem delu Portugalske je podnebje oceansko, padavine so obilnejše. Proti hriboviti notranjosti podnebje prehaja v celinsko. Braga leži na severozahodnem delu države, za katerega veljajo blage zime z veliko padavinami in vroča poletja.

Atlantski ocean, Nastja Štrancar, 3. č

Kot v vsako pripravo na potovanje smo tudi me vanjo vključile vremensko napoved in tako smo bile na slabo vreme pripravljene. Napovedane so bile vsakodnevne padavine, zato sta med obvezni del prtljage sodila tudi dežnik in dežni plašč, ki sta bila v prvih dneh pomembnejša od denarja in telefona.

Vreme je bilo še bolj muhasto, kot je pri nas aprila. Spreminjalo se je iz minute v minuto. A sredi prvega tedna smo doživele tudi prvi dan brez dežja in Braga se je zdela kot prerojeno mesto. Ulice in trgi so bili polni ljudi, smeha in dobre volje. Ko sva zjutraj s prijateljico zagledali sonce, sva se ga tako razveselili, kot če bi v Ajdovščini zapadel sneg.

2. Portugalščina je šesti največji jezik po številu govorcev.

Portugalščino govori več kot 200 milijonov ljudi. Je jezik štirih celin – Evrope, Azije, Afrike in Južne Amerike, kjer je tudi najbolj razširjena. Portugalščina se je razvila iz srednjeveškega jezika, danes med jezikoslovci znanega kot galicijsčina. Najbolj se je jezik razširil s portugalsko kolonizacijo v 15. in 16. stoletju.

Pred odhodom smo obiskovale deseturni tečaj in se učile osnov portugalsčine. Jezik se nam ni zdel prav enostaven, predvsem zaradi zapletene izgovorjave, vendar nam je poznavanje osnovnih portugalskih izrazov močno koristilo v vrtcu, trgovini, hotelu in na ulici. Zelo zanimivo je, koliko pozdravov uporabljajo Portugalci. *Ola* je neuradni, pogovorni pozdrav, ki bi ga mi prevedli v *živijo* ali *zdravo* ali kar *ojo*. Pozdrav *bom dia* uporabljajo do kosila, po kosilu pa pozdravijo z *boa tarde*, kar pomeni popoldan. Več izrazov imajo tudi za slovo. Najsplošnejši pozdrav, ki ga uporabimo tudi, ko smo v zadregi, kako pozdraviti, je *a te logo*. Pozdrav *adeus* pa se uporabi takrat, ko ne računamo, da se bomo še videli.

Poleg domačinov so v Bragi govorili portugalski jezik tudi nekateri tujci. V mestu je veliko brazilskih priseljencev in v vrtcu veliko brazilski otrok, ki ravno tako govorijo portugalsko, saj je bila Brazilija v preteklosti portugalska kolonija.

3. Petelin je simbol Portugalske.

Ime Portugalska izvira iz dveh besed; *porto* (pristanišče in portugalsko vino) in *galo* (petelin).

Simboli petelina so na Portugalskem vsepovsod, od stojnic s spominki do cerkva. Izvor legende o petelinu ima več različic. Najbolj znana pripoveduje o romarju, ki je bil na poti v Compostelo po krivem obtožen, zaradi petelinovega kikirikanja pa rešen smrti. Zgodba govori, da je prišel romar do Barcelosa, kjer je bil krivo obtožen kraje srebrnega križa in obsojen na vešala. Sodnik mu nedolžnosti ni priznal, obsojeni romar pa je napovedal, da bo pečeni petelin, ki ga bodo v času njegove usmrtnice postregli sodniku, zapel in tako dokazal njegovo nedolžnost. In res je petelin tik pred romarjevo usmrtnico zapel in ga rešil smrti. Romarja so izpustili in mu v zameno za vse hudo, kar je prestal, podarili vrečo zlata. Od takrat imajo ljudje na Portugalskem pisanega petelina v spomin na romarjevo veliko vero v pravično razsodbo in lastno poštenost.

V Bragi smo si v nedeljo ogledali tudi cerkev Igreja de Santa Cruz. Ta ima na pročelju upodobljene tri peteline, ki so težko opazni zaradi številnega okrasja in detajlov. Tradicija pravi, da bo tisti, ki bo poiskal vse tri peteline, našel pravo ljubezen. Tudi same smo jih imele možnost najti, vendar so dobro skriti. Na pravo ljubezen zato (vsaj nekatere) še čakamo.

Monte de Santa Luzia, Maja Renčelj, 3. č

4. Braga je mesto katoliške vere.

Portugalci pravijo, da je Lizbona mesto fada, v Coimbri se študira, Porto je mesto plesa in mladih, v Bragi pa se moli, saj je mesto številnih cerkva. Braga je eno najstarejših krščanskih mest na svetu in zato ena izmed boljših destinacij v verskem turizmu, bodisi zaradi svojih praznovanj bodisi zaradi stavbne dediščine. Zgodovinsko središče mesta je polno cerkva, ki so v notranjosti in včasih tudi zunaj okrašene s tradicionalnimi ploščicami – *azulejos*. Najodmevnejše krščansko praznovanje je v velikem tednu (pred veliko nočjo), takrat lahko na ulici srečate procesije, ki se jih udeležijo vsi meščani. Nedaleč iz Brage sta na pobočje postavljeni dve najznamenitejši cerkvi: Sameiro in Bom Jesus, ki smo ju obiskali prvi dan bivanja v Bragi.

Portugalske ploščice *azulejos*, Ivana Marussi, 3. d

5. Brez modro-belih keramičnih ploščic ni Portugalske.

Železniška postaja v Portu, Mateja Ceket Odar, prof.

Slikovite keramične ploščice, ki krasijo hiše, notranjost in zunanost cerkva, palač in celo železniških postaj, Portugalci imenujejo *azulejos*. Beseda izhaja iz modre barve – *azul*. Gre namreč za kositrno glazuro, s katero so poslikane modro-bele ploščice, ki so tipični element portugalske kulture in so se brez prekinitev uporabljale kar pet stoletij, za stene, tla in celo stropove. Ploščice ne služijo zgolj za okras, ampak so v preteklosti z njimi uravnavali tudi temperaturo v domovih. Veliko poslikav na njih prikazuje zgodovinske in kulturne dogodke iz portugalske zgodovine.

Sprehajanje po starih ulicah, ki se sprva zdijo zapuščene, načete od zoba časa, je pravzaprav zelo prijetno, saj so pročelja nekaterih hiš okrašena z barvitimi ploščicami, ki so se ohranile skozi stoletja.

6. Portugalci dobro govorijo angleško.

Iz izkušnje lahko rečemo, da njeni prebivalci niso večji angleškega jezika. Redko kdo se je znal sporazumevati v angleščini, kaj šele tekoče govoriti. In tudi zato je bilo bivanje v Bragi za nas še večji izziv. Angleščino so razumeli le gostinci in trgovci, govorili pa so jo tudi ti zelo slabo. Celó z vzgojiteljicami smo se pogosto sporazumevale ob pomoči spletnih prevajalnikov in tudi kretenj, če je bilo treba. Izkazalo se je, da je štiriletni deček v vrtcu angleščino bolje obvladal kot kateri koli tamkajšnji strokovni delavec.

Sicer se na Portugalskem otroci učijo angleško v prvih letih osnovne šole, podobno kot pri nas. Zanimivo pa je, da skoraj nihče od starejših oziroma odraslih ljudi angleščine ne zna, znajo pa kak drug romanski jezik, najpogosteje španščino. Ob tem smo spoznale, da se jezikovne prepreke da premagovati tudi z nasmehom in dobro voljo.

7. Portugalci so, tako kot Slovenci, zadržani ljudje.

Pri ljudeh stvari sicer težko posplošujemo, a glede na izkušnje lahko povemo, da so Portugalci zelo dostopni in odprti ljudje. Vzgojiteljice in drugi delavci v vrtcu, kjer smo opravljale prakso, so nas že prvi dan lepo sprejeli ter se želeli pogovarjati z nami. Do nas so prihajale tudi kuharice, da bi z nami navezale stik. V vrtcu smo dobile občutek, da so ljudje na Portugalskem družabni in srčni. Prav tako izkušnjo imamo iz restavracije, v kateri smo imele organizirane obroke in smo vanjo zahajale vsak dan. Na začetku so bili natakariji sicer zadržani in dobile smo (lažni) občutek, da jim nismo najbolj všeč. Z vsakim dnem pa so bili do nas bolj sproščeni in so se vse več z nami tudi pogovarjali, čeprav vsi niso znali angleško. V času *halloweena* je eden od natakarjev prisedel k mizi in nas celo povprašal o načrtih za ta dan.

8. Portugalci so precej nepotrpežljivi in temperamentni vozniki.

Nekatere smo se na prakso v vrtec vozile s kombijem, saj je bil vrtec nekaj kilometrov iz mesta. Pot smo začeli nekaj minut čez osem in bili vedno del jutranje gneče. Ljudje so hiteli v službe in bili pogosto vse prej kot potrpežljivi. Na vsakem koncu je nekdo trobil, drugi je izsiljeval prednost, vsi pa so vozili zelo hitro. V bližini šol in vrtcev je sicer veliko »ležečih policajev«, ki pa ne služijo svojemu namenu. Tudi naš voznik je prednje pogosto pripeljal z veliko hitrostjo in nato silovito zaviral. In četudi bi se po dolgem dnevu v vrtcu počitek med potjo v kombiju kar prilegel, smo ga raje opustile ... Nenazadnje pa prometnih predpisov ne upoštevajo niti pešci, ki brez izjeme prečkajo cesto tudi pri rdeči.

9. Najbolj znana sladica na Portugalskem je *pastel de nata*.

Tradicionalna portugalska sladica *pastel de nata*, Ivana Marussi, 3. d

Nata je portugalsko pecivo z jajčno kremo, po želji posuto s cimetom ali kakšnim drugim dodatkom. Sladico so pred 18. stoletjem prvič pripravili katoliški menihi v samostanu Santa Maria de Belém. Takrat so samostani uporabljali velike količine jajčnih beljakov za škrobljenje oblačil in precej običajno je bilo, da so ostanke – rumenjake uporabljali za pecivo. Po liberalni revoluciji so leta 1834 samostan zaprli in menihi so recept za sladico prodali rafineriji sladkorja. Njeni lastniki so odprli Fabrica de Pasteis, kjer originalni recept za sladico *pastel de nata* še danes hranijo v skrivni sobi.

Leta 2011 je bilo pecivo razglašeno za eno od sedmih gastronomskih čudes Portugalske, kar ga je še bolj utrdilo kot eno najbolj priljubljenih nacionalnih jedi v državi. Sladica je še danes zelo razširjena, dobimo jo v vsakem mestu, skoraj v vsaki slaščičarni in trgovini, tudi za en evro. Ker je originalni recept še vedno skrivnost, je sladica povsod malce drugačna. Najboljše so še tople, v kar smo se prepričale tudi same, ko nam jih je pred odhodom iz Porta prinesla profesorica. Seveda smo v slaščičarnah poskusile tudi druge, za Portugalsko značilne sladice.

10. Država ima precej podoben življenjski standard kot Slovenija.

Po naših izkušnjah so cene v centrih mest višje kot na obrobju. Bolj znane in priljubljene trgovine in blagovne znamke imajo višje cene kot v manjših trgovinah. Če sadje in zelenjavo kupuješ na tržnici, zanju odšteješ manj kot v trgovini. Hrana in pijača pa sta običajno cenejši v kavarnah in restavracijah s hitro hrano, a smo se za 6 evrov, kolikor smo imele na razpolago za kosilo, lahko vsak dan najedle.

Država ima precej podoben življenjski standard kot Slovenija. Če primerjaš cene in izbiraš mesta, kjer kupuješ, lahko za malo denarja dobiš tudi veliko kvalitetnih stvari. Cene so se mi zdele precej podobne, v nekaterih trgovinah in gostilnah pa celo ugodnejše kot v Sloveniji. Menim, da bi s povprečno slovensko plačo tudi na Portugalskem dobro živeli.

Kaj zapisati za konec?

Tujina je velika priložnost za nova poznanstva, izkušnje, srečanja. Izkušnja prakse v tujini nam bo zagotovo ostala v spominu celo življenje in verjetno jo bomo čez nekaj let še bolj cenile. Dijakinje smo bile postavljene pred različne izzive in mnoge samostojne naloge, obenem pa smo ves čas krepile skupinsko dinamiko in skrbele druga za drugo. Hvaležne smo profesorici Mateji Ceket Odar, ki nas je spremljala, koordinatorici prakse dijakov v tujini, Karmen Lemut, in šoli, ki sodeluje v mednarodnih projektih in dijakom omogoča dragocene izkušnje.

V portugalskih vrtcih smo prakso opravljale

Sara Avsec, Lia Bajec, Tinkara Černetič, Manca Golob, Luna Elisa Kerševan, Rebeka Lampe, Ivana Lišter, Tijana Majstorović, Ivana Marussi, Neža Primc, Maja Renčelj in Nastja Štrancar.

Človekove pravice v praksi na primeru Anhovo

Človekove pravice so temelj našega obstoja in družbe, v kateri živimo. Gre za univerzalne pravice, ki pripadajo vsakemu posamezniku, ne glede na to, kdo je in kje živi. Vključujejo pravico do življenja, svobode, enakosti in dostojanstva ter so zagotovljene v mednarodnih dokumentih, kot so *Splošna deklaracija človekovih pravic*, *Mednarodni pakt o državljanskih in političnih pravicah* ter *Mednarodni pakt o ekonomskih, socialnih in kulturnih pravicah*. Države so zavezane, da te pravice spoštujejo in zagotavljajo. Zapisane so tudi v slovenski zakonodaji, na primer *Ustavi Republike Slovenije*.

Povezava med človekovimi pravicami in trajnostnim razvojem je zelo močna, saj trajnostni razvoj temelji na načelih enakosti, pravičnosti, varovanja okolja in zagotavljanja človekovih pravic za vse ljudi na svetu. To pomeni, da moramo poskrbeti za trajnostni razvoj, če želimo, da se ljudje izrazijo, delujejo v svobodni in demokratični družbi, da imajo enake možnosti za izobraževanje in zdravstveno oskrbo ter da so zaščiteni pred diskriminacijo, nasiljem in izkoriščanjem.

Čeprav so človekove pravice pomembne in univerzalne, se v nekaterih delih sveta še vedno dogajajo njihove kršitve. Zato je ključnega pomena, da se organizacije, kot je Amnesty International Slovenije, borijo za preprečevanje kršitev in zagotavljanje spoštovanja človekovih pravic po vsem svetu.

V sklopu projektnega dne so se dijaki spoznali z organizacijo Amnesty International Slovenije in njenim delom. Poleg tega so si ogledali videoposnetke, ki so prikazovali stanje v Anhovem, ki je od Ajdovščine oddaljen dobre pol ure vožnje. Njegovi prebivalci dihaajo zrak, ki vsebuje izpuste iz bližnje cementarne. So-sežig odpadkov je sicer izjemno donosna dejavnost, vendar negativno vpliva na okolje in zdravje tamkajšnjih prebivalcev.

Pisma dijakov, ki so nastala v sklopu delavnice, Tadej Kobal

Pravica do življenja v čistem in zdravem okolju je temeljna človekova pravica, ki mora biti zagotovljena tudi prebivalcem srednje Soške doline. Dijaki so se odločili, da bodo pisali pisma predsedniku Republike Slovenije, Borutu Pahorju, prebivalcem kraja Anhovo oziroma tamkajšnji civilni iniciativi ali predsedniku Vlade Republike Slovenije, dr. Robertu Golobu, in v njih izrazili sporočilo solidarnosti do tamkajšnjih prebivalcev ter zahtevali preprečitev nadaljnjega kršenja človekovih pravic v Anhovem.

Ob zaključku projektnega dne so dijaki izobesili plakat v šolski avli, s katerim so pozvali sošolce k podpisu peticije *Pišem za pravice 2022*. Peticija je poziv k spoštovanju človekovih pravic po vsem svetu in bo dijakom omogočila, da se dejavno vključijo v boj za te pravice.

Kot je bilo izpostavljeno na delavnici, nobena oseba, organizacija ali država ne sme kršiti človekovih pravic ali jih ljudem odvzeti. Dijaki so se naučili veliko o kršitvah človekovih pravic in pomembnosti delovanja organizacij, kot je Amnesty International Slovenije, ki se borijo za njihovo zaščito. Spoznali so, da imajo pravice, ki jih je treba spoštovati, varovati in uresničevati, ter da imajo tudi sami moč, da se zanje borijo.

Človekove pravice in trajnostni razvoj sta med seboj izredno prepleteni temi, saj brez enakosti, svobode in dostojanstva za vse ljudi, hkrati pa tudi ohranjanja naravnih virov in ohranjanja okolja, ne moremo govoriti o trajnostnem razvoju. Da bi dosegli skupni cilj – trajnost, je naša skupna naloga, da zagotovimo sodelovanje držav, organizacij in vseh posameznikov.

Tadej Kobal, Inštitut za mladinsko politiko

»... o slovenščina, ti jezik vseh jezikov ..., ti gibčni veter vonljivih blagoglasij, ti čista jasnost, bolj čista od jutranje prozornosti neba, ti žlahtni sok, sladek in opojen kot staro vino ...«

(Izidor Cankar)

Izseki iz razmišljanj o jeziku

Jezik nas povezuje. Zaradi njega smo pripadniki določenega naroda, skupnosti in družbe. Četudi smo daleč stran od svoje domovine, se zaradi jezika z njo počutimo povezani. Poleg povezanosti z domom nam jezik omogoča še mnogo več. Z branjem lahko krepimo svoj besedni zaklad, s poslušanjem povečujemo svoje sporazumevalne sposobnosti, z govorjenjem pa izboljšujemo svoje izražanje. Jezik nam odpira veliko novih poti in predstavlja vrata v svet.

Poznavanje različnih jezikov je v sodobnem svetu nadvse pomembno, a prvi jezik, s katerim se srečamo, materni jezik, nam za vedno ostane v srcu. Menim, da ima prav vsak posameznik dolžnost, da ohranja in neguje svoj materni jezik, kolikor je v njegovi moči. Na slovenski jezik moramo biti ponosni, ker je to naš jezik, ki nas predstavlja in povezuje. Meni je nadvse pomembno, da svoje znanje slovenščine nadgrajujem, da ga bom prenesla na naslednje generacije.

Menim, da bo v prihodnosti jezik še bolj pomemben. Družba se bo razvijala, ljudje se bodo vse bolj razseljevali po svetu, toda materinščina bo narod povezovala ne glede na to, kje na svetu se bodo nahajali njegovi pripadniki.

Zala Prah, 1. a

Slovenščina je trenutno materni jezik več kot dvema milijonoma ljudem. To, da jo danes lahko javno uporabljamo, je odraz borbenosti in narodne zavesti slovenskega naroda v preteklosti. Slovenščina nas kot narod povezuje in določa, posameznikom pa podarja možnost, da z njo odkrivamo, kdo smo.

Že v antični Grčiji so prebivalci čutili medsebojno pripadnost, četudi niso živeli v enotni državi. Eden izmed ključnih povezovalnih elementov je bil gotovo jezik. Na enak način so se medsebojno povezane počutili Slovenci v času, ko še niso živeli v svoji državi. To, da so skrivaj skupaj prepevali, govorili in pisali v slovenščini, izkazuje mero odpora naroda proti neenakosti in zatiranju, ki je vidna še danes, saj večkrat izrazimo nestrinjanje z dogajanjem v svetu ali državi.

Slovenščina se je v času spreminjala in prilagajala življenjskim okoliščinam. Ljudje smo ohranjali besedo, s katero izražamo svoja občutja in videnje sveta. Zapisi slovenskega jezika iz preteklosti, ki so se kljub neugodnim razmeram ohranili, nam nudijo vpogled v slovensko miselnost in razmišljanje, ki sta ohranila radost in opozarjanje na krivice. Ohranila pa se je tudi dvojina, edinstvena lastnost slovenščine, ki nam omogoča jasnejše izražanje čustev in naklonjenosti drug drugemu, zaradi katere se počutimo še bolj povezani.

Ko izražamo sebe, izbiramo besede in ustvarjamo podobo, po kateri hočemo, da nas svet prepozna. Tako imamo možnost, da se odločamo, kako bomo oblikovali svet in ga spreminjali na bolje. Istočasno pa se moramo zavedati, da je možnost izbire besed v maternem jeziku posledica dolgotrajnih tihih in glasnih bojov slovenskega prebivalstva. Slovenščina je jezik, ki nas povezuje s preteklostjo, zaradi česar je naše spoštovanje do jezika še globlje. In če bomo tudi v prihodnosti znali stopiti skupaj, obstoj slovenščine ni ogrožen.

Mila Škrlj, 1. a

»Bo moj vnuk še pel slovenske pesmi, se bo zavedal svojih korenin?«

Bili so trenutki, ko sem se pesmi Borisa Kopitarja, za katero je besedilo zapisal Branko Jovanovič Vunjak – Brendi, in podobnim skorajda smejala. Nikdar o zapetem nisem razmišljala. Verjetno sem bila premajhna, da bi razumela, zakaj se moja nona prav ob tej pesmi zamisli. Tudi očeta sem večkrat slišala reči: »Otroci zlati, spoštujte slovensko pesem, ne sramujte se je.« Največkrat sem samo debelo gledala, zakaj toliko teži okrog teh slovenskih pesmi. Nikdar nisem zares razmišljala. Ko odrasčaš, vse bolj razumeš svet okrog sebe. Vsepovsod je mladina, ki sploh ne pozna slovenske glasbe. Vse tako kaže, da se mladi sramujemo, če nekdo zapoje v našem maternem jeziku. Malo nas je Slovencev in hitro se pomešamo in še hitreje sprejemamo vse, kar nam je tuje. To ne pomeni, da ne spoštujem drugačnosti, pač pa opažam, da premalo cenimo, kar nam je bilo položeno v zibko.

Manja Resnik, 1. a

Slovenščina je jezik mojega vsakdana. Je tudi moj materni jezik, ki ga govorijo moji starši, ter jezik, ki sem se ga učila kot otrok, da sem se lahko sporazumevala s svetom okrog sebe.

Dokler nisem še hodila v šolo ali uporabljala moderne tehnologije, je bila slovenščina edini jezik, ki sem ga poznala – moj materni jezik. Jezik, v katerem razmišljamo in sanjamo.

Anisa Likar Ivanov, 1. b

S poslušanjem in govorjenjem slovenščine v šoli in doma spoznavam nove besede in jo s tem nadgrajujem in ohranjam. Zdi se mi pomembno, da slovenščino spoštujemo, saj je bila pot do slovenščine, kakršno poznamo danes, zelo dolga in naporna.

Loti Kovšca, 1. b

Slovenščina je zame zelo pomemben jezik, saj se v njej izražam in razmišljam, zato lahko rečem, da ne mine dan brez materinščine. V krogu družine in prijateljev govorim narečno. V Sloveniji imamo več kot petdeset narečji, kar je poseben čar, saj vsi govorimo slovenski jezik, obenem pa se naša narečja med seboj tudi zelo razlikujejo. Slovenščina je besedna zakladnica izrazov iz preteklosti ter ima bogato zgodovinsko izročilo. Četudi je težka, je jezik naših sanj. Zato jo je potrebno graditi in predajati naprej.

Maja Faganel, 1. b

Ljudje se v današnjem svetu sporazumevamo na različne načine, bodisi besedno ali pa nebesedno, v živo ali s pomočjo pametnih naprav. Vendar pa je vsem skupno, da se sporazumevanja naučimo v maternem jeziku. Materinščina je jezik, ki se ga najprej naučimo, je naš osnovni jezik.

Velik pomen pa ima materinščina tudi za narod, saj predstavlja skupno značilnost vseh pripadnikov skupnosti kljub različnim interesom posameznikov. Zato je materni jezik pomemben za ohranjanje naroda in tradicije za naslednje generacije.

Neža Bizjak, 1. b

Materinščina je naš prvi jezik, s katerim se srečamo že ob rojstvu. Je jezik, ki nas zaznamuje, predstavlja in ločuje od drugih ljudstev. Treba ga je spoštovati in ne zanemarjati, ga uporabljati s ponosom in tako ohranjati svojo kulturo. Pogosto pozabljamo, kako pomembno vlogo ima materinščina v našem življenju. Z njo se najlažje izražamo, razmišljamo, sporazumevamo, oblikujemo izvirne ideje.

Nika Jež, 1. b

Osebnostno mi materinščina pomeni besede, ki jih s ponosom izražam. V materinščini drugim lahko brez posledic povem, kaj mislim. Lažje izražam svoje želje, čustva in potrebe. Materinščina me zaznamuje kot osebo in državljana Republike Slovenije. Zaznamuje širjenje slovenske kulture ter prenašanje narodnih šeg in navad po rodu v prihodnost.

Tim Vodopivec, 1. b

Vsak narod, če je še tako majhen, ima svoj jezik. Osebam, ki ga govorijo, daje občutek pripadnosti, saj kaže, kako se je narod razvijal. Je kulturna dediščina, s pomočjo katere se počutimo povezani s skupino ljudi, ki tudi govori ta jezik. Dokaz pomembnosti materinščine za narod lahko vidimo v zgodovini Slovenije. Prve slovenske knjige so omogočile, da se je lahko izobrazilo več ljudi. Izobrazba pa je pripeljala do večjega razvoja dežele.

Fotografija: Nika Koren, 2. č

Danes se zdi, da se pomen materinščine manjša. S tehnologijo se je začela hitro širiti angleščina, ki ima velik vpliv na vse jezike. To lahko opazimo predvsem v slengu, saj sta »cool« ali »nice« vse bolj naravna. Menim, da se moramo zdaj, ko je se vloga velikih tujih jezikov večja, še bolj zavedati pomena materinščine in jo tudi uporabljati. Pomembno vlogo pri tem imajo nova slovenska dela, filmi in glasba, ki pomagajo krepiti odnos do našega jezika.

Špela Terčelj, 1. b

Ko pomisliš na to, da lahko en sam jezik združi cel narod, se začneš zavedati, kako mogočen in pomemben je materni jezik. Spoznaš, kaj vse so morali ljudje v preteklosti narediti, da so ga obdržali. Borili so se zanj. Zdi se mi, da ljudje danes materinščine ne cenimo tako, kot so jo ljudje v preteklosti. Bojim se, da nas bo začelo skrbeti šele, ko jo bomo izgubljali. Prepričana pa sem, da bo v prihodnosti še vedno enako pomembna kot danes, četudi se bo spremenila.

Eva Kenda, 1. a

Jezik je zanimiva in kompleksna stvar. Posameznike s svojim pomenom ter namenom poveže v skupnosti. Vsakemu posamezniku je najpomembnejši njegov materni jezik in večina ljudi svoje materinščine ne bi zamenjala za noben drug jezik.

Za Slovence je materni jezik slovenščina, ki je prav poseben jezik, saj ima številne jezikovne posebnosti, ki pri drugih jezikih niso prav pogoste; taka posebnost je na primer dvojina.

Pri opisovanju sebe pogosto izpostavimo svojo narodnost in posledično jezik. Nanj smo ponosni in radi delimo njegovo čarobnost z drugimi. O maternem jeziku pogosto govorimo kot o svojem jeziku in se zavedamo, da je pomemben. Kamorkoli po svetu gremo, jezik vedno nosimo v sebi in vemo, da nam ga nihče ne more vzeti. Kot je zapisal Edmund De Waal: »S svojim jezikom si doma povsod.«

Isa Valič, 1. a

Svoje prve besede sem spregovorila v makedonščini. Zame je uporaba jezika poleg sporazumevanja ter izražanja svojih mnenj in želja pomembna tudi za učenje zgodovine in kulture svojih staršev, sorodnikov ter generacij prej in pozneje. Zagotavlja zavedanje o pripadanju domovini in s tem daje samozavest ter stabilnost. Z njo lažje izražam svoja čustva ter razvijam in širim svojo čustveno zrelost. Čeprav se v vsakdanjiku z ljudmi sporazumevam v slovenščini, vseeno poskušam z družino sočasno razvijati besedni zaklad in ohranjati narečne besede iz makedonščine.

Z amerikanizacijo kulture in jezika se je makedonščina skozi stoletja spreminjala ter se bo najverjetneje tudi v prihodnje. Mogoče bo nekoč celo izumrla, neglede na to, kako jo bomo ohranjali in skrbeli zanjo. Upam pa, da se bo ohranjala in razvijala še dolgo, pri tem bo v pomoč Organizacija Združenih narodov za izobraževanje, znanost in kulturo – UNESCO, ki spodbuja spoštovanje lastnega in hkrati drugih maternih jezikov po vsem svetu.

Maria Stoyanova, 1. b

Slovenščina Slovincem ne pomeni le sredstva za komunikacijo, temveč tudi ponos in narodno zavedanje. Brez slovenščine Slovenci ne bi bili Slovenci, saj nas jezik povezuje v enotno skupnost. Posamezniku slovenščina predstavlja območje udobja oziroma je zanj sporazumevalno sredstvo, ki nudi občutek domačnosti.

Zavedanje materinščine se je skozi zgodovino zelo spremenilo. Na žalost sta ponos in ljubezen do jezika vedno manj opazna, saj se nam trenutno ni treba boriti za jezik, kot se je dogajalo v preteklosti. Danes imamo slovenščino kot svobodni jezik za samoumevno. Verjamem pa, da se bomo kot narod borili zanjo, če bo to kdaj potrebno.

Jutra Ceket, 1. a

Težko je globoko in iskreno izražati svoja čustva drugače kot v svojem maternem jeziku. Študije so pokazale tudi, da je izobraževalni uspeh v maternem jeziku višji kot v nematernem.

Vid Faganel, 1. a

Materinščina ima nadvse pomembno vlogo v človekovem življenju. Je njegovo orodje in orožje za izražanje. Je kot nekakšna skrivna šifra, saj narodu omogoča, da se sporazumeva in razume med sabo.

Zame je miselni ključ, ki odpira nova obzorja. Istočasno je preteklost, sedanjost in prihodnost moje rodne domovine. Lahko bi rekli, da je frekvenca naroda. Vsi jo oddajamo in je neslišna, a ima močne učinke na prebivalstvo.

Nina Santoro, 1. a

Govorjenje enega jezika po vsem svetu bi po moji presoji imelo hude posledice za raznolikost svetovne kulture. Jezik je namreč steber kulture, na katerem stoji narodna identiteta. Z izgubo jezika bi izgubili identiteto, svojo zgodovino in način življenja. Spremenile bi se navade in pravila družbe. Mnoge kulture so zaradi vsiljenih jezikov razpadle. Slovenci pa smo kljub svoji majhnosti in mnogim nadvladam ohranili svoj jezik in kulturo.

Sandi Lanščak, 1. a

Kjara Jež, 1. č

Tutorstvo v dijaškem domu

Vsak izmed nas se je že kdaj znašel v okolju ali situaciji, ki mu ni domača in se v njej ne znajde takoj. Tudi dijaki, ki letos prvič prebivajo v našem dijaškem domu, so se na začetku leta lahko znašli v situacijah, ko jim je prav prišel nasvet, tolažba ali pa samo pogovor s starejšimi dijaki.

Prav zaradi tega smo letos v dijaškem domu izvedli tutorstvo. To so druženja, ki jih vodita po dva posameznika iz četrtega letnika, namenjena pa so dijakom prvih letnikov. Letos smo oblikovali šest skupin po osem novincev ter dva tutorja. Z druženji smo začeli v sredini septembra in jih izvedli štirikrat. Tudi sama sem bila tutorka, zato vam bom v nadaljevanju opisala, kako sva se z vrstnico lotili dela in kaj smo počeli.

Na prvem srečanju sva članom najine skupinice razdelili bombone in se z dijaki spoznali. Vsak je povedal svoje ime, od kod prihaja in kateri je njegov najljubši predmet v šoli. Sledil je pregled njihovega urnika, predstavitev izkušenj z delom pri posameznem profesorju, na kaj naj bodo pozorni, kako naj delajo, da bodo pri določenem predmetu uspešni. Razkazali sva jim tudi okolico šole in dijaškega doma.

Na drugo srečanje sva tutorki prinesli svoje teste iz prvega letnika. Skupaj smo si jih ogledali in si naredili skupino na socialnem omrežju, kjer sva jim še vedno na voljo za morebitna vprašanja.

Tretje srečanje je bilo namenjeno življenju v dijaškem domu. Pogovarjali smo se o pravilih v dijaškem domu, o vsakoletnih dogodkih, ki jih prirejamo, ter o izkušnjah z vzgojitelji. Seveda pa ni šlo brez pogovora o našem preizkušanju kršenja nekaterih pravil, za katera smo upali, da jih vzgojitelji ne bodo opazili, pa pri tem žal nismo bili uspešni.

Na zadnjem srečanju smo se člani že dobro poznali, zato smo skupaj odigrali družabno igro *Activity*. Ob tem smo se zelo nasmejali, se pogovarjali o najrazličnejših temah in naša druženja tako zaključili.

Čeprav je tutorstvo namenjeno predvsem prvim letnikom, sem mnenja, da od njega veliko odnesemo tudi starejši dijaki. Vzgojiteljski poklic, za katerega se izobražujemo, zahteva veliko komunikacijskih veščin, poznavanje različnih pristopov do človeka, prepoznavanje stiske, skupinsko delo ... Z vsem tem se srečaš tudi kot tutor, ko moraš pristopiti do mlajših dijakov, najti pravo obliko dela in povezati skupino. Menim, da je tutorstvo pozitivno vplivalo na kakovost mojega izobraževanja in sem z njim pridobila kar nekaj izkušenj. Ob razmišljanju, kako druženja narediti čim bolj zanimiva in poučna ter hkrati sproščena, sem zelo uživala, prav tako sem se zelo rada lotila načrtovanja naših druženj.

Pia Manfreda, dijakinja prvega letnika in članica naše skupine, je povedala: »Meni je bilo tutorstvo zanimivo in uporabno. Zelo lepo in prijazno se mi zdi, da smo se imeli možnost spoznati s starejšimi dijaki in slišati tudi njihove izkušnje, mnenja. Naši tutorki sta opravili odlično delo in z veseljem sem se udeležila vsakega srečanja. Kmalu sem ugotovila, da so moji dnevi v dijaškem domu lahko bolj brezskrbni, saj se k tutorkama lahko vedno obrnem po pomoč.«

Tako obliko sodelovanja s prvimi letniki podpiram, saj dijaki dijakom življenje v dijaškem domu predstavimo drugače kot vzgojitelji. Menim tudi, da prvošolcem naši nasveti o preprekah in padcih, s katerimi se sreča čisto vsak srednješolec, lahko zelo pomagajo. Že samo s pogovorom začutijo, da niso sami in ne edini, ki doživljajo stisko. S tutorstvom se zagotovo tudi bolj povežemo. Nenazadnje pa se dijaki med seboj pogosto bolje razumemo kot s profesorji, vzgojitelji ali starši, saj z najstniškimi očmi na situacije gledamo drugače kot odrasli. Čeprav je marsikdo od začetka prestrašen in ne ve, kaj ga čaka, menim, da bodo dijaki prvih letnikov v naslednjih štirih letih poskrbeli za dobro vzdušje v našem dijaškem domu in šoli. Moj nasvet zanje pa je, naj nikoli ne obupajo in naj poskusijo uživati v vsakem trenutku, saj štiri leta minejo hitreje, kot si mislimo.

Špela Menič, 4. č

Fotografija: arhiv Srednje šole Veno Pilon Ajdovščina

Slovenec sem

Januarja letos sem se večkrat sprehodil po skrbno pripravljeni razstavi *Vojna za samostojno Slovenijo*, ki jo je tudi na naši šoli postavila Zveza policijskih veteranskih društev Sever. In mimogrede so mi prišle na misel Prešernove besede *V sovražnike z oblakov rodu naj naš'ga trešči ...* Razstava je precej natančno in nazorno prikazovala boj Slovencev za samostojno pot. Poudarjala je pogum, povezanost in prepričanje naših ljudi, da je le svobodna in samostojna pot prava smer v prihodnost.

Leta 1990 je bil storjen res pogumen korak, ki se je pripravljaj že desetletja, da ne napišem stoletja prej. Slovenci so na plebiscitu 23. decembra v velikem številu glasovali za samostojnost. Zgodovina priča, da so po naši deželi, ki leži na pomembnem križpotju, v preteklosti gospodarili tujci. Prilaščali so si njeno bogastvo in lepote. Sovražni oblastniki so se menjavali, prihajali so iz različnih smeri in pisali usodo našim ljudem; če ni zaleгла sovražna tuja beseda, je ukazovalo nasilje.

Z njim so želeli samooklicani gospodarji zbrisati naš narod z zemljevida evropskih narodov, vendar je bila želja po svobodi, po svobodni domovini tako močna, da so jo bili pripravljeni braniti s svojimi življenji. Postavili so se v bran do zob oboroženemu sovražniku, ki je gospodoval naši deželi, njenim lepotam in uničeval sadove naših ljudi. Toda bila so se tudi mnenja in odločitve med Slovenci samimi, kajti nekateri niso razumeli ali niso želeli razumeti časa ali niso začutili pravega hrepenenja po svobodi. Prelita kri mnogih domoljubov je črtala pot letu 1990 in slovenski osamosvojitvi.

Naš narod se je rešil stoletnih okov, ki so ga oklepali in stiskali. Veter svobode, sreče in ponosa je zavel od Triglava do Gorjancev in pobožal deželo pod Alpami. Slovenci so se ponosno in enotno veselili na skupni proslavi, ko je prvič svobodno zaplapolala slovenska zastava in svetu dokazovala, da so Slovenci samostojni, da bodo gospodarji na svojih poljih, da se bodo svobodno odločali, kaj in kako bodo sejali. Stoletja zatiran in ponižan narod je globoko zadihal in prevzel usodo v svoje roke. Ko je svet priznal slovensko samostojnost, so se postavili ob druge narode kot enakovreden člen Evrope. Slovenski jezik, ki je bil, tako kot narod, izgnan iz šol, iz življenja in tudi iz cerkve, ni bil pozabljen. Na Primorskem je bil prepovedan več kot dve desetletji, vendar je tlel v zavednih domovih, skrivaj mrmral slovenske pesmi, da je še z večjo ljubeznijo in lepšo melodijo zazvenel v družini enakovrednih jezikov, ko mu je bila odprta svobodna pot.

Naša dežela je svobodna, ljudje se samostojno odločajo o svojem življenju in svoji usodi, toda na tej poti ne sme biti postaj. Zgodovina naj bo naša učiteljica, naj bo naš kašipot, kajti strahote, ki so jo ustvarjale, se ne smejo nikoli več ponoviti. Mladi, ki smo rojeni v svobodi in vojnih strahot nismo doživeli, z veliko ljubeznijo objemamo svojo domovino in cenimo svoj jezik. Bodri nas prepričanje, da bo v skupnosti naša prihodnost lepša. Zavedamo se, da je jezik najgloblja in najpopolnejša podoba naroda, saj se le po njem ločimo od drugih narodov. V slovenščini se zrcali življenje in pot, ki jo je v preteklosti prehodil naš rod. V njej je shranjena skrb reformatorjev, v njej je Prešernova visoka pesem, bogatijo

Ana Repezza, 4. d

jo pripovedi realistov, Cankarjeva ljubezen in izpovedi njegovih prijateljev, v njej je izpovedano Kajuhovo hrepenenje in iskanja naših sodobnih umetnikov. To je naš jezik, to je naša materinščina, najpopolnejša med evropskimi jeziki. Z dvojino, ki jo označuje, natančno izpoveduje najosnovnejši zakon življenja, za njegov nastanek je namreč potrebna dvojina.

Naša domovina je majhna in ne moramo opevati njene prostranosti, zato pa s ponosom kažemo svetu njene koticke lepote, od Slovenskih goric do strme tržaške obale, od Triglava do Gorjancev. Naša je in ponosni smo nanjo. V enem dnevu jo lahko zaobjamemo.

V vihravosti današnjega časa marsikoga potegne tuja govorica, last velikih narodov; v njej vidi uspeh, moč velikosti, toda skrivnost in lepota sta v majhnih stvareh. V stiskah preteklosti so naši ljudje iskali srečo v tujini. Veliko jih je pustilo svoja življenja v tujih rudnikih, tovarnah in gozdovih ter se s hrepenečim srcem oziralo po domačih grapah in gorah, ki so jih morali v bedi zapustiti. Tujina bobni in poje svojo mogočno pesem, vendar resnična lepota tiho žari, zato sem ponosen, da sem Slovenec, da je moja domovina paradiž. Moja generacija se je rodila v svobodi, ki jo je, prav tako kot naši predniki, pripravljena braniti. Ljubimo naše doline in planine, ljubimo naš jezik in cenimo vse, kar je naše. V svoji ljubezni do doma in domovine dajemo prostor tudi drugim narodom, kajti vsak od njih ima pravico do življenja. Spoštujemo njihove pravice in sodelujemo na skupni poti evropske prihodnosti. Trudimo se, da bi v svetu zavladala ljubezen, iz katere izhaja spoštovanje in upoštevanje drugih, njihove pravice do svobode, do vere, spoštovanje njihovih navad in njihovega jezika. Spoznanja o svobodi in miru med vsemi narodi sveta so kot temelj zapisana tudi v naši himni:

»... da, koder sonce hodi,
prepir iz sveta bo pregnan,
da rojak
prost bo vsak,
ne vrag, le sosed bo mejak!«

Teo Šinkovec, 4. b

Ali je tujstvo občutje sodobnega človeka?

Kdo ste? Mislite, da veste, toda morda dejansko ne veste. Niste ne svoj gospodar ne svoj suženj. Ne morete si enostavno reči, kaj je treba storiti, in se prisiliti v poslušnost. Zanimajo vas nekatere stvari, druge pa ne. To zanimanje lahko oblikujete, vendar obstajajo meje. Nekatere dejavnosti vas bodo pritegnile, druge preprosto ne. Kaj imate resnično radi? Česa si iskreno želite? Preden lahko izoblikujete svoja vrednostna merila, se morate videti kot tujca – in potem se morate spoznati.

V življenju gremo skozi številna obdobja, faze, preizkušnje, iz vsake se nečesa naučimo, na novo spoznamo in morda ugotovimo, da smo ponovno sami sebi tuji.

Kaj potrebujete od drugih? Katere dolžnosti ali obveznosti prenašate ali se delate, da so vam všeč? Kdo ste? Če kupite hišo in se pripravljate, da boste živeli v njej, najamete inšpektorja, da vam predstavi njene pomanjkljivosti, tiste, ki jih želite odpraviti. Morate jih poznati, odkriti morate skrite nepravilnosti svojega doma. Nečesa namreč ne morete popraviti, če ne veste, da je okvarjeno – in ljudje smo okvarjeni. Potrebujemo inšpektorja. Lahko nam pomaga preveriti stanje, vendar moramo z njim brskati tudi po svoji notranjosti in razsodno poslušati, kaj pravi. Poslušati sebe, česa si želimo. Postaviti se v trenutek življenja, se ustaviti, zadihati, pogledati okoli sebe, ljudi, prijatelje. Kako se počutite? Veste, kje ste, kdo je vaš bližnji, vam želi res le najboljše? Veste, kaj počnete? Veliko ljudi ne ve in to ni tako narobe, ampak bolje je vedeti kot ne vedeti.

Poznamo dva sodobna človeka. Tujca, ki beži pred realnostjo, čeprav ga ta ne lovi; ki živi z ljudmi, s katerimi tekmuje, čeprav oni ne tekmujejo z njim; ki je ujet v svoje misli, čeprav ga te ne zapirajo; ki se umika ogledalu in svojemu jazu, čeprav sta tik pred njim – le videti ju mora, stopiti v stik s svojim jazom, ga pogledati v oči in spoznati. Na drugi strani poznamo domačine, te, ki se posvečajo dnevu in stremijo k dobremu; te, ki jih pot vodi v nebo, jih navdaja z upanjem; te, ki potujejo s srečnim srcem; te, ki prosijo in jim je dano; te, ki trkajo in se jim odpira; te, ki ne bežijo, ampak hodijo – počasi; te, ki stojijo pred ogledalom in vedo, kaj vidijo. Vedo, kdo so, in niso tujci.

Nika Kržišnik, 3. a

Krasni rajski svet, kje si?

Ljudje vedno hrepenimo po nečem boljšem, kar nam omogoča napredek. Velikokrat pa pozabimo, da smo pravzaprav lahko povsem zadovoljni z življenjem, ki ga živimo. Na tem svetu je veliko različnih ljudi z različnimi težavami. Sicer je za njihovo reševanje potrebne veliko energije, ne naredijo pa tega sveta manj lepega, saj se iz preizkušenj veliko naučimo in nas oblikujejo v posameznike. Srečen in popoln svet si vsak predstavlja drugače in ker vsi živimo na istem planetu, je krasen in rajski svet, na katerem bi bili vsi popolnoma zadovoljni, utopija.

Moja prva asociacija na to relativno vprašanje je bila: »Ah, to ne obstaja.« Ko sem začela o tem premišljevati, sem ugotovila, da tema odpira več vprašanj, kot je odgovorov nanje.

Popoln svet si posamezniki predstavljamo različno zaradi več dejavnikov, na primer stvari, ki jih v življenju pogrešamo, krivic, ki se nam morda dogajajo, prepričanj ... Prav tako ljudje na isti dogodek lahko reagiramo in gledamo drugače. Zato bi pri oblikovanju idealnega sveta za vse nastal problem, saj bi se naše ideje o njem med seboj razlikovale.

Zelo verjetno bi se pri nekaterih idejah tudi poenotili. Vendar se ob tem postavlja vprašanje, ali bi vsi ljudje zmogli delovati v isti smeri, če bi za to morali stopiti iz t. i. cone udobja. Človeška narava je namreč taka, da skušamo do cilja priti po najkrajši in trenutno najudobnejši poti. Ali bi se bilo torej več kot 7 bilijonov ljudi pripravljeno podati na ne tako udobno pot in delati za skupno dobro? Že v preteklosti se je pokazalo, da človeška narava pogosto premaga razum in se napake ponavljajo.

Zelo rada imam Slovenijo in ljudi, s katerimi sem obkrožena, zagotovljene so mi vse človekove osnovne pravice in mislim, da imam srečo, saj marsikdo tega nima. V svojem idealnem svetu bi z družino živela na Finskem, kjer imajo sneg, lepo ohranjeno naravo, dober izobraževalni sistem ... Rada bi čim več potovala, imela več bratov in sester, psa ... V mojem rajskem svetu ne bi bilo bolezni, vojn, finančnih težav, globalnega segrevanja in odvisnosti od elektronskih naprav. Veliko bi poslušali glasbo in imeli družinska kosila, učenje bi bilo zanimivo in ne utrujajoče. Ko sem vprašala svojo sestro, kakšen bi bil njen rajski svet, ga je opisala drugače: živela bi v Mehiki s svojo najboljšo prijateljico in imela štiri pse ...

Ne glede na to, da sva si v veliko pogledih podobni, odraščava v enakih pogojih in sva deležni enake vzgoje, najina popolna svetova izgledata popolnoma drugače.

Svet, v katerem živimo, zagotovo ni popoln, ampak zame še vedno lep.

Tina Lokar, 1. a

Ajdovščina – moj krasni rajski svet

Svoj krasni rajski svet sem pred dobre pol leta našla v enem najlepših slovenskih mest, v Ajdovščini. Kamor koli se obrnem, me spremljajo visoke gore. Če bi znale govoriti, bi rekle: »Pridi na vrh, da občutiš, kako je lepo!« Padalci nad njih robovih to vedo.

Park je pravi kraj za sprostitve. Veliko trave in veliko dreves. Svoj prosti čas najraje preživljam tam, na čisto navadni lesenih klopci in berem čudovito knjigo, ki jo lahko napiše samo čudovit človek ...

Ko že govorimo o ljudeh, v Ajdovščini živijo zanimivi, prijetni, prijazni ljudje. Tudi če Ajdovca ne poznate, vas bo pozdravil, lahko samo z nasmehom, in vam polepšal dan. Podobno pozdravljajo tudi njihovi kužki, ko neutrudno mahajo z repom, nagnejo glavo in vam namenijo zelo nežen pogled.

Živahno se s svojimi valovi poigrava tudi mrzla reka Hubelj, ki teče tu skozi. O njej, o njenem nastanku obstaja zanimiva zgodba. Ta veliko pove tudi o trdnem in vztrajnem značaju tega sveta in njegovih ljudi. Vzljubila sem Ajdovce in Ajdovščino, skoraj tako kot svoj domači kraj.

Inda Selimović, 1. d

Evropi

Evropa je najlepša celina,

Vendar v njej vlada politična sivina.

Res je mali evropski človek pošten,

O tem ne dvomi prav noben.

Pa so tu politični veljaki,

S posegi v gospodarstvo mnogi bedaki.

Kako lahko bi složno živeli,

A le če bi vsi enako imeli.

Upanje moje v prihodnost je tako,

Naj ne bo ljudi, ki bi ne bili vredni enako.

In naj ne bo pomembna vera, polt, denar ali stas.

Ja, žal je utopija o tem razmišljati na glas.

A verjamem, da tudi za Evropo prihaja boljši čas.

Aljaž Oblak, 4. č

Biodiverziteta ali kako pomembni smo za obstoj planeta vsi

V prihodnosti se pričakuje vedno več okoljskih beguncev. Res je žalostno, da izgubiš dom zaradi neodgovornega ravnanja ljudi. Globalizacija in pehanje za dobičkom na eni strani ter posledično na drugi strani ljudje brez doma. Res, krasni rajski svet, kje si?

Tuvalu je država v Tihem oceanu. Otoki so zaradi nizke nadmorske lege ogroženi zaradi dviga morske gladine. Ljudem grozi preselitev na Novo Zelandijo, živijo v strahu, gradijo nasipe, morska voda jim uničuje pridelek, težave imajo s pitno vodo ... Takšno življenje res ni rajsko.

Kašno življenje nas čaka v prihodnosti? Bo to boj za obstanek? Skoraj 410 milijonov ljudi bo do leta 2100 ogroženih zaradi dviga morske gladine. Tudi Slovenija ni rajski svet. Slovenska Istra bo ogrožena. Že danes plima poplavi Piran.

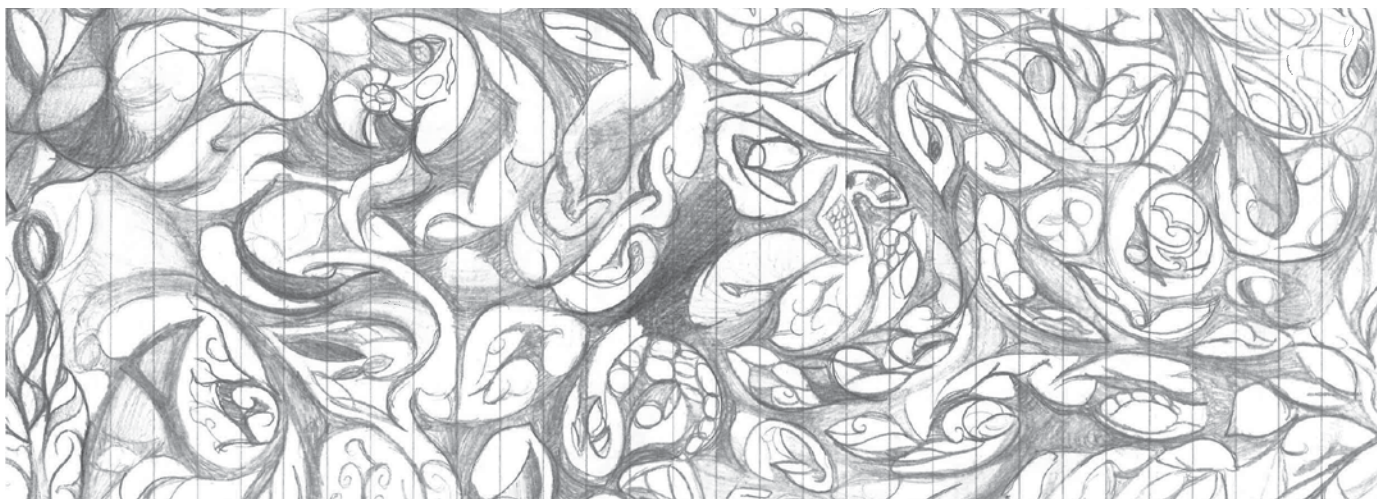
Okoljski begunci pa nismo le ljudje, ampak tudi živali. Tropski pragozd, dom številnih živali, zaradi izsekavanja izginja. Pljuča sveta se uničujejo. Njegovo izsekavanje ogroža celoten svet in ne le lokalnega prebivalstva, kot mnogi mislijo. Veliko število živalskih vrst je že izumrlo, preostanek pa je obsojen na selitve zaradi izgube življenjskega prostora. Tudi živali iščejo svoj rajski svet. Ljudje, živali, rastline ali rastline, živali, ljudje? Kdo je najpomembnejši? Mnogi mislijo, da smo to ljudje. Toda ni piramide, je le krog, v katerem smo vsi enako pomembni. Za rajski svet smo potrebni vsi. Noe je na svojo barko sprejel po vsak primer ek živega bitja na tem planetu. Mislim, da je s tem v Bibliji lepo prikazana biodiverziteta ali kako pomembni smo za obstoj planeta vsi. Danes so določene živali že izumrle. Le kdo bo pogrešal belega medveda, cesarskega pingvina ... Vse za večanje bogastva. Krivi smo ljudje.

Rajski svet je tam, kjer vladajo harmonija in sožitje med ljudmi, rastlinami in živalmi. Tega se je človek v preteklosti zelo zavedal. Spoštoval je rastline in živali, ki so mu omogočale preživetje. Zavedal se je povezanosti z naravo, ki se lahko hudo razjezi. Na to kažejo poslikave v jamah in razni daritveni oltarji. Prosili so za dež, dobro letino, sonce ... Zavedali so se svoje majhnosti in nemoči v primerjavi z močjo narave. Danes želimo obvladati naravo in spremeniti naravne zakone. Posledice so vidne. Taljenje ledu, potresi, dvig morske gladine, močni vetrovi, dvig temperature ... Bojim se, da rajski svet kmalu ne bo več na izbiro.

Potrebno bo odločno ukrepanje, če hočemo svoj rajski svet nazaj. Leta 2015 je sicer nastal *Pariški podnebni sporazum*, ki vsebuje prilagajanje na podnebne spremembe in vrsto ukrepov. To je nekakšen akcijski načrt za rešitev težav. Sporazum so podpisale številne države in je nadgradnja *Kjotskega protokola* iz leta 1997. A glede na dosedanje dosežke si težko obetamo izboljšanje krizne situacije. Nekatere velike in bogate države, ki so tudi velike onesnaževalke, se sprenevedajo in ne spoštujejo dogovora. Veliko je zapisanega, malo narejenega.

Na začetku Zemlje je bil kaos ... Bo tudi na koncu? Smo v spirali individualizma, nasilja, pehanja za bogastvom ... Kaj bomo izbrali? Obstanek ali propad? Treba bi bilo stopiti korak nazaj in prisluhniti naravi. Narava nas poziva k ukrepanju, mi pa si zatiskamo oči.

Sandi Lanščak, 1. a

Saša Dragosaljević, 3. b

Prva okrogla miza: Naravoslovni vidik trajnostnega razvoja

»Vse bolj se sprašujemo, ali je to, kar se učimo, zares pomembno za naša življenja, ali nam bo pomagalo zagotoviti preživetje našega planeta. Vzgoja in izobraževanje za trajnostni razvoj lahko zagotovita znanja, ozaveščenost ter delovanje, ki opolnomoči ljudi, da preobrazijo tako sebe kot družbo.«

Stefanie Giannini, pomočnica generalnega direktorja za izobraževanje pri UNESCO

Trajnostni razvoj in podnebne spremembe se še posebej v zadnjem času zdijo pereča tematika. Posledice podnebnih sprememb lahko občuti prav vsak izmed nas. Spomnimo se požara, ki je poleti pestil Kras in je v dobršni meri popolnoma spremenil tamkajšnjo krajino. To je le eden od primerov podnebnih katastrof, s katerimi nas narava jasno opozarja, da je naše delovanje na tem planetu vse prej kot zgledno. Suše, vročinski valovi, obdobja obsežnih nalivov na eni strani in zmanjšanje snežne odeje v zimskem času na drugi; taljenje ledenikov, poplave, dvig gladine morja itd. In tako dalje? Ali ni naravnost grozljivo, da se skoraj vsakodnevno srečujemo s podobnimi zgodbami? Mar te niso dovolj očiten znak, da so v človekovem delovanju potrebne spremembe?

Za marsikoga so tovrstne novice prav to – zgolj novice, ki jih posameznik ošvrkne s pogledom na naslovnici časopisa ali jih mimogrede ujame med preklapljanjem televizijskih programov. Toda – ali gre res zameriti tak odnos in odtujevanje od tovrstnih tematik? Mogoče. Lahko bi se sklicevali, da je to v človeški naravi – dokler se nas ne dotakne na osebni ravni, ostane zgolj in samo naslovnica. Novica. Čeprav slaba in takšna, da povzroča glavobol. Novica in motnja. Pa vendarle so prav take motnje gonilo preobrazbe, ki ljudi prepriča, da zapustijo varnost statusa quo, utečenega načina razmišljanja in delovanja.

Preobrazbe so težke. Zahtevajo veliko mero poguma, sočutja, odločnosti in vztrajnosti, kar pa v prvi vrsti izhaja iz osebnega prepričanja, vrednot in znanja. Korenite spremembe se začnejo pri posameznikih, ki za tovrstno manevriranje potrebujejo podporo okolja. Prav zato je pomembno, da s procesom preobrazbe začnemo v vzgoji in izobraževanju, ki imata moč in vse potrebne instrumente, da opolnomočita mlade za življenje in delovanje v smeri trajnostnega razvoja. Ta bo omogočil potrebne spremembe, s katerimi lahko dosežemo bolj pravično in okoljsko ozaveščeno družbo. Podnebnim izzivom bomo namreč kos le, če se nemudoma odzovemo nanje in s preoblikovanim delovanjem vsakega posameznika začnemo že danes.

V tej »bitki za naša življenja«, kot jo je ubesedil generalni sekretar ZN, António Guterres, je potreben celosten institucionalni pristop – zagotovitev, da se učimo o tem, kar živimo, in da živimo, kar se učimo. Tega dejstva se zaveda tudi naša šola, ki se je v letošnjem šolskem letu z vključitvijo v projekt *Podnebni cilji in vsebine v vzgoji in izobraževanju*, v okviru *VITR Agende 2030* (ZN) podala na pot družbene preobrazbe. Delujemo celostno in v svojih prizadevanjih za

izpolnitev okoljskih ciljev v pedagoški proces in učno okolje naših dijakov vključujemo trajnostne vsebine, s katerimi želimo opolnomočiti mlade in jih opremiti s kompetencami za delovanje v smeri trajnostnega razvoja za boljši in pravičnejši jutri.

S tem namenom in na krilih projekta VITR smo na šoli pripravili nabor vsebin s trajnostno noto in v to kolesje vključili tudi sodelovanje s širšim lokalnim okoljem, institucijami ter posamezniki, ki se s tovrstnimi vsebinami ukvarjajo že vrsto let. Ena izmed aktivnosti, ki smo si jih v okviru trajnostnega projekta zadali, je niz okroglih miz z nekdanjimi pilonovci, ki so na šoli postale že uveljavljena praksa.

Prva v nizu letošnjih tematskih omizij je potekala v četrtek, 16. februarja 2023. Z nekdanjimi pilonovci, Nejcem Prinčičem, Kevinom Mozetičem, Kristo Lokar, dr. Nežko Kavčič in Andrejo Škvarč, ki delujejo na zelo širokem področju, od ekologije, raziskovanja virusov do vinogradništva, smo se pogovarjali o odnosu do okolja in pomenu trajnosti za ohranjanje posameznikove dobrobiti in blagostanja naše družbe.

Gostje okrogle mize so izpostavili zavedanje o pomenu lokalno pridelane hrane, ločevanju odpadkov, pomenu ohranjanja biodiverzitete, skrbi za lastno zdravje idr. Tako so nagovorili širšo lokalno skupnost, še posebno pa dijake, saj je prav opolnomočenje in mobilizacija mladih ključna za razvoj trajnostno usmerjene družbe. Z udeležbo na okrogli mizi je bila dijakom poleg spoznavanja okoljevarstvene tematike obenem dana tudi priložnost za idejo o izbiri študija in s tem oblikovanje lastne vizije prihodnosti, ki bo glede na napovedi polna okoljskih izzivov.

Gostje okrogle mize so nam v svojih odgovorih približali znanost in nas spomnili, kako pomembno je aktivno sodelovanje med vzgojno-izobraževalnimi ustanovami in lokalno skupnostjo ter institucijami in gospodarstvom, saj prav tovrstno sodelovanje zagotavlja napredek vseh deležnikov skupnosti. V svojih spominih pa niso mogli mimo srednješolskih let, ki so jih preživeli na naši šoli in so na njih pustila neizbrisen pečat ter jih zaznamovala tako osebno kot profesionalno.

Andreja Kokošin, prof., in Sonja Marušič, prof.

Fotografija: arhiv Srednje šole Veno Pilon Ajdovščina

REPUBLIKA SLOVENIJA
MINISTRSTVO ZA VZGOJO IN IZOBRAŽEVANJE

REPUBLIKA SLOVENIJA
MINISTRSTVO ZA OKOLJE, PODNEBJE IN ENERGIJO

Zavod Republike Slovenije za šolstvo

Druga okrogla miza: V skrbi za zdravje in dobro počutje

Drugo okroglo mizo, na kateri smo na trajnostni razvoj pogledali z družboslovnega vidika, smo izvedli 16. marca 2023. Osredotočili smo se na dva cilja Agende 2030, in sicer močne institucije, ki se zavzemajo za zagotavljanje pravičnosti, miru in vključenosti, ter zdravje in dobro počutje, ki teži k zagotavljanju psihološke in fizične odpornosti. Tudi tokrat so svoje misli in bogate izkušnje z nami delili nekdanji pilonovci, ki soustvarjajo utrip življenja v Ajdovščini in njeni neposredni okolici. To so bili Tadej Kobal, Irena Žgavc, Anja Jamšek Furlan, Janja Batič in Damjana Marc.

Led smo prebili s spomini na njihova srednješolska leta. Gostje so povedali, da so jih nekdanji razredniki in profesorji, sošolci, obšolske dejavnosti in številna druga doživetja močno zaznamovala.

Na Tadeja Kobala, danes mladega diplomiranega politologa, nas vežejo še sveži spomini. Zaposlen je na Inštitutu za mladinsko politiko, kjer aktivno sooblikuje področje človekovih pravic, mladinske politike in trajnostnega razvoja. Optimistično zre v prihodnost, saj v mladih prepozna motivacijo in željo po lepšem jutri.

Irena Žgavc, po izobrazbi univerzitetna diplomirana novinarka ter magistrica organizacije in menedžmenta socialnih dejavnosti, je zaposlena na Rdečem križu v Ajdovščini. Predstavila nam je delovanje Hiše Malorca, ki nudi zatočišče ajdovskim brezdomcem, ter izmenjevalnice oblačil, sadik in igrač, ki poteka vsako tretjo soboto v mesecu v prostorih Civilne zaščite na ajdovskem letališču. Gostja opaža, da ponovna uporaba oblačil postaja vse bolj sprejeta, kar se kaže v povečanem obisku in zanimanju za njihovo delovanje.

Magistrica Anja Jamšek Furlan je dejavna na področju izobraževanja odraslih na Ljudski univerzi v Ajdovščini. Povedala je, da so odrasli za pridobivanje novih znanj in veščin sicer zelo motivirani, potrebujejo pa več spodbude in časa, da se v nove aktivnosti vključijo. Posebej je poudarila pomen učenja z zgledom. Prav zato na Ljudski univerzi Ajdovščina delujejo trajnostno najprej sami, da so lahko spodbuda ostalim.

Janja Batič je univerzitetna diplomirana psihologinja, specializirana za psihološko svetovanje in zaposlena v Zdravstvenem domu Idrija. V razmišljanju o trajnostnem razvoju je kot ključno komponento izpostavila pomen dobrega duševnega zdravja za slehernega posameznika, saj vse izhaja iz človeških virov. Dejavna je predvsem pri implementaciji in izvajanju programov *Neverjetna leta*, katerih cilj je preprečevati vedenjske in duševne težave otrok in mladostnikov. To je serija zelo učinkovitih programov, ki postajajo tudi v Sloveniji vse bolj prepoznani in razširjeni. Ključ do uspeha je sistematično in celostno delovanje z otroki, starši in pedagoškimi delavci, pri čemer je poudarek na pozitivni naravnosti, spodbudi in preventivnem delovanju.

Damjana Marc, diplomirana medicinska sestra, zaposlena v Zdravstvenem domu Ajdovščina, je bila gostja z najbogatejšo bero izkušenj. Področje njenega delovanja je predvsem ustno zdravje, kjer mnogim generacijam ostaja v spominu prav zaradi zelo priljubljenega *Tekmovanja za čiste zobe*, ki je obenem primer dobre prakse tudi za druge države. Meni, da se v Sloveniji na sploh lahko pohvalimo z dobro vzpostavljenim preventivnim delovanjem na različnih področjih in zato je prav, da se ponujenih brezplačnih možnosti tudi poslužujemo ter tako poskrbimo za kvaliteto svojega življenja.

Večer se je zaključil v prijetnem vzdušju. Misli in spoznanja naših gostov so nas pripeljala do zaključka, da sta skrb za lastno zdravje in dobro počutje ključna, kajti le zdrav in zadovoljen posameznik bo videl smisel v aktivnem soustvarjanju lepše prihodnosti, ki je preplet okoljskega, socialnega in gospodarskega vidika.

Dr. Melita Lemut Bajec in Maja Terbižan, prof.

Fotografija: arhiv Srednje šole Veno Pilon Ajdovščina

REPUBLIKA SLOVENIJA
MINISTRSTVO ZA VZGOJO IN IZOBRAŽEVANJE

REPUBLIKA SLOVENIJA
MINISTRSTVO ZA OKOLJE, PODNEBJE IN ENERGIJO

Zavod Republike Slovenije za šolstvo

Prostovoljstvo v zavodu Cirius

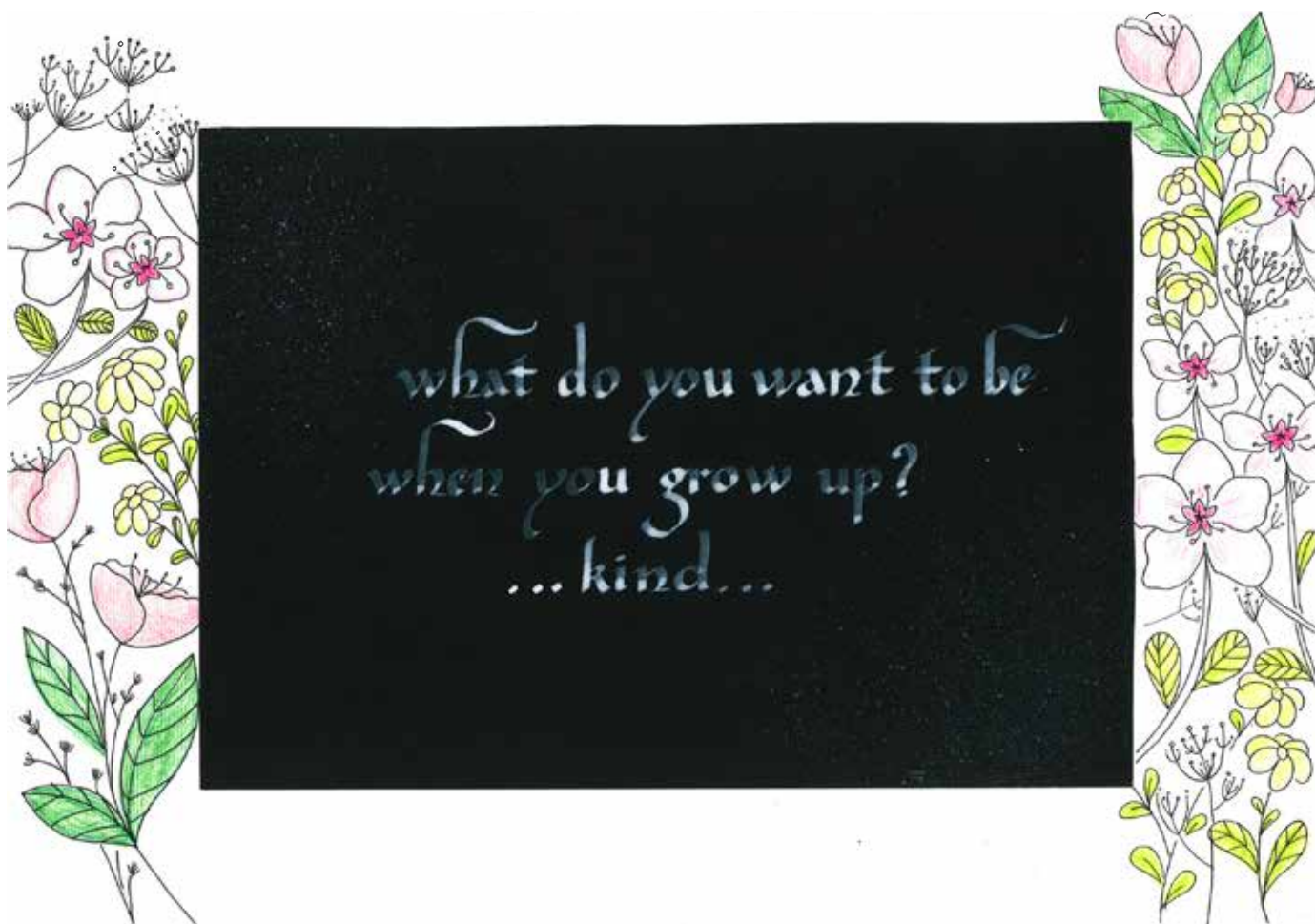
Prostovoljstvo je delo, ki ga posameznik po svoji lastni volji in brez pričakovanja materialnih koristi zase opravlja za dobro drugih ali v splošno dobro. Lahko ga opravlja neformalno ali organizirano v okviru prostovoljnih organizacij.

Sama sem postala prostovoljka letos, v organizaciji šole. Prostovoljstvo opravljam v zavodu Cirius v Vipavi, ki skrbi za otroke in mlade z duševnimi in drugimi motnjami. Nekateri potrebujejo stalno spremstvo, drugi po potrebi vzgojiteljico ali pomočnico. Posamezni otroci živijo tam cel teden in skoraj nimajo stika z zunanjim svetom, zato smo pri njih prostovoljci, ki prihajamo od zunaj, zelo dobrodošli.

Prostovoljstvo rada opravljam. S fantom, ki so mi ga izbrali, se druživa enkrat na teden. Pogosto se igrava s kockami, včasih kaj ustvarjava. Druženje mu veliko pomeni in tudi meni je v njegovi družbi lepo. Ob njem se sprostim in pozabim na svoje težave. Skupaj pleteva prijateljske vezi in ustvarjava pozitiven odnos. Mislim, da sva na to oba ponosna.

O prostovoljstvu se vsaj med mladimi ne govori veliko. Morda zato, ker njegov učinek oz. zadovoljstvo ni takojšnje ali ker morda ne prinaša konkretnega zaslužka. Prav zato bi morali mlade spodbujati, da bi se preizkusili v različnih oblikah prostovoljstva in vsaj nekaj časa v njih tudi vztrajali. Kajti občutek, da svoj prosti čas prostovoljno deliš z nekom, ki te potrebuje, je neprecenljiv in neponovljiv. Zato bom s prostovoljnim delom nadaljevala tudi prihodnje leto.

Hermina Lover Medeot, 2. e

Problem (ne)trajnostne mode

Moda je nekaj, kar ustreza okusu sodobnega časa. Trendi se hitro spreminjajo in некоč popularna oblačila so sedaj iz mode. To se dogaja vse pogosteje in tako zavržemo veliko več oblek, kot so jih некоč. Temu rečemo hitra moda.

Hitra moda ima velik vpliv na okolje. Oblačila hitre mode so proizvedena v manj razvitih državah, ki nimajo tako razvitih ekoloških standardov. Pri tem uporabljajo strupene snovi, ki so v bolj razvitih državah prepovedane. S tem zastrupljajo okolje in sebe. Tako proizvedena oblačila so manj kvalitetna, saj niso namenjena daljšemu nošenju. Produkti so cenejši in proizvedeni v večjih količinah. Posledično tako vsako leto zavržemo 85 % vseh oblačil. Vsi ti odpadki se nabirajo predvsem v manj razvitih državah Afrike, kjer predstavljajo velik ekološki problem. Zavržena oblačila so domačini poimenovali *mrtve obleke belih ljudi*. To pa še ni vse. Pri proizvodnji novih oblačil se tako vsako leto porabi in zavrže okoli 92 milijonov ton blaga in porabi 93 milijonov kubičnih metrov vode, kar je dovolj za potrebe približno 5 milijonov ljudi.

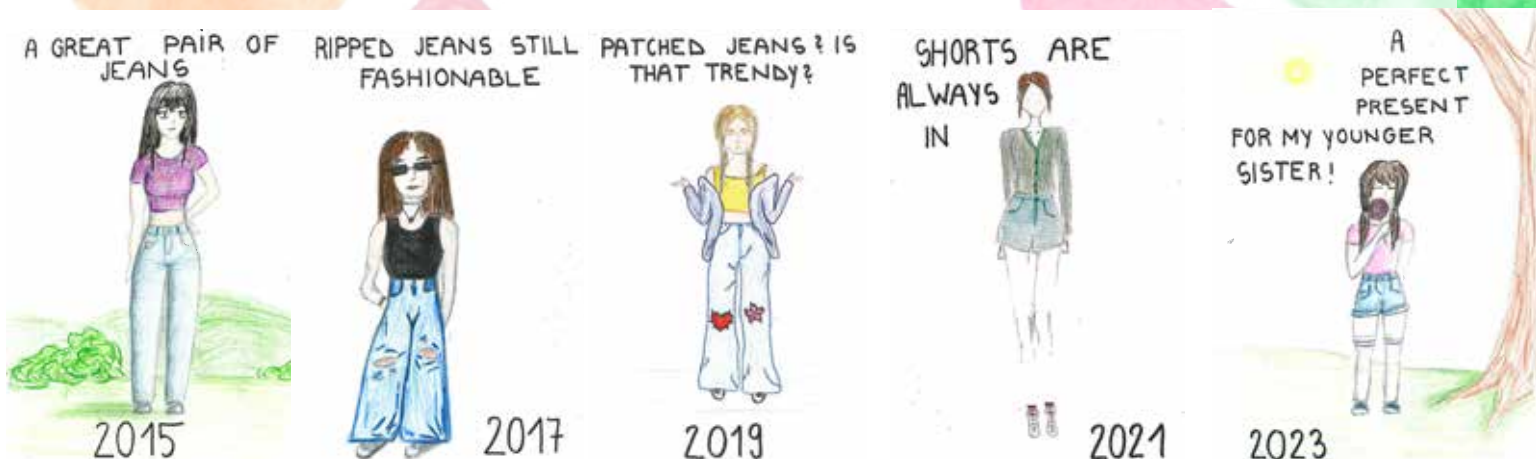
Glavni krivec za to, da ima hitra moda tako velik vpliv, je Bandwagonov učinek. To je pojav, pri katerem ljudje počnejo stvari, ne glede na svoja prepričanja, izključno zato, ker to počnejo drugi. Pri tem imajo veliko vlogo slavne osebe. Mnogi vplivneži imajo danes že svojo blagovno znamko. S tako količino znamk se trendi ne spreminjajo letno, ampak mesečno. Z nošenjem tovrstnih oblačil postavljajo modne smernice. Trgovine s hitro modo to opazijo in izkoristijo, saj jim prinaša hiter in lahek zaslužek. To povzroča, da ljudje izgubimo kreativnost in lasten stil, saj želimo biti kot drugi. Do tega lahko pride iz strahu, da bomo odrinjeni, če se ne poistovetimo s prijatelji ali slavnimi.

Druga težava hitre mode je t. i. pravilo dvajsetih let. Modni trend se namreč praviloma ponovi vsakih dvajset do trideset let. Primer takega oblačila so kavbojke z nizkim pasom, ki so bile moderne leta 2000 in ponovno leta 2022. Modna industrija ponovno proizvaja oblačila, ki so bila zavržena pred dvajsetimi leti, namesto da bi se jih shranilo.

Za hitro modo obstaja nekaj rešitev. Prva in pomembna bi bila, da bi trgovine začele prodajati bolj trajnostna in vzdržljiva oblačila. S tem bi porabo materiala in število odpadkov vidno zmanjšali. Druga rešitev je, da bi ljudje oblačila raje podarili ljudem v stiski ali pa zamenjali z drugimi. Premajhna oblačila tako lahko nosijo mlajši družinski člani. Obstajajo pa tudi posebne trgovine z rabljenim blagom, kjer lahko kupimo in prodamo (ali zamenjamo) oblačila, ki jih ne nosimo več.

Človek si danes želi novih, lepših in modernejših stvari. To se odraža tudi v modni industriji s pojavom hitre mode. Menim, da je skrajni čas, da začnemo ravnati odgovorno in trajnostno. V nasprotnem primeru bo naš čudoviti planet postal veliko odlagališče odpadkov, česar si nihče ne želi.

Špela Terčelj, 1. b

Trajnostna moda iz oči in rok nekdanje pilonovke

Za Karmen Koren oblačila niso le kosi tekstila, ki jih skupaj drži nekaj šivov. V njih vidi globlji pomen, odraz človekove osebnosti, prepričanj in njegove zgodbe. Modna oblikovalka, podjetnica in lastnica trgovine z rabljenimi, predelanimi in vintage oblačili zase pravi, da je trajnost del njenega vsakdana in k takšnemu načinu življenja poziva tudi ostale.

Karmen, vrniva se na začetek tvoje ustvarjalne poti. Kdaj si začutila tolikšno zanimanje za modo, da si se odločila s tem služiti vsakdanji kruh?

Moda me zanima že iz mladih let. Mislim, da je bila mama tista, ki mi je dala občutek, da se z oblačili lahko izražam, in ko zdaj pogledam nazaj, se vedno spomnim, kako je velikokrat nosila čevlje, torbico in uhane v istih barvah. Nikoli pa si nisem mislila, da se bom s tem resno ukvarjala. Prišlo je samo od sebe, saj so oblačila del mojega vsakdana in jih naravnost obožujem. Posledično sem se vpisala na Fakulteto za dizajn (takrat Visoka šola za dizajn), na oblikovanje oblačil. Toda ne glede na študij, takrat še nisem vedela, da se bom s tem ukvarjala tudi poklicno. Lahko pa rečem, da bi to, kar počnem sedaj, počela ne glede na svojo poklicno pot. Kajti kot sem že rekla, oblačila mi veliko pomenijo, sploh tista, ki so bila narejena pred letom 1990. Odločilni korak se je zgodil zelo spontano, ko sem se iz Ljubljane preselila nazaj domov in je oče rekel, naj pospravim vsa oblačila, ki sem jih nabrala v zadnjih osmih letih in so takrat pristala v garaži ali na podstrešju mojih staršev. Prav zagrozil mi je, da jih bo odpeljal s traktorjem, če jih ne pospravim. Takrat sem prvič pomislila, da bi odprla trgovino z rabljenimi oblačili, in v nekaj mesecih sem to tudi storila.

Tudi sama si bila nekoč pilonovka, v Ajdovščini si obiskovala program Predšolska vzgoja, vendar pa, kot si že povedala, šolanja nisi nadaljevala v tej smeri. Odločila si se za študij oblikovanja tekstila in oblačil. Kako to?

Kot že rečeno, me je na Visoko šolo za dizajn vodila ravno misel oziroma občutek, da se lahko ukvarjam z oblačili, jih predelujem, šivam nova ... Všeč mi je vse, kar je povezano z oblačili, in nenazadnje, da se z njimi povežem tudi sama ter naredim nekaj, česar ni naredil še nihče. Spomnim se, kako nisem hotela izdelovati preprostih oblačil, ampak sem že med študijem začela šivati oblačila iz majhnih koščkov tekstila, ki so nato sestavljali celoto.

In kako je potekala tvoja karierna pot po študiju?

Po študiju sem začela projektno delati pri snemanju filmov in serij. Pomagala sem izbirati in nakupovati kostumska oblačila za igralce. Sodelovala sem npr. pri snemanju serije *Ena žlahtna storija*, kjer sem spoznala veliko čudovitih ljudi in pridobila veliko novih znanj. Delali in počutili smo se kot ena velika družina. Toda takrat sem se med drugim vprašala, ali si želim tovrstno delo opravljati tudi čez deset let. Odgovor je bil ne, kar je dejansko pomenilo, da sem zaključila ta projekt in se preselila domov, čeprav nisem vedela, kaj bom počela. Bila sem ena tistih ljudi, ki ne vejo, kaj hočejo, vejo pa, česa nočejo.

V Kobaridu si leta 2017 odprla svojo vintage/upcycling trgovino Reinkarmika, ki je tudi ime tvoje blagovne znamke. Poleg tega ustvarjaš lastne modne kreacije.

Verjetno je za to potrebna velika mera poguma, saj je Kobarid majhno mesto. Pa vendar se je izkazalo drugače. Kako si prišla do ideje, da v tako majhnem mestu odpreš *vintage/second hand/upcycling* trgovino?

Ja, marsikdo mi je ob odprtju trgovine rekel, da sem pogumna. Takrat se mi je zdelo, da to ni pogum, zato sem odgovorila, da biti pogumen pomeni skočiti s padalom, ne pa odpreti trgovino. In šele ko gledam nazaj, ugotavljam, da sem bila še kako pogumna. Biti moraš malce nor, da se kar takole lotiš tega, kar hočeš. Kobarid sem izbrala zato, ker prihajam iz Posočja in ker je živeti v Kobaridu v primerjavi z Ljubljano takrat pomenilo živeti v miru in naravi. Ravno takrat, leta 2017, ko sem odprla trgovino, pa je Kobarid postal precej turistično mesto, ki ga obišče veliko ljudi s celega sveta in marsikdo od njih obišče tudi mene oz. mojo trgovino. Tega se ob odprtju sicer nisem zavedala oz. si nisem predstavljala, koliko ljudi pride v naše kraje.

Reinkarmika je trajnostna blagovna znamka, ki starim oblačilom vdahne novo življenje. Kako to izgleda, dati oblačilu nov namen?

Izgleda nekako tako, da izberem par kosov oblačil, ki jih sestavim v enega. Po navadi so ta oblačila strgana ali kako drugače okrnjena, zato uporabim tiste dele, ki so še uporabni. Tako na primer iz hlač ali krila nastane nova jakna. Spomnim se neke gospe, ki mi je prinesla bel plašč, umazan od kave. Razrezala sem ga in ga preoblikovala v pullover.

Znan rek pravi, da je nekaj za nekoga smet, za drugega pa zaklad. Kdaj si se ti prvič srečala s pojmom trajnostna moda, *upcycling*, *vintage moda*, *second hand* (iz druge roke)? So to sopomenski izrazi ali je med njimi razlika?

Prvič sem za te pojme slišala v času študija, takrat smo izvajali tudi različne trajnostno usmerjene projekte. V sklopu teh smo se ukvarjali z reciklažo, z *upcyclingom* oblačil in tudi z izdelovanjem oblačil iz materialov, ki v tekstilni industriji navadno niti niso uporabljeni za izdelavo oblačil oz. tekstila.

Trajnostna moda predstavlja oblačila, ki so narejena na pravičen način, kar pomeni, da so delavci pravično plačani in materiali etično pridelani. *Upcycling* pomeni podobno kot *recycling*, s tem da ta predpona *up-* kaže, da nekemu kosu dodamo višjo vrednost, medtem ko *recycling* pomeni, da nekaj ponovno uporabimo. *Vintage* moda se nanaša na oblačila, ki so bila narejena nekje med letoma 1920 in 1990. S pojmom *second hand* pa označujemo oblačila, ki so nastala med oz. po letih 1990 in 2000.

Zakaj pa je trajnostna moda pomembna?

Pomembna je zato, ker je tekstilna industrija eden izmed največjih onesnaževalcev planeta. Zavedam se, da marsikdo niti ne pomisli, kako oblačila onesnažujejo planet, vendar je veliko oblačil narejenih iz mešanih materialov, ki niso primerni za reciklažo, so nerazgradljivi. Ravno zato je potreben kolektivni razmislek posameznika in družbe o tem, ali res potrebujemo toliko oblačil in kaj je tisto, kar nosimo na sebi.

Ali meniš, da je trajnostni način življenja na praktični ravni mogoč? Kako in v kolikšni meri uspeva tebi? Kaj bi svetovala mladim glede hitre mode?

Seveda je mogoč, saj imamo ogromno ponudbe *second hand* in *vintage* oblačil, tako v Sloveniji kot tudi v svetu. Moj prvi nasvet mladim je, da pobrska po omari svojih staršev in/ali starih staršev, saj verjamem, da se tam najde marsikateri zaklad. Večina moje garderobe je iz druge roke, kupim pa tudi kaj iz t. i. hitre mode, vendar sem pozorna, da tako oblačilo res ponosim. Pri trajnostni modi ni treba, da si popoln. Najbolj pomembno je, da kupuješ zavestno, da veš, kaj kupuješ, in da potem to nosiš čim več časa. Ko in če se oblačil naveličaš, pa jih podariš, prodaš ali predelaš oz. recikliraš.

Kako bi še bolj ozavestili ljudi, da se preusmerijo iz potrošništva, iz pretiranega kupovanja in hitre mode na kupovanje oblačil iz druge roke ali tistih iz *vintage* trgovin?

Za to bi priporočila npr. ogled dokumentarnega filma *True Cost*, ki pokaže resnično ozadje hitre mode in pretiranega nakupovanja ter zakaj je bolje izbrati oblačila iz druge roke oz. oblačila, ki so izdelana etično.

Kaj svetuješ našim dijakom, ki so na začetku svojega šolanja in izbire karijerne poti?

V prvi vrsti, da sledijo sebi, ne glede na to, kaj rečejo drugi, naj poslušajo sebe. Prepričana sem, da vsak zase ve, kaj si želi postati in početi. Mogoče se dijakom zdaj ne zdi tako, vendar lahko prav v tem, kar je zanje najbolj samoumevno in vsakdanje, najdejo to, v čemer bodo uživali in si gradili svojo karierno pot. Lahko je to hobi ali ljubezen do nečesa, lahko je nekaj vsakdanjega, lahko je marsikaj. Važno je, da vsak sledi svojemu notranjemu občutku in osebnim interesom.

V mojem primeru so bila to oblačila. Že od malega se spomnim, kako se mi je bilo lepo preoblačiti in izbirati stajlinge ter tudi drugim svetovati in pokazati, kaj jim pristoji in kaj ne. Hkrati pa se ukvarjam tudi z drugimi stvarmi in oblačila niso moja edina strast. Ravno zato je moj drugi nasvet mladim ta, da lahko z nečim začneš, morda kasneje še kaj dodaš ali pa delaš celo več stvari hkrati. In kot že rečeno, važno je, da slediš sebi.

Za konec pa te, kot nekdanjo pilonovko, prosim, da z nami podeliš še svoje spomine iz šolskih klopi. Kaj ti je najbolj ostalo v spominu?

Najbolj mi je v spominu ostalo bivanje v dijaškem domu ter druženje s sošolkami in prijateljicami. Vesela sem, da z nekaterimi ostajam vseskozi v stiku. Spominjam se tudi vzgojiteljic, še posebej naše vzgojiteljice, zdaj že pokojne Nevenke Jež. V prvih letnikih je bila stroga, a tudi srčna, v zadnjem letniku pa smo postali pravi prijatelji in smo jo s sošolci obiskovali še po koncu srednje šole. Kar pa se vzgojiteljske šole tiče, sem zelo hvaležna, da sem spoznala proces vzgoje in vse to znanje lahko uporabljam tudi v svojem življenju. Moja najljubša predmeta sta bila pedagogika in psihologija. Na čas srednje šole me vežejo zelo lepi spomini.

Pogovarjala se je Andreja Kokošin, prof.

Fotografije: osebni arhiv Karmen Koren

Ne le v skrbi za naš planet, ampak tudi zase

Spremljam dnevne novice in preplavijo me črne misli. Dnevno nas seznanjajo z ekstremnimi vremenskimi vplivi, s sušami, neurji, poplavami, plazovi. Oris črnega scenarija se mi prikaže pred očmi. Kaj res lovimo zadnji vagon zadnjega vlaka?

Pomislim na zadnje poletje. Temperatura ozračja je nad tridesetimi stopinjami, zrak je zadušljiv, pločnik razbeljen. Noči so soparne in ne prinesejo oddiha telesu. In potem se zgodi. Zagori Kras. Noč in dan tulijo sirene, črni oblaki dima visijo nad nami, v nas pa nemir in polno vprašanj. Bodo pogasili, bo padal dež, bo veter zapihal v pravo smer? Tokrat je bil človek v boju z naravo močnejši.

Vse daljša vroča obdobja, indijanska poletja, suše pa puščajo posledice na zdravju ljudi ter na količini in kakovosti pridelka. V Sloveniji je oskrba s pitno vodo zagotovljena, težave pa so se že pokazale pri oskrbi vode za kmetijstvo.

Vedno znova poslušam, da je za spremembe podnebja kriva onesnaženost in da je nujno, da pride do zmanjšanja emisij toplogrednih plinov. Kaj lahko sama naredim za to in ali kot mlado dekle lahko prispevam k temu, da bo naš planet, en in edini, bolj čist?

Menim, da je čisto vsak odgovoren za onesnaženost in da čisto vsak lahko zelo veliko prispeva k čistejšemu zraku. Res je čudovito dnevno menjati svoja oblačila s poceni in nekvalitetnimi modernimi oblekami, ampak pomislimo, da potrošniški življenjski stil vodi k veliki rabi energije, vode ... Tekstilna industrija je ena izmed največjih onesnaževalk našega planeta. Seznanjena sem s tem, da vsak Slovenec letno zavrže osemnajst kilogramov oblačil. Zato je nujno, da spremenimo potrošniško miselnost in kupujemo po preudarnem premisleku le tisto, kar nujno potrebujemo, manj in raje bolj kakovostno.

Veliko lahko kot posamezniki naredimo tudi na področju naše prehrane. Predsednik vlade nam je svetoval, naj manj posegamo po živilih živalskega izvora in sama sem se že usmerila, tudi zaradi lastnega zdravja, bolj na rastlinsko prehrano. Krasno je, če lahko kaj hrane tudi sami pridelamo oz. če kupujemo hrano lokalnega izvora. Pri prevozi koristimo javna prevozna sredstva. Največ pa lahko storimo za svoje zdravje in naš planet, če hodimo in kolesarimo.

Res majhni, a dosledno uporabljeni koraki, vodijo v krasni, čisti, rajski svet. Rajski svet je svet, v katerem živimo. Ne sprašujmo se, kdo ga je onesnažil, kdo je odgovoren za emisije, kdo za vremenske spremembe. Sedaj je na nas, da storimo to, kar lahko. Ne le za naš planet, ampak tudi zase, saj smo lahko zdravi in srečni le v čistem okolju.

Kaja Škrinjar, 3. b

»Ribe iz Vipave so ble najboljši ...«

Danes smo za kosilo jedli ribo in naenkrat je nono začel pripovedovati o svojem odraščanju ob reki Vipavi. Vse se je začelo z njegovo izjavo: »Ribe iz Vipave so ble najboljši ribe, kire sm kadarkoli jedu.« Nona se je strinjala in nonota spomnila na čas, ko sta on in njegov prijatelj šla zgodaj zjutraj loviti ribe in sta prišla nazaj s petimi kilogrami rib, ki sta si jih razdelila, in jedli so jih še naslednje tri dni. Nono mi je pripovedoval, da so zvečer ribe skakale iz vode in lovile žuželke. Rekel je, da so bili to njegovi najljubši večeri, ko je bil otrok. Nato pa mi je povedal, da so ljudje v reko začeli odlivati in odlagati odpadke, zato je v dveh letih vse življenje v njej izginilo.

Lara Bačar, 1. a

Danes za jutri

Živijo! Moje ime je Nik, star sem dvanajst let in prihajam iz majhne vasi. Pred dvema mesecema sva se z mamo preselila v veliko mesto Allentown. Mama je dobila novo službo in tako novo priložnost, da se izkaže kot šefinja modne trgovine *The Fashion City*. Očka je po poklicu arheolog, trenutno išče zgodovinske ostanke v Indiji. Vsak teden mi pošlje razglednico in me vpraša, kako se imam in kaj se mi posebnega dogaja v življenju. Mama dela cele dneve, da naju lahko preživlja. Sem edinec, kar mi sploh ni všeč. Ko sem bil majhen, je mama najela varuško, zdaj, ko sem že malo večji, sem doma sam, medtem ko je ona v službi. In prav vsak dan mi je dolgčas. Zato sem začel igrati igrice in programirati. Zaenkrat se še učim, a mislim, da mi gre kar dobro.

V mestu so vse hiše čisto enake. Imajo bele stene s črnimi ravnimi strehami in šestimi okni. Ulice in parki so zelo umazani in neurejeni. Smeti so čisto povsod. Prvi šolski dan me je mama pospremila do učilnice, mi dala poljub in mi zaželela *Srečno!*, nato pa odšla. Preden sem vstopil v razred, sem globoko vdihnil, da sem se malo pomiril. Mimo je prišla moja nova razredničarka in me pospremila v učilnico. Predstavila me je in me povabila, da povem kaj o sebi. Nato sem bil ves čas tiho, z nobenim od sošolcev nisem spregovoril niti besedice.

Prišel je čas za malico. Seveda sem sedel sam. K meni pristopilo dekle z rjavimi kodrastimi lasmi, okroglimi zelenimi očali, modrimi očmi in živo rumeno obleko. Olivia. Zelo je bila prijazna, začela sva se pogovarjati in ugotovil sem, da živi v isti ulici kot jaz. Dogovorila sva se, da se po pouku počakava in greva skupaj domov. Olivia mi je razkazala šolo, po poti domov pa sva se zabavala, smejala in se pogovarjala. Zaupala mi je, da so njeni starši ekološko ozaveščeni. Doma plastike skoraj ne uporabljajo. Darila zavijajo v časopisni papir. Imajo svoj vrt, na katerem ne škropijo zelenjave. Nosijo že uporabljena oblačila. Hodijo v posebne trgovine, v katere moraš sam prinesiti stekleno posodo in si dotočiti stvari, ki jih potrebuješ. In v službo se vozijo s kolesom ali pa gredo kar peš. Zdelo se mi je zelo zanimivo.

Kasneje mi je razkazala še sosesko, v kateri živiva. Že ob prihodu v Allentown je moja pozornost vzbudila sosednja hiša, ki se je razlikovala od ostalih. Bila je zelo velika, z dvajsetimi okni, iz katerih so vsepovsod viseli barvni kabli, fasada je bila mavričnih barv in popisana z različnimi formulami. Dimnik je bil zelene barve, iz njega se je kadil vijola dim. Streha je bila strma. Nanjo je bila pripeta velika količina odpadkov. Olivia mi je povedala, da v tej hiši živi posebnost, ki naj bi bil znanstvenik. Nihče še nikoli ni spregovoril z njim ali ga sploh videl.

Olivia sem pospremil do doma.

Zvečer nisem mogel zaspati. Tisti znanstvenik iz soseske mi ni dal miru ...

Naslednje jutro je bila sobota. Mama se je že zgodaj odpravila v službo, zato sem bil spet sam doma. Zunaj sem zaslišal čudne zvoke in šel pogledat, kaj se dogaja. Do njih me je vodila dolga vijugasta pot, obdana s prečudovitim cvetočim grmovjem in kipi iz recikliranih materialov. Ob koncu poti je stala hiša, ki mi jo je opisala Olivia.

Vrata so bila odprta. Vstopil sem. V hiši so bile epruvete z barvno tekočino, urejene po velikosti. Vmes je bilo veliko krame, orodja, učbenikov, revij, knjig in s formulami popisanih zmečkanih papirjev. Sledil sem zvoku, ki me je vodil do velike skrivnostne sobe. Obdana je bila z gromozanskimi okni ovalne oblike najrazličnejših barv. Ko sem se obrnil na desno, sem zagledal veliko hrčkov, ki so tekali na gromozanskem kolesu in poganjali velikanski stroj s portalom. Na velikem ekranu je pisalo, da do konca napolnitve manjka le še 7 %. V tej sobi je bilo tudi veliko drugih *kul* naprav. Obrnil sem se na levo in na mizi zagledal velika očala z vgrajenimi kamerami. Nadel sem si jih na glavo in sobo raziskoval naprej. Vmes so se mi očala izklopila in želel sem jih popraviti, ko sem se spotaknil in ponesreči pritisnil velik rdeč gumb. Baterija stroja, ki so ga poganjali hrčki, se je v tem času napolnila. Stroj se je prižgal. Skozi vrata je pritekel prestrašen gospod. Imel je dolge brke, zanimiva očala in pisana oblačila. To je bil on, znanstvenik, o katerem mi je pripovedovala Olivia. V trenutku, ko sem ga gledal, me je stroj posrkal vase. Zakričal sem: »Na pomoooooooooooooooooč!« in izginil.

Stroj me je vodil skozi barvni tunel do svetlobe, ki me je zaslepila. Pristal sem. V tistem trenutku so očala začela ponovno delovati. Zazrl sem se naokoli in izbulil oči, od začudenja sem odprl še usta. Nič mi ni bilo jasno. Vse je bilo temno.

Obrnil sem se in zagledal stroj, na katerem je pisalo: DOBRODOŠLI V LETU 2075. Zgrabila me je panika, nisem vedel, kaj naj naredim.

Vse je bilo tako turobno. Nikjer ni bilo zelenja, drevesa so bila posušena, tudi drugih rastlin skoraj ni bilo. Živele so samo ovijalke, ki so se vzpenjale visoko v zrak, da bi ujele kanček svetlobe. Modrega neba sploh nisem videl, bilo je

sivo in megleno, skozenj je posvetil le redek žarek svetlobe. Zrak je bil tako onesnažen, da sem komaj dihal. Drugi ljudje so nosili maske. Izgledali so neprespani, brezvoljni, brez energije, depresivni. Niso se družili, niso se zabavali. Najraje so bili doma in stik s svetom ohranjali z mobilnimi napravami. Jedli so vnaprej pripravljeno hrano. Smeti so brezbrizno metali vsepovsod, da sem se s težavo premikal.

Odločil sem se, da se vrnem domov, in že sem po naši ulici tekkel proti Olivii. Želel sem ji povedati, kaj sem doživel, pa me je prehitela z vprašanjem: »Kaj imaš na glavi?« Posvetilo se mi je – v prihodnosti sem ves čas nosil očala, ki so vse posnela.

Olivii nisem odgovoril, saj sem hitel za računalnik. Obdelal sem video, ki so ga v prihodnosti posnela moja očala. Nato sem vdrl v računalnike ljudi po celem svetu, da bodo ob prvem zagonu svoje naprave videli posnetek. Če deluje, sem preveril pri Olivii. In *Yes!*, delovalo je.

Video sem pokazal tudi znanstveniku. Takoj sva šla v akcijo. Izdelala sva načrt za stroj, ki bo iz smeti proizvajal biogorivo. Z njim se bodo Zemljani lahko gredli ter prevažali. To bo čisti vir energije brez izpušnih plinov. Znanstvenik William je takoj začel z delom. Ker sam nisem razumel, kaj dela, sem ga samo opazoval in se čudil. V dobre pol ure je bil stroj končan. Takoj sva ga preizkusila, na smeteh iz naše hiše. Vse je šlo kot po maslu.

Izdelala sva stroj za vsako družino in tako rešila prihodnost. Najin doprinos k trajnostnemu razvoju so prepoznali najvišji predstavniki držav. Nagrajena sva bila s prestižno nagrado. Svoj projekt sva poimenovala Danes za jutri.

Maruša Raspor, 1. b

Neja Fon Luznik, 1. č

Varovanje okolja: odgovornost posameznika in skupnosti Protéger l'environnement: une action individuelle et collective

Les problèmes environnementaux nous concernent tous. Ce sont nos problèmes en tant qu'individus et en tant que sociétés. Pour cette raison, protéger l'environnement est une action individuelle aussi bien qu'une action collective. Je pense qu'il y a des gestes simples que nous pouvons faire, mais il y a aussi des actions que nous devons effectuer au sein de notre communauté.

Nous devons réaliser que les problèmes environnementaux, comme le réchauffement climatique et la pollution excessive, affectent toute l'humanité. Et puis, si nous n'agissons pas collectivement, ces problèmes continueront à nous affecter. Il y a beaucoup de choses que nous pouvons faire. On doit avoir des lois qui interdisent l'utilisation ou la vente des sacs et pailles plastiques comme elles peuvent être facilement remplacées par les versions papier par exemple. Une autre chose qu'on peut faire est d'organiser ou de participer à des actions de nettoyage au sein de notre communauté.

Les actions individuelles sont d'une grande importance aussi. Trop de gens pensent que les gestes simples journaliers ne peuvent pas faire de différence. C'est sûr que les actions individuelles ne changeront pas seules le monde, mais elles sont aussi vitales que les actions collectives. Les petits gestes qu'on peut faire sont : recycler, réduire le chauffage, fermer la lumière quand on n'est pas dans la chambre et le robinet quand on se brosse les dents. En puis, on doit essayer de ne pas trop consommer, nous devons nous demander si les choses que nous voulons acheter sont vraiment nécessaires.

En conclusion, il y a beaucoup de choses que nous pouvons faire comme individus et aussi des actions que nous devons réaliser dans notre communauté. Au final, de petits gestes concernant la société sont vitaux pour protéger et préserver notre environnement.

Nisja Vrčon, 4. b

Nous avons besoin de notre environnement parce que sans lui, nous n'existons pas. C'est notre source d'énergie, de nourriture, de vie et nous en dépendons. Réveillons – nous ! C'est la seule option si nous voulons vivre sur notre planète dans un futur proche.

D'abord, nous devons agir individuellement. Chaque individu pollue trop, donc il pourrait baisser sa consommation en général. On pourrait prendre la responsabilité de sa production de déchets et les trier. Comme notre attitude contre la pollution est essentielle, elle sera un peu meilleure si, par exemple, chaque individu utilise des sources vertes ou achète des produits locaux.

D'un autre côté, nous devons travailler ensemble. Nous devons privilégier le bien-être des enfants, donc l'éducation au développement durable est très importante. Les jeunes pourront aider à résoudre nos problèmes. Seul le travail collectif basé sur les jeunes apportera de meilleurs lendemains. Par exemple, nous conduisons trop de voitures donc nous devons améliorer le transport public et les pistes cyclables. Si nous apprenons aux jeunes pourquoi et comment utiliser leurs voitures avec les autres, nous diminuerons le gaz à effet de serre, ce qui serait un succès important.

Si nous souhaitons le développement, nous devons travailler individuellement et nous devons coopérer les uns avec les autres. Premièrement, prendre soin de nos actions contre la pollution et ensuite, travailler ensemble plus spécialement avec les jeunes car ils sont notre futur. Nous sommes tous responsables de l'état de notre planète et nous ne devrions pas le prendre pour allant de soi.

Nena Černigoj, 4. b

Metoda Feldenkrais: učenje prek gibanja

Ljudje smo rojeni za učenje. Če ste ob tej izjavi skeptično privzdignili obrvi ali se namrgodili, razmislite o naslednjem: če ne bi bili po svoji naravi izjemno sposobni učenci, se kot dojenčki ne bi nikoli prevalili s hrbta na trebuh in si tako na široko odprli vrat v svet. Če ste se rodili zdravi, ste se v prvem letu ali dveh svojega življenja sami naučili skotaliti na bok in na trebuh, splaziti, sedeti, vstati, hoditi, skakati, teči. Nihče vam ni pokazal, kako se to naredi; vse pomembne mejnike v motoričnem razvoju ste dosegli sami, z raziskovanjem svojega telesa in prostora okoli sebe. Še več, naučili ste se gibati na najlažji in najučinkovitejši način, saj kot dojenčki niste imeli dovolj mišične moči, da bi neko gibanje izvajali na silo. Se še spomnite, kako gibčni ste bili kot otroci? Kot bi bili iz gume!

Kako pa je z vašo gibčnostjo danes? Zelo kmalu, pravzaprav mnogo prekmalu, vas okolje in navade v družbi začnejo omejevati – sedenje v šolskih klopih, v prevoznih sredstvih, doma pred televizijo in računalnikom, uporaba mobilnega telefona in tablice, celo redno igranje glasbenega instrumenta ali treniranje športne discipline ... vse naštetu in še kaj vas postavlja v položaje, v katerih vaš gibalni potencial, ki ste ga premogli kot otroci, prične krneti. Začnejo se pojavljati mišične napetosti, ki omejujejo gibanje, vplivajo na držo, dihanje in učinkovito uporabo telesa. In ker ste prirojeno dobri učenci, se zlahka naučite tudi kaj narobe – privzamete slabe vzorce gibanja in držo, ki se globoko zakoreninijo v vas kot navade. Z navadami pa veste, kako je – pravijo, da so kot železna srajca.

Da ne bo pomote – oblikovanje navad je odlična stvar, ki nam močno olajša življenje. Dobro pa je, če so navade take, da nam koristijo. Predstavljajte si, kako bi bilo, če na primer nikoli ne bi avtomatizirali hoje in bi se vsako jutro znova morali spomniti, kako se hodi ali vozi kolo ali avto. Malce nerodno bi bilo iti vsak dan znova čez isti učni proces, kajne? Kot že rečeno, bolj neugodno je, če oblikujemo neko navado, ki nam ne koristi. Če ste si recimo kdaj poškodovali koleno, ste verjetno spremenili način hoje, da bi zaščitili poškodovano koleno. Ta varovalni način hoje je bil vašim možganom všeč in so ga hitro posvojili. Zelo verjetno so ga obdržali tudi takrat, ko je se je poškodovano koleno že pozdravilo in je bilo spet sposobno v polni meri opravljati svojo funkcijo. Čeprav vam je varovalni način pomagal med poškodbo, pa je dolgoročno manj učinkovit in lahko povzroči nadaljnje gibalne nevšečnosti in težave.

Pri odpravljanju nekoristnih ali celo škodljivih gibalnih navad imamo na voljo izjemno učinkovito orodje – metodo Feldenkrais. Njen utemeljitelj, znanstvenik in mojster borilnih veščin dr. Moshe Feldenkrais, je že sredi štiridesetih let prejšnjega stoletja v nasprotju s splošnim prepričanjem nevroznanstvenikov takratnega časa predpostavljal, da so naši možgani sposobni spreminjanja tudi v odrasli dobi. Pravzaprav je na podlagi lastnih dognanj pri izjemno natančnem in strukturiranem preučevanju gibanja izkusil nevroplastičnost še preden je ta beseda desetletja pozneje postala vroča tema nevroznanosti. Nevroplastičnost oziroma plastičnost možganov je njihova sposobnost, da se vse življenje spreminjajo, prilagajajo in preoblikujejo na podlagi izkušenj. Da torej lahko nastajajo nove živčne celice in povezave med njimi prav vse življenje, če jim le ponudimo dovolj hrane.

V primeru metode Feldenkrais je hrana za možgane raznolika, počasno gibanje, združeno z zavedanjem, kako gibanje izvajamo in kaj pri tem občutimo, zaznamo. Zakaj gibanje? Ker je gibanje naše prvo orodje za učenje – spomnite se na dojenčke! Ravno opazovanje njihovega gibanja je dr. Feldenkraisu navdihnilo, da je tudi iz teh t. i. razvojnih gibov premišljeno sestavil različne serije svojevrstnih gibalnih kombinacij in zaporedij, ki jih imenujemo lekcije ozaveščanja skozi gib in ki naše možgane spomnijo na lahkotno gibanje iz našega zgodnjega otroštva. Poleg tega lekcije z zelo raznolikimi, včasih tudi nenavadnimi gibi možganom ponujajo obilico novih informacij, novih gibalnih različic, izmed katerih možgani izberejo najustreznejšo, da gibanje postane spet lahkotnejše in učinkovitejše. Če izvajamo refleksne reakcije, ki se zgodijo v hrbtenjači, naše telo pravzaprav gibljejo možgani, ki razmišljajo, mišice pa le izpolnjujejo njihova navodila. Če torej želimo spremeniti svoje vzorce gibanja, izkoreniniti kakšno nekoristno gibalno navado, se je treba znati pogovarjati z možgani. Feldenkrais se je njihovega jezika naučil zelo dobro. Tako dobro, da ni pomagal le sebi ponovno brez večjih težav uporabljati močno poškodovano koleno, za katerega medicina takratnega časa ni imela pametne rešitve, ampak je razvil holistični pristop za izboljšanje kakovosti življenja vsakega posameznika. Prepričan je bil, da je naš živčni sistem največji zaveznik in da se je vsakdo, ne glede na starost in stanje, sposoben učiti, pa naj gre za starostnika, ki okreva po kapi ali pa za mladega športnika, ki bi rad do popolnosti razvil svoje potenciale in dosegal vrhunske rezultate.

Danes se njegova metoda uporablja za pomoč otrokom z motnjami v razvoju, osebam s poškodbami možganov in nevrološkimi težavami, osebam s kroničnimi bolečinami in obrabo gibal, kot podpora psihoterapiji pri blaženju posledic stresnega načina življenja ter kot učinkovit pristop za ohranjanje psihofizične vitalnosti.

Športnikom pomaga razviti lahkotnost in okretnost, hitrejši odziv, izboljšati ravnotežje in natančnost, povečati učinkovitost in izločiti nepotreben napor. Umetniki (pevci, plesalci, igralci, glasbeniki) s pomočjo metode Feldenkrais razširijo svoj izrazni spekter.

V okviru projektnega dne novembra 2022 ste jo imeli priložnost spoznati tudi nekateri dijaki Srednje šole Veno Pilon Ajdovščina. Sodeč po vaših odzivih vam je bila izkušnja drugačnega načina gibanja všeč, saj je bila za vas nekaj novega in sproščujočega. Vesela sem bila številčne udeležbe in vašega sodelovanja; upam, da vam je predstavitev odprla nova obzorja in nove možnosti. Različne možnosti v življenju so bile za dr. Feldenkraisa izjemno pomembna stvar, saj je tesnobo, ki je vedno pogostejša spremljevalka modernega človeka, povezoval ravno s pomanjkanjem možnosti. V eni izmed svojih knjig je zapisal: *»Življenje ni prav sladko brez svobode izbire. Sprememba je težka, če nimamo alternative.«* Ali kot je slikovito ponazoril pomembnost človeškega potenciala: *»Če ste sposobni neko stvar narediti na en sam način, ste kot skala. Če jo znate narediti na dva načina, ste kot stikalo. Vsak človek bi moral znati poiskati vsaj tri različne načine delovanja.«* Z iskanjem novih možnosti v gibanju si odpiramo nove možnosti v življenju. Ko se spremenijo vzorci gibanja, se spremenijo tudi vzorci razmišljanja in vedenja, saj sta telo in um neločljiva celota.

Prek ozaveščanja skozi gib se učimo spoznavati sebe, Alenka Pavliha

Naj zaključim s še nekaj pomembnimi mislimi dr. Feldenkraisa. Najpomembnejša stvar v življenju je do obisti spoznati samega sebe – brez tega omejujemo svoje (z)možnosti. Samo če si upamo živeti svoje sanje in uresničiti najbolj skrite želje, živimo zares zdravo življenje. In verjeli ali ne, do vsega tega lahko pridemo prek Feldenkraisovega načina gibanja z zavedanjem. Na lahkoten, sproščujoč način, v igrivem, z rezultati neobremenjenem vzdušju, kjer je manj več, kjer postanemo sami svoji učitelji in kjer lahko najdemo svojo, edinstveno pot k sebi.

Dr. Mateja Pate, certificirana Feldenkrais pedagoginja

Raziskovanje zgradbe in delovanja srca

Letos sem v okviru obveznih izbirnih vsebin obiskovala zanimivo delavnico *Raziskovanje zgradbe in delovanja srca*. Izvajalki profesorici Sonja Marušič in Mojca Vidmar sta jo ponudili prvič, od dijakov, ki smo jo izbrali, pa sta pričakovali, da smo njeni aktivni soustvarjalci. S tem namenom smo dijaki udeleženci s profesoricama na začetku delili svoja pričakovanja, želje in ideje za izvedbo.

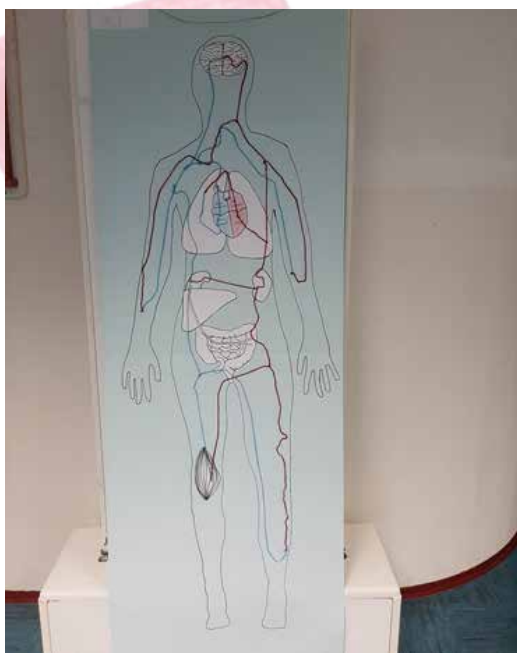
Začeli smo pri osnovah in prvi dan spoznali dele srca ter njegove osnovne funkcije. Za boljšo predstavo tega pomembnega človeškega organa in njegovega delovanja smo izdelali model človeškega telesa v realni velikosti ter na njem predstavili srce in krvožilje. Slednje smo ponazorili z volnenimi nitmi, kar je bilo za večino dijakov izziv.

Naslednji dan smo izvedli sekcijo pravega prašičjega srca in se nekateri prvič rokovali s tem organom, pri čemer so imeli nekateri dijaki več, drugi manj težav. Ta dan smo podrobneje spoznavali tudi vrste žil, njihovo zgradbo, delovanje in z njimi povezane bolezni. Predvsem mi je bil všeč praktični del, saj sem pri rezanju in raziskovanju srca pridobila veliko več znanja in razumevanja, kot če bi ga spoznavala le skozi razlago.

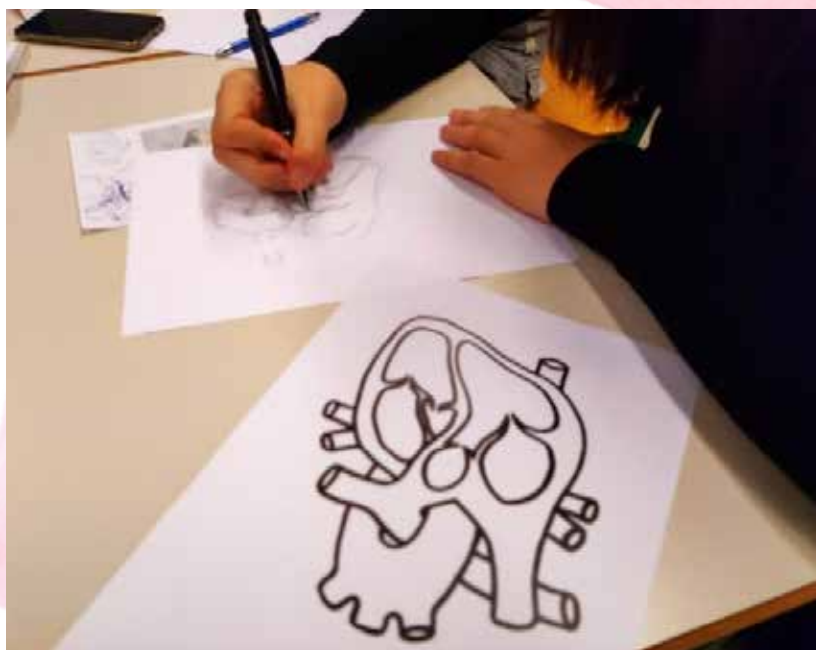
Tretji dan smo najprej izvajali eksperimente. V različnih telesnih položajih in glede na telesno utrujenost smo merili EKG. Ugotovili smo, da nam pri ležanju srce bije hitreje, kot če sedimo ali stojimo. Glede na telesno aktivnost smo merili tudi število srčnih utripov, dihanje in telesno temperaturo. Izkazalo se je, da branje in primerjava grafov nista tako enostavna, kot se morda zdita na prvi pogled. Nato smo obiskali Garažo, kjer nam je dijak srednje strojne šole iz Postojne s 3D-tiskalnikom izdelal model človeškega srca in nam ob tem na kratko predstavil delovanje tovrstnega tiskalnika. Dan smo zaključili s ponovitvijo, utrjevanjem in povzemanjem pridobljenega znanja ter evalvacijo delavnice in njene izvedbe.

Delo v okviru obveznih izbirnih vsebin oz. izbrane dejavnosti je bilo precej drugačno, kot smo ga vajeni pri rednem pouku. Všeč mi je bilo, da nas niso omejevale običajne 45-minutne šolske ure in z delom ni bilo treba hiteti. Tako smo lahko vse vsebine spoznali zelo podrobno in razrešili vse dileme. Delavnice smo se udeležili dijaki prvih in drugih letnikov, ki smo večino časa delali v mešanih skupinah, tako smo se učili tudi drug od drugega. Poleg tega smo se lahko prilagajali tudi posameznikovim potrebam, saj nas je bilo v skupini manj, kot nas je sicer v razredu. Tako smo se pri delu počutili dobro, se tudi zabavali, obenem pa se veliko novega naučili. Marsikdo je s to delavnico pridobil tudi motivacijo in željo za praktično delo in spoznavanje vsebin, ki nas pri pouku biologije v srednji šoli še čakajo.

Sara Žvokelj, 1. b

Sara Grošelj, 2. a

Projekt Zdrava šola v dijaškem domu

Letos mineva že 30 let odkar je zaživela Slovenska mreža zdravih šol, ki je članica Evropske mreže zdravih šol (SHE mreže). Koordinira jo Nacionalni inštitut za javno zdravje, vanjo pa je vključenih 398 šol in dijaških domov.

Zdrave šole so šole, ki z različnimi dejavnostmi spodbujajo, omogočajo in krepijo zdravje na vseh področjih – telesnem, duševnem, socialnem in okoljskem zdravju. Z dejavnostmi za izboljšanje zdravja vseh želijo vplivati na vedenje posameznikov, na kakovost njihovih socialnih odnosov, izboljšanje okolja in življenjskih pogojev. Vsako šolsko leto sledimo vsebinski rdeči niti, ki se je letos glasila: Čas za zdravje je čas za nas.

Dijaški dom Srednje šole Veno Pilon Ajdovščina je član mreže Zdravih šol že 15 let. Z vključitvijo v projekt smo sprejeli odločitev, da bomo spodbujali zdrav način življenja, tako pri dijakih kot tudi pri zaposlenih. Dijake spodbujamo, da se vključujejo v interesne dejavnosti, ki jih vodimo vzgojitelji, v aktivnosti, ki jih ponujamo skozi šolsko leto. Prizadevamo si za telesno aktivnost dijakov, druženje, medsebojno pomoč, tutorstvo, razvijamo in krepiamo socialne in čustvene veščine. V dijaškem domu se tudi sicer trudimo, da ustvarjamo zdravo, varno, urejeno in sproščujoče okolje za odraščanje mladostnikov, saj se zavedamo, da lahko vsak posameznik k temu nekaj prispeva.

Izpeljali smo že več odmevnih akcij, v katerih smo odpadne materiale predelali v uporabne ali okrasne predmete. Ponašamo se s pisano mladinsko sobo, polomljene dežnike smo predelali v unikatne nakupovalne vrečke, star papir in odslužene majice so popestrile skupne prostore, spregovorili smo o problematiki hitre mode in v izmenjevalnici oblačil prevetrili svojo garderobo.

Prav tako že vrsto let ločujemo odpadke, zato po sobah ni košev za smeti. Dijake opozarjamo in navajamo na odgovorno ravnanje z odpadki, predvsem pa si prizadevamo za zmanjševanje njihove količine.

Radi imamo šport, na kar kaže udeležba na domskih interesnih dejavnostih. Svoje sposobnosti dokazujemo na prijateljskih ali čisto resnih tekmah v odbojki, nogometu in košarki. Med letom se večkrat podamo na kratke sprehode v bližnjo okolico.

Zdravi obroki sicer niso najvišje uvrščeni na naši lestvici, zato pa večkrat poskrbimo, da si sami pripravimo posladek po domačih receptih. Odkar imamo novo, prijetno in mladostno čajno kuhinjo, je to še večji užitek.

Zdravja pa ni brez duševnega zdravja, zato se v dijaškem domu z dijaki veliko pogovarjamo, organiziramo razne delavnice in se družimo. Tako se dijaki učijo uspešnega spoprijemanja z izzivi pri šolanju in v vsakdanjem življenju, krepijo svojo samopodobo ter oblikujejo zdrav odnos do sebe in drugih.

Za vse pomembne, vredne in lepe stvari v življenju si je treba vzeti čas. In zdravje je zagotovo ena izmed njih. Z dejavnostmi in aktivnostmi, ki jih v dijaškem domu izvajamo, zagotovo uspešno sledimo letošnji rdeči niti – čas za zdravje je čas za nas.

Alenka Nagode, prof.

Tujec, zazri se vase!

V svetu, v katerem živimo danes, se pomen besede skupnost izgublja. Ljudje premalokrat pomislimo na skupno dobro, ker smo preobremenjeni z lastnimi interesi in koristmi. Vendar en sam brez drugih ne more preživeti. Vsak po svoje iščemo socialno skupnost, okolje, ki bi mu pripadali in v katerem bi se počutili zadovoljno in celostno. Kljub temu pa lahko vsak včasih naletí na trenutke ali obdobja, ko se počuti popolnoma sam, odtujen.

Takrat smo kot tujec, ki v nepoznanem okolju išče pravo pot do cilja. Zastavljamo si vprašanja o svojih željah, vrednotah in identiteti. Skozi odraščanje namreč človek razvije kriterije, po katerih se ravna, razvija in nadgrajuje. Skozi celoten proces se njegova identiteta spreminja. Naši pogledi in vrednote se spremenijo oziroma dogradijo. Četudi smo ista oseba, smo spremenjeni in se kot taki, razpeti med individualnostjo in družbo, lahko počutimo izgubljene. Včasih lahko to preraste celo v občutje nepripadnosti ter ogroženosti v domačem okolju.

Ljudje smo namreč bitja, ki se neprestano primerjamo z drugimi. Življenjski slog drugih nas spodbuja, da izboljšamo tudi lastnega ter tako napredujemo. Ko pa nas uspehi drugih vznemirjajo in delajo zavistne, se primerjanje izkaže za negativno. Naše blagostanje namreč ne bi smelo biti odvisno od drugih. S samospoštovanjem in izkazovanjem hvaležnosti za to, kar imamo, se moramo nehati osredotočati na druge ter se zazreti vase. Tako se bomo izognili negativizmu do samega sebe ter morebitnemu občutku manjvrednosti.

Tudi tujec prej ali slej najde pravo pot in tako moramo tudi ljudje poiskati okolje, v katerem se počutimo domači. Ljudi, ki nas bodrijo in ob katerih smo lahko takšni, kot smo, ter predvsem ob katerih začutimo pripadnost. To je tisti pravi pomen skupnosti, ki omogoča družbi razvoj in napredek.

Ema Gregorič, 3. b

Skrivnosti in modrosti Ženske

Kdo je ženska? Kaj pomeni biti ženska ter kakšna je njena moč in energija? To smo dekleta odkrivala na projektnem dnevu v delavnici *Skrivnosti in modrosti Ženske*, ki sta jo vodili profesorica Maja Terbižan in profesorica Jasna Budanovič Jerončič.

Potekala je v zelo sproščenem in varnem okolju, ob spremljavi umirjujoče glasbe. Udeleženke delavnice smo si lahko postregle s čajem in piškoti, se udobno namestile na blazine, se pokrile s toplimi odejicami ter se prepustile svoji ženski energiji.

Na začetku delavnice smo se dekleta predstavila s pomočjo kart in si tako podelila svoje prve misli o ženskosti ter tem, kaj družba, v kateri živimo, od nas pričakuje. Ugotavljale smo, da je v sodobnem svetu še vedno nesprejemljivo videti žensko, ki uživa v igranju moških športov, razmišljale, kako so bile ženske obravnavane v preteklosti, kakšna je bila njihova vloga, način življenja in kakšne so bile njihove pravice.

Pogovarjale smo se tudi o intimnosti in ugotavljale, da je ta še danes tabu tema. Zelo pomembno je na primer, kako in s katerimi izrazi poimenujemo svoje intimne dele. Če zanje uporabljamo vulgarne, neprimerne in nespoštljive izraze, razvrednotimo svojo intimnost ter pokažemo nespoštovanje do same sebe, nesprejemanje sebe in svojega telesa. Če torej že ženske same sebe ne spoštujemo in se ne sprejemamo, kakšno mnenje si o nas oblikuje okolica? Kako lahko pričakujemo, da bomo spoštovane, če najprej ne spoštujemo same sebe?

Veliko smo se pogovarjale tudi o menstrualnem ciklusu, telesnih in duševnih spremembah, ki se nam dogajajo v času mesečnega ciklusa. Seznanile smo se z nekaterimi konkretnimi nasveti, idejami in tehnikami, s katerimi se v posameznem delu ciklusa lahko podpremo.

V nadaljevanju je pogovor tekkel o ženski energiji in njeni moči, kako lahko energijo krepimo in katere naše lastnosti so od nje odvisne. Ob koncu delavnice smo skupaj preizkusile nekaj vaj za podporo ženski energiji in sprostitev napetosti v telesu.

Dijakinje, ki smo obiskale delavnico, smo bile zelo navdušene in vesele, da smo bolje spoznale svoje telo in se naučile, kako zanj in zase prav skrbeti. Odkrile smo, kako lahko s kvalitetnim preživljanjem prostega časa krepimo svojo notranjo energijo in tako vplivamo na način življenja brez stresa. Poleg tega pa smo se v tej delavnici prijetno družile, tudi s profesoricama, se med seboj spoznavale ter skrbele za svoje telo in dobro počutje.

Za zaključek pa še malce hudomušna misel, na katero sem naletela prav tam: Pravijo, da smo ženske kot angeli. Imamo krila, da z njimi letimo. Če nam krila zlomijo, letimo na metli.

Zoja Volk, 3. e

Ana Žigon, 1. e

ONCE, I WAS KING

My crown of green cast such a light,
that it could shade the moon and stars;
October clothed it all in gold,
April in whimsical nephrite,
August bedecked it with fair Mars,
with tourmaline December's cold!

My gown was looked upon in awe,
for none could bear the beauty's weight!
My boots trod as lightly as the air –
now they are burdened with the caws
of birds in black foretelling fate;
cometh they are, times of despair!

Once, I had courtrooms, filled with art,
and younglings, serenading life.
Great gardens flourished for my love,
whom from me none could tell apart,
so dear she was to me, my wife,
to Earth herself, to stars above!

But fire came, and with it Death,
and iron brisk cut down my dear,
and hands of hell reached for my crown,
and squeezed my neck, and ceased my breath,
and laughter quailed before our fear;
and Man took for himself my gown.

Once, I was King – a linden tree,
and Hope seemed easier to find.
Pale is my face now, hard my grave;
my heart is frail, my eyes can't see.
A pencil scribbles burning lines,
a poet makes of me his slave.

I wish no longer to be free,
for in a world, engulfed in Man,
there is no place for Life of old,
nor for a widowed linden tree.
And as I hear these ancient glens
whither, as did my crown of gold –
although I was a king back then –
I merely wish now not to be.

*Jure Ipavec, Gimnazija Nova Gorica, 1. nagrada na literarnem
natečaju v angleščini Krasni rajski svet, kje si?*

BEAUTIFUL WORLD, WHERE ARE YOU?

Once pristine, beautiful and untouched nature has changed into dirty, polluted and contaminated environment - rubbish on the ground everywhere I look, landfills full of waste, global warming rising higher than ever. It is not just the natural environment that is affected but also our social lives, which are making our world look hideous.

Walking around my school, along the streets, around the city, all I see is humans glued to their phones, acting as if the real world did not exist around them. Not only is staring into screens bad for our health and eyesight, but also for us, humans, who are becoming less sociable. Is this a new, real world, which we are expected to adapt to? Is it still common to discuss our daily lives? Has picking up the phone and playing games become the new mainstream of our lives instead? I find it absolutely heart-breaking knowing our world has changed for the worse.

Instead of spending the afternoon on modern technology that does us and our health no good, why not try something different for a change. Perhaps we could see our friends (yes, in real life, not over the phone) and explore the nature, visit new places that we haven't seen before, look for some secret corners, which might not have been discovered yet.

Instead of spending our time, energy and money on that new PS5 console game, why not devote all that to conservation charities? Instead of buying new clothes and shoes just because they are on sale, why not use the ones we already have first? It's easy to get caught up in our material-driven societal expectations and become selfish with our time, money, and resources. Manufacturing goods is one of the many causes of greenhouse gas emissions blanketing our planet. In case you aren't aware, this leads to global warming and climate change, which greatly affects many animals, such as polar bears - yes, those polar bears that you are reposting out of your pity on social media to show everyone the conditions they live in. But what you do not realise is that you are also the cause of their habitat being destroyed, and just by reposting pictures, you are not doing much to help.

Remember your early years, when you went hiking through the forest with your family. How amazed were you at breath-taking views and high trees reaching up the sky? When did you last go through that forest, or any forest in general? Are those trees still mighty and do they still reach so far up the sky? Our forests are being cut down at an alarming rate. We are wasting more paper than we should. Why not start protecting trees by conserving paper? Why not send an e-mail instead of a letter, technology is all around us anyway.

We, children and teenagers are the future of this world. In our spare time, why don't we volunteer at local schools and spread our knowledge on how we can save the planet so that everybody can follow in our footsteps and starts making changes before it is too late. We should lead by example to inspire others.

Why not strive to make our world a better place again? We all want the same thing so why not all act together and take action to improve and make our world beautiful again, as it once was?

I have already done something to help our world. Have you?

ŽIVETI SREČNO

Vidim, čutim, slišim šumenje
in dih in žarenje
in milo drhtenje
nevidne postave,
stvarnice življenja.

Sem ne več otrok
zdaj gledam z višine,
še vidim žarenje,
še slišim šumenje
a ne kot včasih,
saj ni več kot prej.

Ponoči mi sveti soj cestnih luči,
v tišini me zmoti človeškost ljudi
nemočno posedam,
saj nimam več kam
v nebo se zagledam
slepo trepetam.

Ni zvezde na nebu
ne ptice v drevju
in reka je strugo svojo osušila.
Mogočni slapovi, jezera, gozdovi
za sabo pustili puščavo so večno.

In jaz živim od tedaj naj srečno?

Anika Tratnik, 1. b, 1. nagrada na literarnem natečaju v slovenščini, *Krasni rajski svet, kje si?*

KRASNI RAJSKI SVET

Radi se zapiramo v celice.
Radi gledamo v stene.
Le kakšen je ta narod?

Ali smo kozmični efekt ali samo telesna hiba?

Ali pa smo samo to, kar si želimo biti.

Pa tudi to, kar želimo biti, nismo več, zadnje čase se vsi raje samo še
prodajamo.

Dopoldne nas zaprejo v šole in podobne ustanove, da planet malo
počiva.

Dež vestno izpira zemljo, mi pa jo še bolj vestno in hitro prekrivamo z
umazanimi odtenki
sive.

Tako ranljivi smo, da nas tudi rahel jesenski dež občasno hudo rani.
Ranljiv pa je tudi naš planet – ta klavrna krogla, na kateri se vrtimo.

Kljub temu pa smo ljudje in v srcih imamo ljubezen.
In tu nekje je pod usedlinami žalosti in samote krasni rajski svet.

Naš krasni rajski svet; kje si?

Manca Eržen, Gimnazija Bežigrad, 2. nagrada na literarnem natečaju v
slovenščini *Krasni rajski svet, kje si?*

ISKRA

Ali res je naš svet narejen tako, da je človek ujet?

Pozabili smo, za kaj se borimo.
Sistem odgovarja: "Za zmago, uspeh!"
A kaj pomeni uspeh, če so prazne oči,
če v njih bi morala biti iskra, ki je ni?
Iskra, brez katere ni ognja,
ki svet bi ponovno obarval.

LABIRINT

Sam v sobi človek tiči,
vsaka misel ga mori, ustavljen v času, v svoji ilnatosti ječi.
Rekli bi, da je ujet v svoji lastni glavi, mogoče zadet,
išče rešitev ...

Ko bi le vedel, da druge ni,
kot tiste, ki sama z njim v sobi ždi.
Harmonija?
Ne, večna iluzija,
labirint trpljenja, ki mu pravijo naš svet.

Ana Ipavec Sladič, 3. a, 3. nagrada na literarnem natečaju v slovenščini
Krasni rajski svet, kje si?

Dragi ti!

Dragi ti, ki nekoč boš prišel,
 mogoče lepote planeta še boš ujel ...
 Rada bi ti dala upanje in obljubo,
 da spoznal boš modrino neba, zvezde in luno!
 ... a veter zlovešče s smetmi se igra,
 sivina zakriva modrino neba ...
 Ko stopam čez travnik, kopni upanje v meni,
 vsi nedolžni cvetovi so že oveneli.
 In tedaj se vsa bol v duši zbudi,
 pobegnem daleč od norih ljudi ...
 Moj krik končno streznitev prinese,
 preden prevzetnost nas lastna odnese.
 Dragi ti, ki nekoč boš prišel,
 čakal te bo kotiček, ki bo v soncu žarel.

Anika Pahor, 1. a

Pogled v prihodnost

Poslušam v daljavi hupe prometa,
 hodim po zemlji, ki močno je segreta,
 v blatnih lužah gledam odseve,
 lepota se sliši le skozi odmeve.
 Umira Zemlja in z njo umiram jaz,
 ko bi vsaj kdo poslušal moj glas.
 Nekaj moramo hitro ukreniti,
 sicer bomo z Zemlje morali oditi.

Isa Valič, 1. a

Umazani svet

Tako umazano okolje,
da smo ostali brez volje,
trajnostni razvoj in plastični ovoj,
naš planet prekriva ogaben sloj.

Človek bi se vprašal, kaj naj storimo,
da to zmešnjavo uredimo,
da začnemo na novo
in postavimo drugo osnovo.

Megi Zuchiatti, 1. a

Sploh ne vem

Sploh ne vem, kako ti je ime,
a hoče moje te srce.
Oči so tvoje kakor zora,
dan brez tebe nočna mora.

Ne vem, zakaj, ne vem, kako,
da, draga, padla si mi v oko.
Na svetu žensk je malo morje,
le ti razširiš mi obzorje.

Kako pogasiti to ljubezen,
ozdravit močno to bolezen?
Sploh ne vem, kaj in kako
ustavit večno muko to.

Ožbej Naglič, 1. d

I believe

I believe that sometimes you need friends,
you need a friendship that never ends,
more than follow TikTok trends.

I believe that no family deserves to fight,
because only that would be right,
instead of fighting every night.

I believe there's no need for wars,
or using any different kind of force.

I believe we all deserve to be loved,
and any problem in this world could be solved.

I believe we could live in a world where race doesn't matter,
and express our emotions inside a happy chatter.

I believe this poem could touch somebody's heart,
and that somebody might call this an art.

And I believe I should thank you for reading,
and I hope hearing this kind of poem is what you've been needing.

Klara Kolenc, 1. č

Tukaj sem, kjer je lepo, Neja Ganziti, Gimnazija Slovenske Konjice
1. nagrada na fotografskem natečaju *Krasni rajski svet, kje si?*

Okno v svet, Maša Ramšak, Gimnazija Slovenske Konjice
2. nagrada na fotografskem natečaju *Krasni rajski svet, kje si?*

*Raj na zemlji, Ajda Levac, Gimnazija, elektro in pomorska šola Piran
3. nagrada na fotografskem natečaju Krasni rajski svet, kje si?*

Teja Lampe, Srednja medijska in grafična šola Ljubljana,
najvišje priznanje na likovnem natečaju *Krasni rajski svet, kje si?*

2023, tehnografija 32

"Ljudem pokazati cvet"

Brina Rijavec

Brina Rijavec, 4. e
najvišje priznanje na likovnem natečaju *Krasni rajski svet, kje si?*

Eli Pavlica, 4. d
najvišje priznanje na likovnem natečaju *Krasni rajski svet, kje si?*

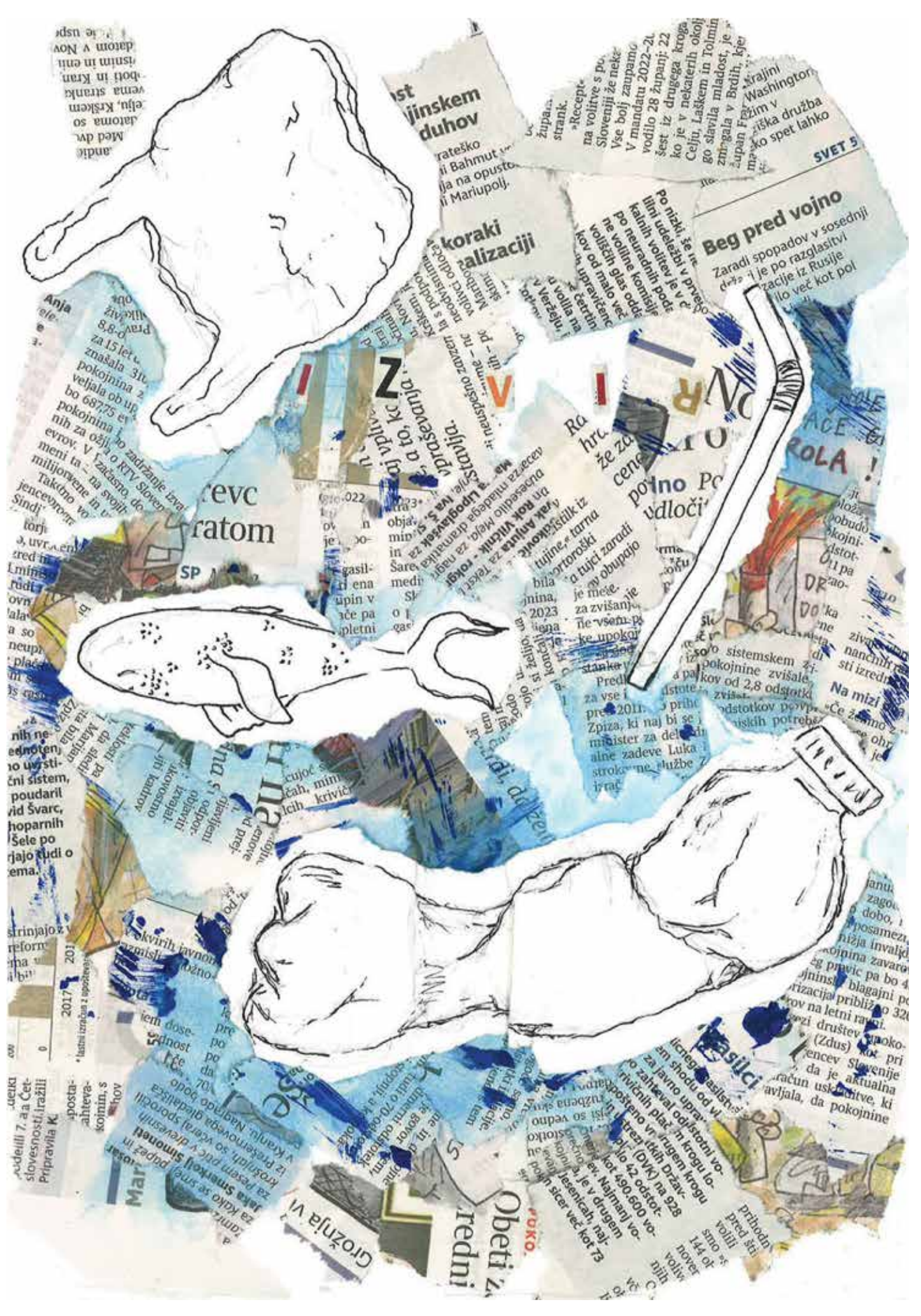

Cinderella in Modern Times

Monika in Sara Mislej, 4. a

SVET 5

Beg pred vojno

Zaradi spopadov v sosednji državi je po razglasitvi zavez iz Rusije bilo več kot pol

koraki realizaciji

Maribor odločil, da bo v volitvah s področja, ki ga pokriva, neupravičeno

polno Po vdloči

Prejeto iz tujine, ki je zaradi obupnosti, ki jo zvišanje ne vsem pa ke upokoj

evc ratom

SP

Obeti za redni

Masliki

Priloge, ki so jih pripravili, da bi se lahko pridružili, da bi se lahko pridružili, da bi se lahko pridružili

Anja... 8,8-0-8-8... za 15 let... znašala 310... pokojnina 2... veljala ob up... bo 687,75 ev... pokojnina i... nih za ožji o... zadržanje iz... evrov. V... na... milijonov... Tako... jencev...

nih ne... ednoten... to up... čni sistem... poudaril... id Svarc... hoparnih... Šele po... jajo ljudi o... ema.

strinjajo z... reform... ma v... aliti

2017... 2018... 2019... 2020... 2021... 2022... 2023... 2024... 2025... 2026... 2027... 2028... 2029... 2030...

Grožnja vi... redni